

T.C
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ PROGRAMI

COMENIUS PROGRAMININ AMAÇLARINA ULAŞMA DÜZEYİNİN PROGRAMA
KATILAN YÖNETİCİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ
(Kırıkkale ve Ankara İli Örnekleri)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Derya ÖKSÜM ERDOĞAN

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Oktay AKBAŞ

Kırıkkale

2009

ÖNSÖZ

Bu araştırma ile Comenius Programlarının amaçlarına ulaşma düzeyi, programa katılan öğretmen ve yöneticilerin görüşleri alınarak değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Altı bölümden oluşan bu çalışmanın, birinci bölümünde problem durumu, ikinci bölümünde Avrupa Birliği'nin oluşum süreci ve Avrupa Birliği'nin sürekli ve hızlı değişen dünyaya uyumu kolaylaştırmak ve eğitim kalitesini arttırmak amacıyla uygulamaya koyduğu Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları yer almaktadır. Üçüncü bölümde konu ile ilgili yurt içi ve yurt dışı araştırmalar, dördüncü bölümde bulgular ve yorumlar, altıncı bölümde ise bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuç ve öneriler yer almaktadır.

Araştırma sürecince değerli görüş ve önerilerini esirgemeyen tez danışmanın Yrd. Doç. Dr. Oktay AKBAŞ' a teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans derslerini aldığım değerli hocalarım, Prof. Dr. Saim KAPTAN' a, Yrd. Doç. Dr. M. Metin ARSLAN' a, Yrd. Doç. Dr. M. Soner ÖZDEMİR' e teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmam sırasında yardımlarını esirgemeyen yüksek lisans arkadaşlarıma ve iş arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Bana her zaman destek olan anneme, babama ve kız kardeşlerime verdikleri emek ve gösterdikleri anlayış için teşekkür ederim.

Yanımda huzur bulduğum eşime, sabrı ve desteği için teşekkür ederim.

Tezimi, bana dünyadaki en güzel duyguyu; anneliği yaşatan kızıma ve oğluma armağan ediyorum.

COMENIUS PROGRAMININ AMAÇLARINA ULAŞMA DÜZEYİNİN PROGRAMAMA KATILAN YÖNETİCİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZET

Bu araştırma, Comenius Programının amaçlarına ulaşma düzeyini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma evrenini, 2007-2008 öğretim yılında Kırıkkale ve Ankara’da Comenius programına katılan ilköğretim ve ortaöğretim okullarında görevli öğretmenler ve bu okullarda görev yapan yöneticiler oluşturmaktadır. 2007-2008 yılında Comenius programına Ankara’dan 129, Kırıkkale’den 68 öğretmen ve yönetici katılmıştır. Araştırmanın evrenini programa katılan 197 kişi, örneklemini ise anketi dolduran 162 kişi oluşturmaktadır.

Veri toplama aracı araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Yapılan faktör analizi ölçme aracının beş alt boyutu olduğunu göstermiştir. Veri toplama aracının Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0,92 olarak tespit edilmiştir. Veriler SPSS 16.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırmada genel olarak şu sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Öğretmen ve yöneticilerin ölçeğin “eğitimde kaliteyi artırma” alt boyutuna ilişkin olarak görüşleri puanları ortalaması ($\bar{X}=4,08$)’dir. Bu sonuç Comenius programının “eğitimde kaliteyi artırma” alt boyutunun amacına büyük oranda ulaştığı şeklinde yorumlanabilir.

2. Öğretmen ve yöneticilerin “kültürler arası bilincin geliştirilmesini sağlama” alt boyutuna ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri ortalaması ($\bar{X}=4,37$)’dir. Bu sonuç Comenius programının “kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama” alt boyutunun amacına ulaştığını göstermektedir.

3. “Yabancı dil öğrenimini teşvik etme” alt boyutuna ilişkin olarak araştırma kapsamına alınan öğretmen ve yöneticilerin görüşleri puanlarının ortalaması ($\bar{X}=4,12$)’dir.

Öğretmen ve yöneticilerden elde edilen veriler Comenius programının “yabancı dil öğrenimini teşvik etme” alt boyutunun amacına ulaştığını göstermektedir.

4. Araştırma kapsamına alınan öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirme” alt boyutu ile ilgili görüşleri puanlarının ortalamasının ($\bar{X}=3,62$)’dir. Alt boyutlara ilişkin görüşler içinde en düşük ortalama bu boyuttur.

5.Ölçeğin “Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme” alt boyutuna ilişkin öğretmen ve yöneticilerin puanlarının ortalaması ($\bar{X}=4,25$)’dir. Öğretmenler ve yöneticilerden elde edilen veriler, Comenius eğitim programının eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme amacına ulaştığını göstermektedir.

6- Araştırma kapsamına alınan erkek ve kadın öğretmenlerin, Comenius eğitim programının “eğitimde kaliteyi artırma”, “kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama”, “yabancı dil öğrenimini teşvik etme “,“eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirme”, “eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme” alt boyutlarına ilişkin görüşleri arasındaki farklılığı test etmek için yapılan t-testi sonucu anlamlı çıkmamıştır.

7- Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin görevlerine göre “eğitimde kaliteyi artırma”, “kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama”, “yabancı dil öğrenimini teşvik etme “,“eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirme”, “eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme” alt boyutlarına ilişkin görüşleri arasındaki farkı belirlemek için yapılan t testi sonucu anlamlı çıkmamıştır.

8-Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin kıdemlerine göre yapılan varyans analizi sonucunda, öğretmen ve yöneticilerin kıdemlerinin onların “eğitimde kaliteyi artırma” boyutuna ilişkin görüşlerinde anlamlı düzeyde farklılığa neden olduğu ortaya çıkmıştır. Kıdemi 20 yıldan fazla olan öğretmen ve yöneticiler, Comenius programının eğitim kalitesini arttırdığını diğer kıdemlere oranla daha fazla düşünmektedirler. Kıdemi 10-19 yıl olan öğretmenler ise bunu en az savunan gruptur. Ölçeğin diğer alt boyutlarında öğretmen ve yöneticilerin kıdemi görüşlerinde farklılığa neden olmamaktadır.

**EVALUATION OF COMENIUS PROGRAM'S LEVEL OF ACHIEVING ITS GOALS
ACCORDING TO THE OPINIONS OF ADMINISTRATORS AND TEACHERS
TAKING PART IN THE PROGRAM**

ABSTRACT

This research was conducted with the aim of determining Comenius Program's level of achieving its goals. The universe of this research consisted of teachers and administrators who officiated in primary schools and secondary schools which took part in Comenius Program in Kırıkkale and Ankara in 2007-2008 education years. 129 teachers and administrators from Ankara and 68 teachers and administrators from Kırıkkale participated in the Comenius program in 2007-2008 education years. The universe of the research is made up of 197 people taking part in the program while the sample of the research consists of 162 people filling in questionnaire.

Data collection instrument was developed by the researcher. The factor analysis which was made displayed that measuring instrument had five sub-dimensions. Cronbach Alpha reliability coefficient of the data collection instrument was determined as 0, 92. Data were analyzed by using the SPSS 16.0 package.

In general, the following results were reached in this research:

1. Point average of teachers and administrators' opinions related to the "increasing the quality in education" sub-dimension of the measure is ($\bar{X}=4, 08$). This result can be interpreted in the way that "increasing the quality in education" sub-dimension of Comenius program reached its goal substantially.

2. Average point of teachers and administrators' opinions related to the "enabling the development of consciousness between cultures" sub-dimension is ($\bar{X}=4, 37$). This result points out that "enabling the development of consciousness between cultures" sub dimension of Comenius Program achieved its goal.

3. Average point of the opinions of teachers and administrators who were included in the scope of this research with regards to “Encouraging foreign language education” sub-dimension is ($\bar{X}=4, 12$). Data which were obtained from teachers and administrators shows that “Encouraging foreign language education” sub-dimension of Comenius Program reached its goal.

4. Average point of the opinions of teachers and administrators who were included in the scope of this research with regards to “strengthening Europe dimension in education” sub-dimension of Comenius Program is ($\bar{X}=3,62$). Among the opinions related to the sub-dimensions, the lowest average belongs to this dimension.

5. Average point of teachers and administrators’ opinions related to the “Encouragement of innovations in use of educational methods and materials” sub-dimension of the measure is ($\bar{X}=4, 25$). Data which were obtained from teachers and administrators point out that Comenius education program achieved its goal of encouraging innovations in use of educational methods and materials.

6- Result of the t-test which was implemented so as to test the difference between opinions of men and women, who were included in the scope of the research, with regards to Comenius education program’s sub-dimensions of “increasing the quality in education”, “enabling the development of consciousness between cultures”, “encouraging foreign language education”, “strengthening Europe dimension in education” and “encouragement of innovations in use of educational methods and materials” was not found significant.

7- Result of the t-test which was implemented in order to determine the distinction between opinions of teachers and administrators, who participated in Comenius program, regarding the sub-dimensions of “increasing the quality in education”, “enabling the development of consciousness between cultures”, “encouraging foreign language education”, “strengthening Europe dimension in education” and “encouragement of innovations in use of educational methods and materials” according to their tasks was not found significant.

8- In consequence of the variance analysis which was made according to the seniorities of teachers and administrators taking part in Comenius program, it was realized

that seniorities of teachers and administrators resulted in significant difference in their opinions related to the dimension of “increasing quality in education”. Teachers and administrators whose seniorities were more than 20 years thought that Comenius program increased the quality of education more compared to the other seniorities. Teachers whose seniorities were 10-19 years were the group supporting this idea least. Seniorities of teachers and administrators did not lead to difference in their opinions in the other sub-dimensions of the measure.

İÇİNDEKİLER

	SAYFA NO
ÖNSÖZ.....	I
ÖZET	II
ABSTRACT.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	VII
TABLolar VE ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XIII
KİŞİSEL KABUL.....	XV

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Problem Cümlesi	3
1.3. Alt Problemler.....	3
1.4. Sınırlılıklar	4
1.5. Sayıtlılar	4
1.6. Araştırmanın Amacı.....	4
1.7. Araştırmanın Önemi	5
1.8. Tanımlar	5

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	7
2.1. Avrupa Birliği.....	7
2.2. Türkiye Avrupa Birliği ilişkileri.....	9
2.3. Bologna Süreci.....	11

2.4. Avrupa Birliği Programları.....	12
2.5. Avrupa Birliği Eğitim Politikaları.....	13
2.6. Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları.....	14
2.7. Türkiye'nin Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarına Katılması.....	14
2.8. Ulusal Ajans.....	15
2.9. İlk Dönem Programları (1980-1995).....	16
2.10. İkinci Dönem Programları (1995-2006)	18
2.10.1. Socrates (Genel Eğitim)	19
2.10.1.1. Erasmus (Yüksek Öğretim).....	23
2.10.1.2. Lingua (Avrupa Dilleri Eğitimi).....	23
2.10.1.3. Minerva (Açık ve Uzaktan Eğitim ile Bilgi İletişim Tek.).....	24
2.10.1.5. Grundtvig (Yetişkin Eğitim Yaygın Eğitim).....	24
2.10.1.6. Gözlem ve Yenilikler.....	25
2.10.1.7. Ortak Faaliyetler	25
2.10.1.8. Destek Faaliyetleri	26
2.10.2. Leonardo Da Vinci (Mesleki Eğitim).....	26
2.10.3. Youth(Gençlik).....	27
2.11. Üçüncü Dönem Programları (2007-2013).....	27
2.11.1. Hayat Boyu Öğrenme - Lifelong Learning.....	28
2.12. Comenius (Örgün Eğitim).....	31
2.12.1. Comenius 1 Okul Ortaklıkları.....	33
2.12.1.1. Comenius Okul Projeleri.....	33
2.12.1.2. Comenius Dil Projeleri.....	34
2.12.1.3. Comenius Okul Gelişim Projeleri.....	35
2.12.2. Comenius 2 Okul Eğitim/Öğretim Personelinin Eğitimi.....	35
2.12.3. Comenius 3 Comenius Ağları	36
2.12.4. Ülkemizde Comenius Projelerinin Uygulanması.....	37
2.12.5. Hibe Miktarları	38

BÖLÜM III

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	40
3.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	40
3.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	45

BÖLÜM IV

YÖNTEM.....	47
4.1. Araştırmanın Modeli.....	47
4.2. Evren Ve Örneklem.....	47
4.3. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi.....	49
4.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması.....	53

BÖLÜM V

BULGULAR VE YORUMLAR	54
5.1. Öğretmen Ve Yöneticilerin Comenius Programının Amacına Ulaşma Düzeyine İlişkin Görüşleri.....	55
5.1.1. Öğretmen ve Yöneticilerin Comenius Programının “Eğitimde Kaliteyi Arttırma” Alt Amacına İlişkin Görüşleri.....	55
5.1.2. Öğretmen ve Yöneticilerin Comenius Programının “Kültürlerarası Bilincin Geliştirilmesini Sağlama” Alt Amacına İlişkin Görüşleri	58

5.1.3. Öğretmen ve Yöneticilerin Comenius Programının “Yabancı Dil Öğrenimini Teşvik Etme” Alt Amacına İlişkin Görüşleri.....	61
5.1.4. Öğretmen ve Yöneticilerin Comenius Programının “Eğitimde Avrupa Boyutunu Güçlendirme” Alt Amacına İlişkin Görüşleri.....	62
5.1.5. Öğretmen ve Yöneticilerin Comenius Programının “Eğitim Yöntem ve Malzemelerinin Kullanımında Yenilikleri Özendirme” Alt Amacına İlişkin Görüşleri.....	64
5.2. Comenius Programına Katılan Öğretmen Ve Yöneticilerin Cinsiyetlerine Göre Programın Amacına Ulaşma Düzeyine İlişkin Görüşleri.....	66
5.2.1. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Cinsiyetlerine Göre “Eğitiminde Kaliteyi Arttırma” Alt Amacına İlişkin Görüşleri.....	66
5.2.2. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Cinsiyetlerine Göre “Kültürlerarası Bilincin Geliştirilmesini Sağlama” Alt Amacına İlişkin Görüşleri.....	70
5.2.3. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Cinsiyetlerine Göre “Yabancı Dil Öğrenimini Teşvik” Alt Amacına İlişkin Görüşleri.....	73
5.2.4. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Cinsiyetlerine Göre “Eğitimde Avrupa Boyutunu Güçlendirme” Alt Amacına İlişkin Görüşleri.....	75
5.2.5. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Cinsiyetlerine Göre “Eğitim Yöntem ve Malzemelerinin Kullanımında Yenilikleri Özendirme” Alt Amacına İlişkin Görüşleri	78
5.3. Comenius Programına Katılan Öğretmen Ve Yöneticilerin Görevlerine Göre Programın Amacına Ulaşma Düzeyi İle İlgili Görüşleri.....	80
5.3.1. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Görevlerine Göre “Eğitiminde Kaliteyi Arttırma” Alt Amacına İlişkin Görüşleri.....	81

5.3.2. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Görevlerine Göre “Kültürlerarası Bilincin Geliştirilmesini Sağlama” Alt Amacına İlişkin Görüşleri.....	85
5.3.3. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Görevlerine Göre “Yabancı Dil Öğrenimini Teşvik” Alt Amacına İlişkin Görüşleri.....	88
5.3.4. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Görevlerine Göre “Eğitimde Avrupa Boyutunu Güçlendirme” Alt Amacına İlişkin Görüşleri.....	90
5.3.5. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Görevlerine Göre “Eğitim Yöntem ve Malzemelerinin Kullanımında Yenilikleri Özendirme” Alt Amacına İlişkin Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	93
5.4. Comenius Programına Katılan Öğretmen Ve Yöneticilerin Kıdemlerine Göre Programın Amacına Ulaşma Düzeyi İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	95
5.4.1. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Görevlerine Göre “Eğitimde Kaliteyi Arttırma” Alt Amacına İlişkin Görüşleri.....	96
5.4.2. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Görevlerine “Kültürlerarası Bilincin Geliştirilmesini” Sağlama Alt Amacına İlişkin Görüşleri.....	99
5.4.3. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Görevlerine Göre “Yabancı Dil Öğrenimini Teşvik Etme” Alt Amacına İlişkin Görüşleri.....	101
5.4.4. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Görevlerine Göre “Eğitimde Avrupa Boyutunu Güçlendirme” Alt Amacına İlişkin Görüşleri.....	103
5.4.5. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Görevlerine Göre “Eğitim Yöntem ve Malzemelerinin Kullanımında Yenilikleri Özendirme” Alt Amacına İlişkin Görüşleri.....	104

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. Sonuçlar.....	106
2. Öneriler.....	109
KAYNAKÇA.....	110
EKLER.....	116
ÖZGEÇMİŞ.....	124

TABLÖLAR LİSTESİ

TABLO	SAYFA NO
1. Socrates Programının Yapısı	22
2. Hayat Boyu Öğrenme Programına Katılan Ülkeler.....	29
3. Hayat Boyu Öğrenme Programları.....	30
4. Comenius 1 Kapsamında Desteklenen Üç Tür Projenin Temel Özellikleri	33
5. Comenius Projelerinin Genel Özeti.....	37
6. Okul Ortaklıkları İçin Hibe Miktarları.....	39
7. Comenius Programına Katılanların Cinsiyetlere Göre Dağılımı.....	48
8. Comenius Programına Katılanların Kıdemlerine Göre Dağılımı.....	48
9. Comenius Programına Katılanların Branşlarına Göre Dağılımı.....	48
10. Comenius Programına Katılanların Görevlerine Göre Dağılımı.....	49
11. Comenius Eğitim Programlarının Amaçlarına Ulaşma Düzeyini Belirleme Ölçeği Faktör Analizi Sonuçları.....	51
12. Veri Toplama Aracı Derecelendirme Ölçeği.....	53
13. Öğretmen ve Yöneticilerin Comenius Programının “Eğitimde Kaliteyi Arttırma” Alt Amacına İlişkin Görüşleri.....	56
14. Öğretmen ve Yöneticilerin Comenius Programının “Kültürlerarası Bilincin Geliştirilmesini Sağlama” Alt Amacına İlişkin Görüşleri.....	59
15. Öğretmen ve Yöneticilerin Comenius Programının “Yabancı Dil Öğrenimini Teşvik Etme” Alt Amacına İlişkin Görüşleri.....	61
16. Öğretmen ve Yöneticilerin Comenius Programının “Eğitimde Avrupa Boyutunu Güçlendirme” Alt Amacına İlişkin Görüşleri.....	63
17. Öğretmen ve Yöneticilerin Comenius Programının “Eğitim Yöntem ve Malzemelerinin Kullanımında Yenilikleri Özendirme” Alt Amacına İlişkin Görüşleri.....	65

18. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Cinsiyetlerine Göre Eğitimde Kaliteyi Artırma Alt Amacına İlişkin Görüşleri.....	67
19. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Cinsiyetlerine Göre Kültürlerarası Bilincin Geliştirilmesini Sağlama Alt Amacına İlişkin Görüşleri	71
20. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Cinsiyetlerine Göre “Yabancı Dil Öğrenimini Teşvik” Alt Boyutuna İlişkin Görüşleri.....	74
21. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Cinsiyetlerine Göre “Eğitimde Avrupa Boyutunun Güçlendirilmesi” Alt Boyutuna İlişkin Görüşleri.....	76
22. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Cinsiyetlerine Göre “Eğitim Yöntem Ve Malzemelerinin Kullanımında Yenilikleri Özendirme” Alt Boyutuna İlişkin Görüşleri.....	79
23. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Görevlerine Göre “Eğitimde Kaliteyi Artırma” Alt Boyutuna İlişkin Görüşleri.....	82
24. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Görevlerine Göre “Kültürlerarası Bilincin Geliştirilmesini Sağlama” Alt Boyutuna İlişkin Görüşleri.....	86
25. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Görevlerine Göre “Yabancı Dil Öğrenimini Teşvik” Alt Boyutuna İlişkin Görüşlerinin Karşılaştırılması ..	89
26. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Görevlerine Göre “Eğitimde Avrupa Boyutunun Güçlendirilmesi İle İlgili Görüşleri.....	91
27. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Görevlerine Göre Eğitim Yöntem Ve Malzemelerinin Kullanımında Yenilikleri Özendirme” Alt Boyutuna İlişkin Görüşleri.....	94
28. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Kıdemlerine Göre “Eğitimde Kaliteyi Artırma” Alt Boyutuna İlişkin Görüşleri.....	97
29. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Kıdemlerine Göre “ Kültürlerarası Bilincin Geliştirilmesini Sağlama” Alt Boyutuna İlişkin Görüşleri.....	100
30. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Kıdemlerine Göre “Yabancı Dil Öğrenimini Teşvik Etme” Alt Boyutuna İlişkin Görüşleri.....	102
31. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Kıdemlerine Göre “Eğitimde Avrupa Boyutunun Güçlendirme” Alt Boyutuna İlişkin Görüşleri.....	103
32. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Kıdemlerine Göre “Eğitim Yöntem ve Malzemelerinin Kullanımında Yenilikleri Özendirme” Alt Boyutuna İlişkin Görüşleri.....	105
GRAFİK: Comenius Programının Yıllara Göre Dağılımı.....	38

KİŞİSEL KABUL

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırladığım “Comenius Programının Amaçlarına Ulaşma Düzeyinin Programa Katılan Yönetici Ve Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı çalışmamı, ilmi ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazdığımı ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterdiklerimden ibaret olduğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu şeref ve haysiyetimle doğrularım.

Derya Öksüm ERDOĞAN

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Günümüzde bilim ve teknolojiadaki gelişmelerin sonucu olarak; ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda çok önemli değişim ve dönüşümler yaşanmaktadır. Bu değişim ve dönüşümler ülkeleri işbirliği ve dayanışma yapmaya, ortak hareket etmeye zorunlu hale getirmektedir.

Küreselleşme hareketlerinin sonucu olarak ortaya çıkan uluslararası kuruluşlar ve topluluklar, ekonomik ve siyasi alanda yürüttükleri işbirliğinin yanı sıra, eğitimi çağın gelişmelerine uyarlamak ve kaliteyi arttırmak için birçok ortak projeler ve faaliyetler ortaya koymakta ve yürütmektedirler (Aydoğan ve Şahin, 2006: 456).

Uluslararası kuruluşlar ve toplulukların eğitim çalışmalarına Avrupa Birliği Eğitim Programları örnek olarak verilebilir. Bu tür çalışmaların sürekli ve hızlı değişen dünyaya uyumu kolaylaştırma ve değişim sürecinin daha hızlı gerçekleşmesini sağlama gibi faydaları vardır. Bu amaçla da ülkeler bir çok projeler geliştirmekte veya projelere katılmaktadırlar (Türkoğlu ve Türkoğlu, 2006:126).

Avrupa Birliği Eğitim Programları, üye ve aday ülkelerin katılımıyla gerçekleşen, eğitim kalitesini arttırmayı ve hayat boyu eğitimi amaçlayan faaliyetlerdir. Hazırlanan projelerle yönetici, öğretmen ve öğrenci hareketliliği sağlanmaktadır. Eğitim programlarından Comenius Programı, okul eğitiminin her kademesinde (okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim) kaliteyi arttırmayı amaçlar.

1.1. Problem Durumu

Ekonomik, toplumsal ve kültürel yaşamın her kesiminde üye ülkeler arasında ortaklıklar kurarak halkların yaşam standartlarını yükseltmeyi hedefleyen Avrupa Birliği, eğitim alanında işbirliğini sağlamak amacıyla 1995 yılında Sokrates Programı' nı başlatmış ve program üç dönem halinde uygulanmıştır. Programların ilk aşamasında elde edilen sonuçlar, projelerin öğrenci, öğretmen, veli, okul açısından birçok faydası olduğunu göstermiş ve bu olumlu sonuçlar doğrultusunda ikinci aşamaya geçilmiş ve bu aşamaya Türkiye'de dahil edilmiştir.

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları için Avrupa Komisyonunun 2004, 2005 ve 2006 yıllarında Türkiye'ye ayırdığı toplam 70 milyon Euro'luk hibenin yüzde 96'sı kullanılmıştır. Toplam rakamın yaklaşık yüzde 35'i ulusal katkı olarak Türkiye tarafından karşılanmaktadır. 3. dönemin (2007-2013) ilk yılı için öngörülen bütçe 67 milyon Euro'dur. Hem Avrupa Birliği bütçesinden hem de projeye katılan ülkelerin bütçelerinden projelere önemli miktarda paralar ayrılmaktadır. Ayrıca projelerin hazırlanması ve sunumu için öğrenciler ve öğretmenler büyük emek harcamaktadır.

Sokrates programlarından biri olan, Comenius Programını her seviyedeki okul eğitimini kapsamaktadır. Örgün eğitim için geliştirilen bu projenin birçok amacı vardır. Bu amaçlar şu şekilde sıralanabilir:

- 1-Okul eğitiminin kalitesinin yükseltilmesi,
- 2-Eğitimde Avrupa boyutunun güçlendirilmesi,
- 3-Dil öğreniminin teşvik edilmesi,
- 4-Kültürler arası bilincin geliştirilmesini sağlama,

5-Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirilmesidir (Socrates Başvuru Rehberi, 2000: 35).

Ülkemizde Comenius Programı her yıl daha fazla ilgi görmekte ve hazırlanan proje sayısı artmaktadır. Bu ilgi ve katılım Comenius programının önemini arttırmaktadır. Comenius Programı için harcanan zaman ve finansmanın Türk eğitim sistemine katkısı olup olmadığının anlaşılabilmesi için programın amaçlarına ulaşma düzeyi belirlenmelidir. Bu çalışma ile Avrupa Birliği Programlarından Comenius programının amaçlarına ulaşma düzeyini belirlemek amaçlanmaktadır.

1.2. Problem Cümlesi

Comenius programına katılan öğretmen ve yönetici görüşlerine göre, programın amaçlarına ulaşma düzeyi nedir?

1.3. Alt Problemler

Bu araştırmada, problem cümlesinde belirtilen konunun ortaya konabilmesi için alt problemler olarak aşağıdaki şu sorulara yanıt aranacaktır:

1. Araştırma kapsamına alınan öğretmen ve yöneticilerin Comenius Programlarının amacına ulaşma düzeyine ilişkin genel görüşleri nelerdir?

a) “Eğitimde kaliteyi artırma” boyutuna ilişkin görüşleri nelerdir?

b) “Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama” boyutuna ilişkin görüşleri nelerdir?

c) “Yabancı dil öğrenimini teşvik etme” boyutuna ilişkin görüşleri nelerdir?

d) “Eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirme” boyutuna ilişkin görüşleri nelerdir?

e) “Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme” boyutuna ilişkin görüşleri nelerdir?

2. Araştırma kapsamına alınan öğretmen ve yöneticilerin cinsiyetleri, Comenius programının amaçlarına ulaşma düzeyine ilişkin görüşlerinde farklılığa neden oluyor mu?

3. Araştırma kapsamına alınan öğretmen ve yöneticilerin görevleri, Comenius programının amaçlarına ulaşma düzeyine ilişkin görüşlerinde farklılığa neden oluyor mu?

4. Araştırma kapsamına alınan öğretmen ve yöneticilerin kıdemleri, Comenius programının amaçlarına ulaşma düzeyine ilişkin görüşlerinde farklılığa neden oluyor mu?

1.4. Sınırlılıklar

1. Araştırma, Kırıkkale ve Ankara’da 2007–2008 öğretim yılında Comenius projesine katılmış okullarda görev yapan öğretmen ve yöneticilerle sınırlıdır.

2. Araştırma verileri araştırmacı tarafından hazırlanan ölçme aracına öğretmenlerin ve yöneticilerin vereceği yanıtlardan elde edilecek bilgilerle sınırlıdır.

1.5. Sayıtlılar

1. Görüşme yapılacak olan öğretmenler ve yöneticiler görüşlerini hür iradeleri doğrultusunda objektif olarak ortaya koydukları,

2. Anketin uygulandığı yönetici ve öğretmenlerin anketi cevaplama konusunda istekli oldukları kabul edilmektedir.

1.6. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin görüşlerinden hareketle bu programların amaçlarına ulaşılma düzeyini belirlemektir.

Amaçlara ulaşmada eksik kalan tarafların ortaya çıkarılarak bu konudaki çalışmaların geliştirilmesine ışık tutacak bir araştırma olması hedeflenmektedir.

1.7. Araştırmanın Önemi

Avrupa Birliği dünyada meydana gelen küreselleşme ve yaşanmakta olan bilgi çağına ayak uydurmak amacıyla üye ve aday ülkelerde eğitim kalitesini arttırmak için eğitim programları düzenlemektedir. Bu programlarla istenen, çeşitli kültürlerin birleşmesinden oluşan kaliteli, bilgi çağının gereksinmelerini karşılayacak eğitim sistemini oluşturabilmektir. Bu programlardan biri olan Comenius, örgün eğitimde kaliteyi arttırmayı amaçlamaktadır. Bu çalışmada Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin görüşleri alınarak, programın hedeflere ulaşma seviyesi ölçülmüştür. Böylece programları hazırlayan ve uygulayanlara dönüt verilerek, programın geliştirilmesine katkı sağlanacaktır.

1.8. Tanımlar

Çalışmanın bu bölümünde çalışma sırasında sıklıkla kullanılan bazı kavramların ne anlamda kullanıldığı üzerinde durulmuştur.

Avrupa Birliği: Avrupa Birliği (EU) 1951’de başlamış bir işbirliği ve bütünleşme sürecinin bir sonucudur (Comenius 1 Okullar İçin El Kitabı, 2006: 6).

Ulusal Ajans: Socrates/Comenius’a katılan her ülke Avrupa Komisyonu tarafından kaynak sağlanan çeşitli eğitim faaliyetlerini oluşturmak ve idare etmek için bir kurum tayin etmiştir. Bu kurum Ulusal Ajans adını almaktadır (Comenius 1 Okullar İçin El Kitabı, 2006: 6).

Proje: Bir proje, organizasyonların ya da kurumların gruplaşmasıyla müşterek olarak geliştirilen ülkeler arası bir işbirliği faaliyetidir (Comenius 1 Okullar İçin El Kitabı, 2006: 6).

Avrupa Komisyonu: Avrupa Birliğine tavsiyelerde bulunan ve onun kararlarını uygulayan idari yapıya verilen isimdir (Comenius 1 Okullar İçin El Kitabı, 2006: 6).

Avrupa Birliği Eğitim Programları: Avrupa Birliği üye ve aday ülkeleri ile anlaşmalarına taraftar diğer ülkelerin bütçelerinden katkı yapıp, kabiliyetlerine göre yararlandıkları, eğitimlerini geliştirip hedeflenen standart seviyeye ulaştırmaya yönelik eğitim ile ilgili yardım programlarıdır (Yayan, 2003).

Socrates: Avrupa Birliği Genel Eğitim Programı (Socrates Başvuru Rehberi, 2000: 4).

Leonardo Da Vinci: Avrupa Birliği Mesleki Eğitim Programı (Sokrates Başvuru Rehberi, 2000: 4).

Youth : Avrupa Birliği Gençlik Programı (Sokrates Başvuru Rehberi, 2000: 4).

Comenius: Sokrates Okul Eğitimi Programı (Sokrates Başvuru Rehberi, 2000: 4).

Erasmus: Sokrates Yüksek Öğretim Programı (Sokrates Başvuru Rehberi, 2000: 4).

Gruntvig: Sokrates Yetişkin Eğitimi Programı (Sokrates Başvuru Rehberi, 2000: 4).

Lingua: Sokrates Dil Öğretimi & Öğrenimi Programı(Sokrates Başvuru Rehberi, 2000: 4).

Minerva: Sokrates Açık ve Uzaktan Öğrenim Programı(Sokrates Başvuru Rehberi, 2000: 4).

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Avrupa Birliği

II. Dünya Savaşı sonunda Avrupa devletlerinin liderleri Avrupa’da kalıcı barışın tesis edilmesine yönelik çözüm arayışlarına girmişlerdir. Bu doğrultuda üretilen fikirler, özellikle Almanya ve Fransa’nın birbirleriyle bir daha savaşmasını önleyecek çözümler üzerinde yoğunlaşmış ve barışın yerleştirilmesine ortak ekonomik çıkarlar temelinde atılacak pratik adımlarla başlanması öngörülmüştür (Aşar, 2006: 7).

Avrupa Birliği’nin oluşum sürecindeki ilk somut adım, Fransa Dışişleri Bakanı Robert Schuman’ın 9 Mayıs 1950 tarihli çağrısıdır. Schuman Deklarasyonu olarak bilinen bu çağrıda; Fransa ve Almanya’nın kömür ve çelik üretimlerinin uluslar üstü yetkilerle donatılmış bir yüksek otorite tarafından yönetilmesi ve bu girişimin, katılmak isteyen tüm diğer Avrupa ülkelerine açık olması önerilmiştir. Bunun sebebi kömür ve çelik sektörünün, o dönemin savaş sanayisinin ana girdilerini oluşturmasıdır (TOBB Raporu, 2002: 2).

25 Mart 1957’de Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu üyesi 6 ülke tarafından Roma’da, Avrupa Ekonomik Topluluğu’nu kuran Antlaşma imzalanmıştır. 1965’de kurucu üyeler “Birleşme Antlaşması” (füzyon antlaşması) antlaşmasını imzalayarak, Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu, Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu için tek bir Konsey, Komisyon ve Parlamento oluşturmuş, bütçeleri birleştirilmiş ve “Avrupa Toplulukları” ismini almıştır.

1 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe giren Maastrich Antlaşması ile Avrupa’daki bütünleşme süreci, Avrupa Birliği adını almıştır. Aynı antlaşma ile tek para birimine geçilmesi hükme bağlanmıştır. Ayrıca, parasal birliğe geçiş için gerekli olan parasal ve mali kriterler de Maastricht kriterleri adıyla belirlenmiştir (TOBB Raporu, 2002;3).

Haziran 1993'te yapılan Kopenhag Zirvesi'nde aday ülkelerin AB ile tam üyelik görüşmelerine başlayabilmek için aşağıda sıralanan 3 ölçütü karşılamaları kararı alınmıştır (Tuzcu, 2002):

- Demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve azınlık haklarına saygı,
- İşleyen bir pazar ekonomisi ve AB içindeki piyasa güçlerine ve rekabet baskısına karşı koyma,
- Siyasi, ekonomik ve parasal birliğin hedeflerine uyma ve üyelik yükümlülüklerini üstlenme.

1 Ocak 2002 tarihinde Avrupa Birliği'nin 15 üyesinden 12'si ulusal para birimleri yerine ortak para birimi Euro'yu kullanmaya başlamıştır. Bu ülkeler, Belçika, Almanya, Yunanistan, İspanya, Fransa, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Avusturya, Portekiz ve Finlandiya'dır. AB, birbirini izleyen katılımlarla günden güne büyümüştür. Danimarka, İrlanda, ve İngiltere 1973 yılında, Yunanistan 1981 yılında, İspanya ve Portekiz 1986 yılında ve Avusturya, Finlandiya ve İsveç 1995 yılında AB'ye üye oldular. 2004 yılında on yeni ülke Avrupa Birliği'ne üye oldu. (Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Malta, Polonya, Slovakya ve Slovenya). Bulgaristan ve Romanya ise 2007 yılında AB üyesi olmuştur (ODTÜ Avrupa Birliği Ofisi, 2008).

Başvuruları kabul eden AB, Aday Ülkelerle katılım müzakerelerini, Aralık 1997 Lüksemburg'da ve Aralık 1999'da Helsinki'de başlatmıştır. Böylece Birlik, ilk kez bu denli büyük bir genişlemeye yönelmiştir. 10 Aday Ülkenin müzakereleri 13 Aralık 2002'de Kopenhag'da tamamlanmış ve bu ülkeler 1 Mayıs 2004'te Avrupa Birliği'ne katılmıştır. Bulgaristan ve Romanya da 1 Ocak 2007 tarihinden itibaren AB'ye katılmıştır (Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, 2007).

Avrupa Birliğinin hedefleri üç başlık altında sıralanabilir. Bunlar (Kutlu, 1999:184-185):

1.Siyasi Amaçlar: Anlaşmalarda yer alan ilkeler ve önlemler bir ortak pazarın kurulması ve işleyişi ile ilgili olmakla birlikte ekonomik birleşme başlı başına bir amaç olmayıp siyasal birleşmenin ancak yarı yolu olarak düşünülmüştür.

2.Ekonomik Amaçlar: Daha yüksek yaşam standartları, tam çalışma, ekonomik büyüme, istikrarın artması, topluluk içinde ekonomik etkinliklerin uyumlu olarak gelişmesi ekonomik amaçlardır.

3.Barişin Korunması: Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu, Fransız - Alman uzlaşmasını, Avrupa'da oluşturulacak yeni bir düzenin temel taşı kabul etmiştir. Bunun ana nedeni Avrupa'da savaş olasılığını ortadan kaldırmaktır. Avrupa Birliği'nin kurulmasıyla bu amaç bir ideal olmaktan çıkıp gerçek olmuştur.

Ayrıca AB, üye ülkelerin ulusal piyasalarını mal, insan, sermaye faktörlerinin aynen bir iç piyasadaki gibi serbestçe dolaşabildiği geniş bir ortak pazar durumuna dönüştürmeyi amaçlamıştır.

Avrupa Birliği barış, birlik, eşitlik, özgürlük, dayanışma, ekonomik ve sosyal güvenlik gereksiniminin karşılanması, temel haklar gibi temel değerlere sahiptir (Topsakal, 2003: 38).

Yukarıda belirtilen amaçlara ulaşmak için birlik içinde beş kurum bulunmaktadır. Bunlar (Aşar, 2006: 12):

Avrupa Konseyi (Council Of the European Union), Avrupa Komisyonu (European Commission), Bakanlar Konseyi (Council of Ministers), Avrupa Parlamentosu (European Parliament), Avrupa Adalet Divanı / Avrupa Topluluğu Mahkemesi (Court of Justice) ve Sayıştay / Denetim Kurumu (Court of Auditors)'dur. AB'nin bu birimlerden oluşan kurumsal yapısı dünyada tektir. Bu sistem, ulusal çıkarlarla "Avrupa"nın çıkarları arasında bir denge kurmak üzere oluşturulmuştur.

2.2. Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri

Türkiye 1923'lerden itibaren siyasi ve ekonomik politikasını belirlemiş ve Atatürk'ün hedef gösterdiği "çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak" ilkesini benimsemiştir. Çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak düşüncesi, batı toplumlarının bilim ve tekniğini almak ve batık gibi yaşamak anlamını içerir. Türkiye bu anlayış çerçevesinde gerek iç politikasını gerekse dış politikasını düzenlemiştir (Baran, 1994: 107).

İkinci dünya savaşı sonrasında dünya sisteminde ortaya çıkan büyük değişikliklere paralel olarak, Türkiye’de politik ve ekonomik sisteminde önemli değişiklikler yapma zorunluluğu duymuştur. Tek partili sistemden çok partili sisteme geçilmiş ve birçok uluslararası örgütlenmelere katılmıştır (Topsakal, 2003 :46).

Altı Batı Avrupa ülkesinin aralarında imzaladıkları Roma Antlaşmasınının 1958’de yürürlüğe girmesinin ardından 1959 yılı Haziran ayında Yunanistan ve Temmuz ayında da Türkiye, topluluğa katılmak için müracaat etmişlerdir. Türkiye ile AB arasındaki görüşmeler dört yıl sürmüş ve taraflar arasında bir ortaklık kurmuş olan Ankara Anlaşması, 12 Eylül 1963’de imzalanarak, 1 Aralık 1964 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir (Kutlu, 99:194).

Türkiye, üyelik başvurusunda bulunmayı amaçladığını belirtmiş ve 14 Nisan 1987 tarihinde, Ankara Anlaşması’nda öngörülen dönemlerin tamamlanmasını beklemeden, üyelik başvurusunda bulunmuştur. Komisyon, bu başvuru ile ilgili görüşünü 18 Aralık 1989’da açıklamış ve kendi iç bütünleşmesini tamamlamadan topluluğun yeni bir üyeyi daha kabul edemeyeceğini belirtmiştir. Türkiye’de bunun üzerine Gümrük Birliği tamamlanmıştır (İktisadi Kalkınma Vakfı, 2008).

Türkiye, Gümrük Birliği kriterini de tamamlamış olarak Avrupa Birliği üyeliğine aday olma hedefini, 13 Aralık 1997 tarihinde Avrupa Birliği’nin Lüksemburg Zirvesi Dönemeci ve çeşitli tarihlerdeki komisyonunun raporlarının ardından son olarak aralık 1999 tarihli Avrupa Birliği Helsinki Zirvesi Dönemeci ile başlamıştır. Türkiye 24 Mart 2001 tarihinde, Resmi Gazete’de 794 sayfalık bir Ulusal Program yayınlamıştır. 24 Temmuz 2003 tarihinde de 884 sayfalık bir Ulusal Program yayınlanmıştır. Avrupa Birliği politikaları doğrultusunda hazırlanan bu Ulusal Programlar Avrupa Birliği’ne giden yolda vatandaşlar için bir el kitabı özelliğindedir (Tanyeri, 2006:19).

12-13 Aralık 2002 Kopenhag Avrupa Zirvesi’nde Türkiye’ye Kopenhag siyasî kriterleri yerine getirmesi koşuluyla Aralık 2004 yılı için müzakerelere başlama kararı alınmıştır (Topsakal, 2003:55). 3 Ekim 2005’te müzakere süreci resmen başlamıştır.

2.3. Bologna Süreci

1990'lı yılların sonlarına doğru Avrupa Birliği'nde eğitimde ve özellikle yükseköğretimde bilgi çağı dinamiklerine cevap verme temposunun giderek hız kaybetmesi ve bununla beraber yükseköğretim sisteminin çıktıları olan öğrencilerin istihdam edilebilirliğine ivme kazandırma düşünceleri, AB'yi 2010 sonuna gücünü bilgi ve bilimden alacak olan bilgi toplumuna dönüştürme girişimlerinin başlamasına neden olmuştur. Bu girişim Bologna süreci olarak adlandırılmaktadır (Arslan ve Bahadır, 2007).

9 Haziran 1999 tarihinde Bologna'da 29 Avrupa ülkesi tarafından başlatılan ve 2010 yılında Avrupa'da ortak bir Yükseköğretim Alanı (Avrupa Yükseköğretim Alanı- European Higher Education Area, EHEA) oluşturulması hedeflenen Bologna Süreci başlangıçta 6 ana eylem alanını kapsamaktaydı. Bunlar:

1. Kolay anlaşılır ve birbirleriyle karşılaştırılabilir yükseköğretim diploma ve/veya dereceleri oluşturmak,
2. Yükseköğretimde Lisans ve Yüksek Lisans olmak üzere iki aşamalı derece sistemine geçmek,
3. Avrupa Kredi Transfer Sistemini uygulamak,
4. Öğrencilerin ve öğretim görevlilerinin hareketliliğini sağlamak ve yaygınlaştırmak,
5. Kalite güvencesi sistemleri ağını oluşturmak ve yaygınlaştırmak,
6. Yükseköğretimde Avrupa boyutunu geliştirmekti.

İki yıl sonra, ülkemizi de içeren üç yeni ülkenin (Türkiye, Hırvatistan ve Kıbrıs Rum Kesimi) katılımı ile, 32 Avrupa Ülkesi'nin yükseköğretimden sorumlu Bakanları, 19 Mayıs 2001'de Prag'da, Bologna Süreci'ni izlemek ve gelecek yıllar için öncelikler belirlemek üzere toplanmıştır.

Prag'da Bologna Süreci'ne 3 eylem alanı daha eklenmiştir:

1. Yaşam boyu öğrenimin teşvik edilmesi,
2. Öğrencilerin ve yükseköğretim kurumlarının sürece aktif katılımının sağlanması,
3. Avrupa Yükseköğretim Alanı'nın cazip hale getirilmesidir (Bologna Süreci Durum Değerlendirme Raporu, 2007: 1).

Bologna İzleme Grubu üyesi 45 ülkenin yanı sıra bazı uluslararası kurumlar da sürece katılmaktadır (Ulusal Ajans, 2007). Bologna sürecinin temel amacı; Avrupa Yükseköğretim sistemlerinin uyumlu hale getirilmesi ve gelecekte ortak bir “Avrupa Yükseköğretim Alanı “ oluşturulmasıdır.

2.4. Avrupa Birliği Programları

Avrupa entegrasyonu sürecinde olan ülkelere sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel katkıda bulunmak amacıyla Avrupa Birliği Programları adı altında, değişik alanlarda geliştirilmiş programlar bulunmaktadır. Ülkeler arasındaki işbirliği ile gerçekleşen ya da gerçekleşecek olan bu programlar, aynı zamanda Avrupa Vatandaşlığı kavramının Avrupa yelpazesi altında bulunan toplumlarca benimsenmesi, kültür mirasının korunması, kültürler arası etkileşimi kolaylaştırması, farklı toplumlardan gelen insanların bir proje etrafında toplanarak dayanışma bilinci oluşturması gibi amaçları da bulunmaktadır.

Avrupa Birliği Programları;

- Eğitim Programları,
- Kültür Programları,
- Bilim, Araştırma ve Teknolojik Gelişme Programları,
- Enerji Programları,
- Yardım Programları,
- Çevre Programları ve
- İnsan Hakları Konusundaki Programlar olmak üzere yedi ana programdan oluşmaktadır.

Adı geçen bu programların her biri kendi içinde alt programlardan ve çok sayıda eylemlerden oluşmaktadır (Duman, 2001).

2.5.Avrupa Birliği Eğitim Politikaları

Avrupa Birliğinin örgün ve yaygın eğitim amaçları bulunmaktadır. Bu amaçlara ulaşmak için hukukî düzenlemelere temel oluşturacak yargılarını kapsayan bir plân yapılmış ve bu plâna eğitim politikaları adı verilmiştir (Topsakal, 2003:71). Avrupalılık bilinci oluşturmak ve Avrupa Vatandaşlığı kavramını her bir Avrupalı bireye kazandırmak Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Politikasının temelini oluşturur.

AB, tüm toplumsal alanlarda olduğu gibi, eğitim alanında da üye ülkelere belirli bir modeli uygulama zorunluluğu getirmemektedir. Her üye ülke, kendi sosyo-ekonomik yapısına uygun sistemi uygulamakta serbesttir. Ancak ulusal sistemler içinde yer alması gereken kimi toplumsal ölçünler vardır. Eğitim alanında birliğin temel yaklaşımı, üye ülkelerin eğitim sistemlerinin belirlenen genel ilkeler ve ölçünlerle çelişmeyecek biçimde düzenlenmesidir. Yöntem, içerik ve yapı bakımından “tek tip” bir eğitim yerine, üye ülkelerin kendi ulusal özelliklerine göre biçimlenen eğitim politikalarının karşılıklı görüş alış-verişleriyle uyumlaştırılmasına çalışılmaktadır (Tuzcu, 2002).

Avrupa Birliğinin eğitim politikaları:

- öğrenen toplum,
- yüksek kalite, süreklilik,
- fırsat eşitliği, işbirliği ve
- karşılıklı deneyim paylaşımı başlıkları altında toplanabilir.

Avrupa Birliği eğitim politikaları ile hedeflenenler ise şu şekilde belirtilebilir (Top, 2006:21):

- a) Tüm düzeylerde Avrupa eğitim boyutunun güçlendirilmesi,
- b) Eğitsel kaynaklara erişimi kolaylaştırmak,
- c) Fırsat eşitliğini sağlamak,
- d) Avrupa Birliği dillerinde özellikle az kullanılan ve öğretilen diller konusundaki bilginin kalite ve nicelik açılarından iyileştirilmesini desteklemek,
- e) Eğitim kurumları arasında değişimi teşvik etmek,

- f) Açık ve uzaktan öğrenmeyi desteklemek,
- g) Diploma ve öğrenim sürelerinin tanınmasındaki iyileştirmeleri teşvik etmek,
- h) Eğitim alanındaki işbirliğini ve öğrenci değişimini teşvik etmek,
- i) Eğitim alanında ortak politika konularını incelemek,
- j) Toplumsal dışlama, ırkçılık ve yabancı düşmanlığına karşı ortak mücadele etmektir.

2.6. Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları

Avrupa Birliği, eğitim konusunda hassasiyetle durmakta ve önemli faaliyetlerin yürütülmesini sağlamaktadır. Bu amaçla kurulan Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Dairesi, birliğe üye ve aday ülkeler ile antlaşmada yer alan diğer ülkelere katkı yapıp eğitimlerini geliştirip hedeflenen standart seviyeye ulaşturmaya yönelik eğitim ile ilgili yardım programlarının koordinasyonunu sağlamaktadır (Yayan, 2003).

Avrupa Birliği ülkeleri; üye ülkeler arasında işbirliğini ve dayanışmayı sağlamak üye ülke yurttaşları arasındaki karşılıklı anlayışı özendirmek ve Avrupa bilincini aşlamak, bu süreçte öğrenci ve öğretmenleri eğitmek ve tüm ar-ge alanlarına etkin katılımlarını sağlamak amacıyla eğitim programları hazırlamıştır. Bu eğitim programlarını üç dönem içinde uygulamaya koymuştur. İlk Dönem Programları 1980-1995, İkinci Dönem Programları 1995-2006 yılları arasında uygulanmıştır. Üçüncü Dönem Programları ise 2007-2013 yılları arasında uygulanacaktır. Üçüncü dönem programları Lifelong Learning (Hayat Boyu Öğrenme) ve Youth (Gençlik) olmak üzere iki ana başlık altında toplanmaktadır. Lifelong Learning programı altında Comenius (Örgün Eğitim), Erasmus (Yüksek Öğretim), Grundtvig (Yaygın Eğitim), Leonardo Da Vinci (Mesleki Eğitim) alt programları bulunmaktadır (Ulusal Ajans, 2007).

2.7. Türkiye'nin Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarına Katılması

2002/4615 sayılı Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında İmzalanan, Türkiye Cumhuriyetinin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında Çerçeve Anlaşması'nın onaylanması hakkında Karar 1 Eylül 2002 tarih ve 24863 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Aşar, 2006 :26).

Ülkemiz, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarına “tam üye” olarak 1 Nisan 2004 tarihinden itibaren katılmıştır. Yoğun bir ilgi ve talebin gerçekleştiği ve 31 Aralık 2006’da sona eren bu ilk dönemde, Socrates (Genel Eğitim), Leonardo da Vinci (Mesleki Eğitim) ve Gençlik programları çerçevesinde, gerek katılım öncesi AB fonlarından gerekse ulusal katkı paylarından oluşan toplam 67 milyon Avro’luk bir bütçe oluşturulmuş, bu bütçe ülkemiz eğitim ve gençlik sektörüne karşılıksız hibe olarak kullanılmıştır. Hibe kullandırma oranı, % 100’e yaklaşan bir seyir izlemiştir. Programların uygulandığı bu ilk üç yıl itibariyle toplam 3.035 proje desteklenmeye değer bulunmuştur. Yaklaşık 40.000 vatandaşımız, Avrupa Birliği ülkelerinde gerek programlar gerekse bireysel faaliyetler çerçevesinde bilgi ve deneyim artırma amaçlı değişim ve yerleştirmelere katılmış, yenilikçi yaklaşımların ülkemize kazandırılmasında önemli katkılar sağlamıştır (Ulusal Ajans, 2007).

2.8. Ulusal Ajans

Katılımcı ülkelerin ulusal yetkilileri Program Faaliyetlerinin ulusal düzeyde koordineli yönetimini kolaylaştırmak üzere Ulusal Ajanslar oluşturmuşlardır. AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi (Ulusal Ajans) 29 Ocak 2002 tarihinde, Bakanlar Kurulunun 2002/3547 sayılı Kararı ile Devlet Planlama Teşkilatı bünyesinde bir Daire Başkanlığı olarak kurulmuştur (Aşar, 2006 :26).

Ulusal Ajanslar programın uygulanmasında çok önemli bir rol oynamaktadır. Bu, özellikle Ulusal Ajans merkezli faaliyetler için geçerlidir. Ulusal Ajans merkezli faaliyetlerde destek başvurularını almak, ulusal makamlara başvuranların seçimi konusunda tavsiyede bulunmak (ya da bu seçimi ulusal makamlar adına yapmak), başvuranlardan başarılı olanlarla sözleşme yapmak, ödenek alacaklara ödemeleri yapmak ve onlardan rapor almakla yükümlüdür. Bunlara ek olarak, Ajanslar, bazı komisyon merkezli faaliyetlerde destek başvuruları konusunda görüş verebilirler ve programın bütününde bir dizi başka önemli görevler yaparlar. Bunların arasında bilgilerin yaygınlaştırılması, uygun proje ortaklarının bulunmasında yardımcı sağlamak, başvuruların yapılması konusunda ve başka konularda rehberlik, projelerdeki ilerlemeyi izlemek ve programın işleyiş biçimi konusunda geri bildirim sağlamak sayılabilir (Socrates Başvuru Rehberi, 2000: 13).

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Devlet Planlama Teşkilatı'ndan sorumlu bakana bağlı olarak yönlendirme ve izleme komitesinden oluşmaktadır. Ulusal Ajans u genel koordinatörlük (Socrates, Leonardo ve Gençlik) ile sekiz program koordinatörlüğü ve destek birimleri (bütçe ve finansman, insan kaynakları, halkla ilişkiler, bilişim, i denetçi, hukuk müşavirliği) şeklinde örgütlenmiş bulunmektedir (Anıl, 2006: 8-9).

2.9.İlk Dönem Programları (1980–1995)

İlk dönem programları Socrates I olarak isimlendirilir. “En iyi bildiğim şey, hiçbir şey bilmediğimdir” sözü ile tanınan Socartes'in diyalog, diyalektik, soru-cevap gibi eğitime zgn katkıları vardır. “Avrupa ğretim programı için onun adının seçilmesinin nedeni ‘kendini tanı’ sözüdür” (Tanyeri, 2006:28).

Bu Programlar Maastricht Antlaşmasına kadarki yasal düzenlemeler çerçevesinde oluşturulan ve Maastricht Antlaşması'na dayanılarak değiştirilerek geliştirilen programlardır. Bunlar arasında; Arion, Comett, Erasmus, Eurotecnet, Force, Lingua, Petra, Youth for Europe sayılabilir (Kısakürek, 2006).

Avrupa eğitim programlarının birinci beş yıllık safhası ulus ötesi işbirliği, uluslar arası hareketlilik, iyi uygulamaların alişverişi ve Avrupa iletişim ağlarının geliştirilmesi olanakları açısından ele alınmıştır. Programlara katılım Avrupa Birliği'ne yakınlaşma yolundaki siyasi hedeflerin başlıca bileşenlerinden birini oluşturmuştur. İkinici dönem programları bu programın birinci safhasından elde edilen deneyim üzerine kurulmuş olması açısından birinci aşamanın büyük bir önem sahip olduğu söylenebilir (Top, 2006: 22).

Özellikle Lingua kapsamında dil yeteneklerinin geliştirilmesi (Komisyonun ana amaçlarından biri her vatandaşın AB ülkelerinde konuşulan iki yabancı dile hakim olmasını sağlamaktır.), eğitimin kültürler arası boyutunun desteklenmesi, hareketliliğe katkı sağlanması (Yaklaşık olarak 460.000 öğrenci, 40.000 akademik personel, 150.000 dil öğrenci ve öğretmeni programdan yararlanmıştır ve bu eğilim ikinci aşamada artarak devam etmektedir.), kuruluşlar arasında tüm seviyelerde işbirliğini desteklemek, diplomaların tanınması, çalışma dönemleri ve diğer niteliklerin tanınmasının desteklenmesi, açık ve uzaktan eğitimin desteklenmesi (sınırlı bütçeden kaynaklanan belirli zorluklara rağmen), bilgi ve tecrübelerin paylaşılmasını sağlamak, eğitim ve öğretimin yüksek standartlara ulaştırılması konularında önemli katkılar sağlanmıştır (Rençber, 2005: 29).

Yöneltilen eleştiriler ise şu şekildedir (Kısakürek, 2006):

- İlk dönem programların başarıları projelere katılan kişi ve kurumların başarıları ile sınırlı kalmıştır.
- Proje sonuçlarının ülkelerin eğitim sistemlerine uyarlanmasında büyük güçlükler yaşanmıştır.
- Bu dönemde sendikalar, programlarının işsizlik oranlarının düşürülmesine ancak projeler sürekli uygulamalara dönüştürülebilirse katkı sağlanabileceğini, programların çoğu için durumun böyle olmadığını dile getirmişlerdir.

Ayrıca başarıyı engelleyen etkenler arasında:

- Projelere yetersiz destek verilmesi,
- Üye ülkelerde AT projelerinin dış kaynaklı olarak algılanması, reform ve yenileşmeye karşı direnç oluşması,
- Program ve projelerin değerlendirilmesinde yetersiz kalınması,
- Topluluk düzeyinde ve ulusal düzeyde bürokratik engellerle karşılaşılması sayılabilir.

İlk kuşak programlarının desteklediği projeler kısa sürmüş genellikle ek kaynak almaları mümkün olmamıştır. Aslında bu programlara ayrılan kaynaklar da son derece sınırlı olmuştur. Bu dönemde Comett, Erasmus ve Petra programları için Avrupa Komisyonu'nun önerdiği kaynakların Avrupa Konseyi tarafından azaltılmış olması bu duruma iyi bir örnek teşkil etmektedir.

2.10. İkinci Dönem Programları (1995–2006)

1 Ocak 2000 ile 31 Aralık 2006 yılları arası dönem Socrates II olarak adlandırılmıştır. Avrupa Parlamentosunun 24 Ocak 2000 tarih ve 253/2000/EC sayılı kararı ile ikinci aşamaya hukuki temel kazandırılmıştır.

Socrates I'de edinilen tecrübeler doğrultusunda hazırlanmış ve bu tecrübeler dikkate alınarak hedefler belirlenmiştir. Birinci aşamadan farklı olarak, programa esneklik kazandırmak ve ulusal otorite ve kullanıcıların ihtiyaçlarına cevap vermek hedefiyle merkezi olmayan faaliyetlerin payı artırılmıştır. Katılımcı ülkelerin raporları doğrultusunda yapılan bu değişiklikle Socrates programının etkinliğinin artırılması amaçlanmıştır (Rençber, 2005 :30-31).

İkinci aşamada, programlarda birinci aşamaya göre gidilen temel değişiklikler şunlardır (Postacı, 2004:62):

- Programların etkilerinin artırılması amacıyla ikinci ayakların süresi 5 yıldan 7 yıla çıkarılmıştır.
- Programların amaçları sayıca azaltılarak daha kolay anlaşılır hale getirilmiştir.
- Yapıları ve idari süreçleri basitleştirilmiştir.
- Şeffaflık ve esneklik artırılmış, idari faaliyetlerin pek çoğu ulusal ajanslara kaydırılmıştır.
- Açık ve uzaktan öğrenim kavramı programlara eklenmiştir.
- Yeni bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımına, hayatboyu öğrenim konusuna ve iyi uygulamaların yayılması sürecine daha fazla vurgu yapılmıştır.

İkinci dönem programları, Socrates, Leonardo Da Vinci ve Youth olmak üzere üçe ayrılır:

2.10.1. Socrates Programı

Avrupa Birliği Antlaşmasınının 149. ve 150. maddelerini temel alır. Madde 149, Topluluğun, üye devletlerle işbirliği içerisinde yürütülecek bir dizi etkinlik yoluyla, “eğitimde kalitenin geliştirilmesine katkıda bulunmasını” öngörmektedir. Antlaşma ayrıca birliğin tüm vatandaşları için yaşam boyu öğrenme ilkesinin desteklenmesi taahhüdünü de taşımaktadır.

Sokrates Programı her yaştaki ve düzeydeki eğitimi kapsayan, eğitime Avrupa boyutunu getirmeyi, katılımcı ülkeler arasındaki işbirliğini güçlendirerek eğitimin kalitesini arttırmayı amaçlayan bir programdır (Sokrates Başvuru Rehberi, 2000: 6).

Hareketlilik ve değişim programları Sokrates’in önemli özelliğidir. Karşılıklı eğitim işbirliği ve okul ortaklığı projeleri, öğretim ve üniversite kadrosunun ve üniversite öğrencilerinin değişimi, elektronik uzaktan eğitim yöntemlerinin kullanımı ve eğitim yöneticileri arasındaki Avrupa çapındaki bilgi ağları bu bütüncül yaklaşımın parçalarını oluşturmaktadır (Duman, 2001).

Programın dayanak noktası olan kararın 2. maddesinde Socrates’in hedefleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Top, 2006 :23):

Eğitimin Avrupa boyutunun her düzeyde güçlendirilmesi,

1. Avrupa’daki eğitim kaynaklarına erişimin sağlanması,
2. Eğitimin her alanında eşit fırsatlar sunulması,
3. Avrupa Birliği ülkelerinde konuşulan dillerin nitel ve nicel olarak geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması,
4. Eğitimin kültürler arası boyutunun güçlendirilmesi,
5. Eğitim alanında işbirliği ve hareketliliğin yaygınlaştırılması için;
  - a) Eğitim kurumları arasında değişimin teşvik edilmesi,
  - b) Açık ve uzaktan öğretimin yaygınlaştırılması,
  - c) Diploma ve öğrenim dönemlerinin tanınması,
  - d) Bilgi alışverişinin geliştirilmesi ve bu konudaki engellerin kaldırılması,

6. Eğitimde yenileşmenin teşvik edilmesi,
7. Eğitim alanında ortak çıkar politikaları üzerinde odaklanması.

Programda öğrenciler veya diğer öğrenenler, eğitim çalışanları, her kademedeki eğitim kurumları, yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde eğitim sistemleri ve politikalarından sorumlu kişi ve organları uygulama alanı olarak hedeflenmektedir

Socrates Programı şu aktiviteleri destekler (Yayan, 2003);

- Avrupa'da insanların eğitim alanında uluslar üstü değişkenliğini sağlamak,
- Eğitimde kaliteyi artırmaya ve yeniliğe yönelik uluslar üstü projelerde iş birliği yapmak,
- Dil becerilerini yükseltmek ve farklı kültürlerin anlaşılmasını sağlamak,
- Eğitimde bilişim teknolojisinin kullanımını sağlamak,
- Uluslar arası deneyim ve iş birliği akışını sağlamak,
- Eğitim sistem ve politikalarının karşılaştırmalı inceleme ve analizini yapmak,

Socrates Programı, ayrıca alışkanlık ve değişimleri, iş birliği projelerini ve eğitim sektörlerinin çeşitli ağlarını da kapsar. Socrates programı sekiz eylem alanından (alt program) oluşmaktadır: (Socrates Başvuru Rehberi, 2000: 8).

Comenius, okullar arasındaki ülkeler arası işbirliğini teşvik ederek ve okul eğitimi sektöründe doğrudan yer alan personelin profesyonel gelişiminin iyileştirilmesine katkıda bulunarak okul eğitiminin kalitesini iyileştirmeyi ve Avrupa boyutunu güçlendirmeyi; dil öğrenimiyle kültürler arası diyalogun gelişmesini desteklemeyi amaçlamaktadır.

Erasmus, yüksek öğretim kurumları arasındaki ülkeler arası işbirliğini teşvik ederek, öğrenci ve öğretim elemanlarının değişimini sağlayıp ve topluluk içerisinde şeffaflığı ve çalışma niteliklerinin akademik tanınmasını iyileştirerek yüksek eğitimin kalitesini artırmayı ve Avrupa boyutunu güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Grundtvig, geniş anlamıyla, yetişkin eğitimini sağlayarak, ömür boyu öğrenmenin kalitesini, Avrupa boyutunu, ömür boyu öğrenmenin sürekliliğini ve erişilebilirliğini artırmayı, temel nitelikleri edinmeden okulu bırakmış olanlar için iyileştirilmiş eğitim fırsatlarının geliştirilmesini ve alternatif öğrenme yollarıyla yenilikleri teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bu program, örgün eğitim sistemi içerisinde öğrenmeye ek olarak, yaygın ya da kendi kendine öğrenme şeklinde gerçekleşen öğrenmeyi de içerir.

Lingua, dil öğretimi ve öğrenimine yönelik olarak, topluluk içerisinde dil çeşitliliğini desteklemek ve teşvik etmek, dil öğretim ve öğrenim kalitesinin iyileştirilmesine katkı sağlamak, her bireyin gereksinimlerine uygun yaşam boyu dil öğrenimine erişimi teşvik etmek için tasarlanmış önlemler aracılığıyla, diğer SOCRATES faaliyetlerini destekler.

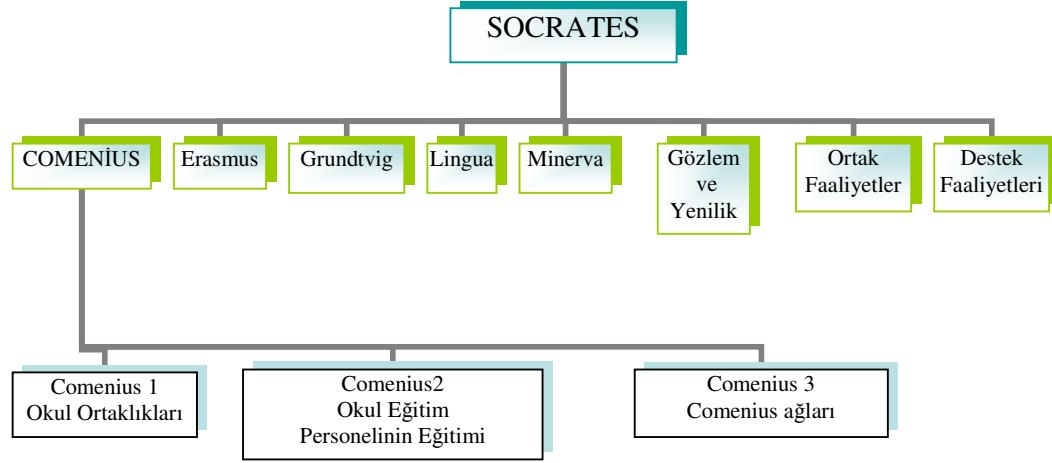
Minerva, Eğitimde Açık ve Uzaktan öğrenim (AUÖ) ile Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BIT) alanlarında Avrupa İşbirliği'ni teşvik eder. Bunun için, AUÖ ve BIT'nin eğitim konusunda taşıdığı anlamın öğretmenler, öğrenenler, karar vericiler ve kamu arasında yaygın olarak daha iyi anlaşılmasını teşvik eder, BIT ve çoklu medya bazlı eğitim ürünleriyle hizmetlerinin geliştirilmesinde pedagojik konulara gereken önemin verilmesine yardımcı olarak ve bu alanda iyileştirilmiş yöntemlere ve eğitim kaynaklarına erişimi teşvik eder.

Gözlem ve yenilik, eğitim sistemlerinde ve politikalarında gözlem ve yenilik, bilgi ve deneyim alışverişi, örnek uygulamaların belirlenmesi ve bu alandaki sistemlerin ve politikaların karşılaştırmalı analizi ile ortak eğitim politikası kapsamındaki konuların incelenmesi, uygulamalar aracılığıyla eğitim sistemlerinin kalitesinin ve şeffaflığının iyileştirilmesine ve Avrupa'da eğitimin yenilik sürecinin ilerletilmesine katkıda bulunur. Bu Faaliyet, Eurydice ve Naric ağları ile Arion çalışma ziyaretleri için destek de sağlar.

Ortak Faaliyetler, Socrates programının mesleki eğitime yönelik Leonardo da Vinci programı ve Gençlik programı gibi diğer Topluluk programlarıyla ortak faaliyetler yürüten programlardır.

Destek Faaliyetleri, cemiyetler ve sivil toplum örgütleri tarafından üstlenilen faaliyetler, eğitim faaliyetlerinin yaygınlaştırılması, bilgi faaliyetleri ve bilinç artırma vasıtalarıyla programın asil hedeflerine katkıda bulunan bir dizi girişimin desteklenmesidir.

Tablo:1. Socrates Programının Yapısı (Comenius 1: Okullar İçin El Kitabı, 2006: 9).

SOCRATES Programı ilke olarak aşağıdaki ülkelere açıktır:

- Avrupa Birliği'nin on beş Üye Devleti: Almanya, Avusturya, Belçika,
- Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İspanya, İrlanda, İsveç, İtalya, Lüksemburg, Portekiz ve Yunanistan;
- Avrupa Serbest Ticaret Birliği ülkeleri: İzlanda, Liechtenstein, Norveç ve Aday ülkeler:
- Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri: Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Letonya, Litvanya, Macaristan, Polonya, Romanya, Slovak Cumhuriyeti ve Slovenya;
- Kıbrıs, Malta ve Türkiye. (Socrates Başvuru Rehberi, 2000: 10).

Socrates Programı kapsamında iki temel faaliyet türü vardır:

-Komisyon merkezli faaliyetlerde, başvuru, seçme sözleşme işlemleri komisyon tarafından yürütülür. Genel kural olarak, her projede ortak kurumlardan biri koordinatör olarak hareket eder ve komisyona karşı projeden sorumludur.

-Ulusal ajans merkezli faaliyetlerde, başvuru, seçme ve sözleşme işlemleri katılan ulusal yetkilileri tarafından ve Ulusal Ajansların yardımıyla yürütülür. Genel kural olarak, ilişkili eğitim kurumlarının her birinin buldukları ülkenin Ulusal Ajansı ile ilişkisi vardır. Bireysel değişimi içeren etkinlikler (öğretmenler, öğrenciler, vs. için) ya Ulusal Ajansın ilgili kişilerle doğrudan teması ya da bu kişilerin çalışmakta olduğu eğitim kurumları vasıtasıyla, dolaylı teması ile yürütülür (Aşar, 2006: 79).

2.10.1.1. Erasmus (Yüksek Öğretim)

Erasmus, programının amacı yüksek öğretimdeki kalitenin artırılması ve Avrupa boyutunun güçlendirilmesidir. Bunun içinde Avrupa genelinde üniversiteler arasındaki işbirliğini, üniversite öğrencileri ile öğretim görevlerinin karşılıklı değişimini, topluluk içerisinde elde edilen diploma, diploma ekleri ve sertifika ile yapılan çalışmaların akademik olarak tanınmasını ve şeffaflığın geliştirilmesini teşvik eder (Aşar,2006: 103).

Avrupa Komisyonu 2004 yılında aldığı kararla, ülke merkezli faaliyet gösteren Erasmus programları vasıtasıyla, ülkelerin yüksek öğretim kurumlarının Bologna süreci çerçevesinde Socrates programı ile doğrudan işbirliği içinde çalışmasını öngörerek ulusal ajanslara bu süreçte sorumluluk yüklemiştir.

Erasmus Programı Ulusal Öncelikleri Komitece Şöyle Belirlenmiştir:

-Değişim sayısının ülke genelinde artırılması, değişimi artırıcı çalışmalar yapılması

-Değişim sayısı az olan yüksek öğretim kurumlarına öncelik verilerek, bu kurumların değişim taleplerinin öncelikli olarak ve mümkün olduğunca karşılanması

-Erasmus Merkezi projelerinin tanıtımına öncelik verilerek yürütülen ve dahil olunan Merkezi proje sayısının artırılması (Ulusal Ajans, 2007).

2.10.1.2. Lingua (Avrupa Dilleri Eğitimi)

Avrupa Birliği'nin Dil Öğretimi ve Öğrenimi programına verdiği ad Lingua'dır. Lingua, dil öğretimi ve öğreniminin sağlanması amacıyla birlik içerisinde dil çeşitliliği desteklemek, zenginliğe sahip çıkarak, bunu korumak ve hakları gözetmek, dil öğretim ve öğrenim kalitesinin iyileştirilmesine katkı sağlamak, her bireyin ihtiyaçlarına uygun yaşam boyu dil öğrenimine ulaşımı cazip hale getirmek ve teşvik etmek amacıyla, planlanmış önlemler hazırlamak ve diğer alt programlarla işbirliği yapmaktır (Tanyeri, 2006:39).

Lingua, Avrupa Birliğinin tüm resmi dillerini kapsar (İspanyolca, Danimarkaca, Almanca, Yunanca, İngilizce, Fransızca, İtalyanca, Hollandaca, Portekizce, Fince ve İsveçce). İrlandaca, Lüksemburgca, İzlandaca ve Norveççe de programın bir parçasıdır, fakat bu dört dilde başvuru yapılamaz. Bütün Lingua eylemlerinde özel önceliği, Avrupa Birliği içerisinde en az bilinen ve kullanılan diller alır (Duman, 2001).

2.10. 1. 3. Minerva (Açık ve Uzaktan Eğitim İle Bilgi İletişim Teknolojileri)

Minevra programı, açık ve uzaktan eğitimin geliştirilmesi, çoklu ortam ürünlerinin artırılması ve çeşitlendirilmesi, eğitim bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılması alanlarına yönelik bir program olup, Programın üç temel amacı vardır:

- Açık ve uzaktan öğrenimle bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitimin her alanında gerekli olduğu düşüncesinin, toplumun her katmanınca anlaşılmasını sağlamak,
- Eğitimde çoklu ortam desteğinin sağlanması, açık ve uzaktan eğitim ile bilgi iletişim teknolojilerinin geliştirilmesi için yeterli pedagojik desteğin sağlanması,
- Eğitim alanında geliştirilmiş metotlara ve örnek uygulamalara erişimin sağlanması olarak ifade etmektedir (Top, 2006: 47).

Minerva temelde dört çeşit faaliyeti desteklemektedir. Bunlar “Anlayışı İyileştirme Projeleri”dir. Bu tür projeler daha çok AUÖ ve BİT alanında öğretme faaliyetinin ve süreçlerinin örgütlenmesi konusunda model geliştirmeyi hedefleyen araştırma eylemleri ve hedef çalışması olarak sayılabilir (Aşar, 2006: 127).

2.10.1.4. Grundtvig (Yetişkin Eğitimi, Yaygın Eğitim)

En geniş anlamıyla programın amacı, yetişkin eğitimi veren kurum ve kuruluşlarda çalışan kişilerin veya bu kişilerin eğitimiyle ilgili kişilerin, hayat boyu eğitim kalitesinin artırılmasını desteklemek amacıyla, çalıştıkları ülke dışındaki bir ülkede 6 haftaya kadar eğitim almalarını sağlamaktır. Bu sayede katılımcıların, pratik öğretmenlik, çalıştırıcılık ve danışmanlık gibi eğitsel yeteneklerini geliştirmek ve Avrupa'daki hayat boyu öğrenme hakkında daha geniş bilgi edinmelerinin desteklenmesi amaçlanmaktadır (Ulusal Ajans, 2007).

25 yaşın üzerindeki herkes ve temel eğitimini tamamlayamamış 16 - 24 yaş bireyler “yetişkin” olarak tanımlanırlar. Özellikle sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı konumda olanlar ve özürlüleri gibi toplum dışında kalma riski olan gruplara yönelik projeler öncelikle desteklenmektedir (Aşar, 2006: 115).

2.10.1.5. Gözlem ve Yenilikler (Observation and Innovation)

Eğitim sistemlerinin/politikalarının izlenmesi ve bu alanda yeniliklerin yapılması, bilgi ve tecrübe değişimi, örnek uygulamaların tanımlanması ve ortak eğitim politikası sorunlarının tartışılıp analiz edilmesine yönelik projelerdir. Avrupa’daki çeşitli zenginlikleri ve farklı uygulamaları somut bir şekilde uygulamaya koyarak, ülkeler arası etkileşim ve yardımlaşmayı sağlamak, kalite göstergelerini, tanımlayıcı ve istatistiksel verileri, yurt dışında alınan diploma ve derecelerin, yurt dışında geğirilen tahsil sürelerinin tanınmasında iyileştirilmiş ve basitleştirilmiş yöntemler geliştirmek, programın genel amaçlarındadır (Top, 2006 : 24-25).

2.10.1.6. Ortak faaliyetler

Topluluk desteği Sokrates programı kapsamında, bilgi Avrupa’sının yaratılmasını amaçlayan Leonardo Da Vinci ve Youth for Europe gibi diğer programlarla ortak eylemler için de sağlanabilir. Bu ortak eylemler, programların herhangi biri tarafından iğerilmeyen, seğilmiş konu ve temalarda, diğer programların komitelerinin kararıyla ve ortak öneri çağrılarıyla duyurulacaktır. Sokrates, Leonardo ve Youth for Europe Programlarıyla ilgili kesimlerin, aralarındaki bölgesel ve yerel ilişkilerin desteklenmesi için uygun önlemler alınacaktır (Duman, 2001).

2.10.1.7. Destek faaliyetleri (Accompanying Measures)

Socrates gibi iddialı ve geniş ölçekli programların önceden belirlenmiş ölçütler ve açıkça tanımlanmış faaliyetlere göre yapılandırılması gerekir. Bu önlemler, resmen Socrates'in bir programı veya onun parçası olmamakla birlikte, Socrates programlarının amacına ulaşmasında katkı sağlayan önlemler olup, bu nedenle AB Komisyonu tarafından desteklenmektedir.

Destek önlemleri geniş bir alanda pek çok etkinliği kapsamaktadır: Eğitimde işbirliğini teşvik etmek için bilinçlendirici çalışmalar yapmak (konferans ve seminerler gibi), Proje sonuçları ve gerçekleşen proje amaçlarıyla ilgili yayım faaliyetlerinde bulunmak, Engelleri aşma ve proje yönetimi ile ilgili eğitimler vererek programların uygulama sürecini iyileştirmek, Programların farklı faaliyetleri arasında işbirliğini desteklemek, Kültürler arası eğitim ve fırsat eşitliğinin teşvik edilip artırılması gibi tüm programlar bakımından öncelikli konulara yer vermek (Aşar, 2006: 137).

2.10.2. Leonardo Da Vinci (Mesleki Eğitim)

Leonardo Da Vinci Programı, Avrupa'da, meslek öğrenimi ve eğitimi için, uygulamaya yönelik çıktılar üreterek insan kalitesi ve buna benzer konularda yeni bakış açıları ve çözümler geliştirmeyi amaçlayan "Yeni Fikirler Laboratuvarı" olarak kabul edilmektedir (Bahadır, 2007: 33).

Leonardo da Vinci Programının amaçları aşağıda belirtildiği şekildedir:

1. Kişilerin, özellikle gençlerin, temel mesleki eğitim içinde tüm düzeylerde beceri ve yeterliliklerinin artırılması.

2. Teknolojik ve örgütsel değişimi güçlendirmek üzere uyum sağlayabilmeyi artırıp geliştirmeye yönelik sürekli-mesleki eğitimde ve hayat boyu beceri ve yeterlilikler kazanmada kalitenin yükseltilmesi, bunlara erişimin iyileştirilmesi.

3. Rekabet edebilmeyi, girişimciliği destekleyip artırmak ve bu çerçevede, üniversiteler dahil mesleki eğitim kurumları ile işletmeler (özellikle KOBİ'ler) arasında işbirliğinin artırılmasına özel önem verilmektedir (Anıl, 2006: 31).

Leonardo Da Vinci eğitim alanında faaliyet gösteren tüm kamu ve özel sektör kurumlarına, meslekî eğitim kurumlarına ve uluslar arası alanda ortak çalışan gruplara açıktır (Yayan, 2003).

2.10.3. Youth (Gençlik)

Avrupa Birliği'nin eğitim ve kültür programlarından biri olan Youth for Europe (Avrupa İçin Gençlik) Programı 14 Mart 1995'te 1995-1999 yılları için kabul edilmiş ve Gençlik (Youth) Programı adı altında 1 Ocak 2000-31 Aralık 2006 tarihlerini kapsayan yedi yıllık dönem için yenilenmiştir . Program. Avrupa İçin Gençlik. Avrupa Gönüllü Hizmeti, Gençlik Girişimleri. Ortak Faaliyetler ve Destek önlemleri alt program ve eylemlerinden oluşmaktadır(Topsakal, 2003:196).

Gençlik Programı, toplumun bütün kesimlerinde kişisel gelişim ve kolektif etkinlik arasında bir dengeye ulaşmayı ve bu dengenin korunmasını amaçlamaktadır ve bu doğrultudaki amaçlar aşağıda verilmiştir (Anıl, 2006: 27):

- Gençlerin toplumla bütünleşmelerini kolaylaştırmak,
- Gençlerin girişimcilik ruhunu geliştirmek,
- Gençlere, bilgi, beceri ve yeterlilik kazandırmak,
- Gençlerin dayanışma duygularını artırarak, ırkçılığa ve yabancı düşmanlığına karşı verilen mücadeleyi desteklemek.

Her türlü ayrımcılığın yok edilmesine ve toplumun her düzeyinde eşitliğin sağlanmasına yardımcı olmak.

2.11. Üçüncü Dönem Programları (2007-2013)

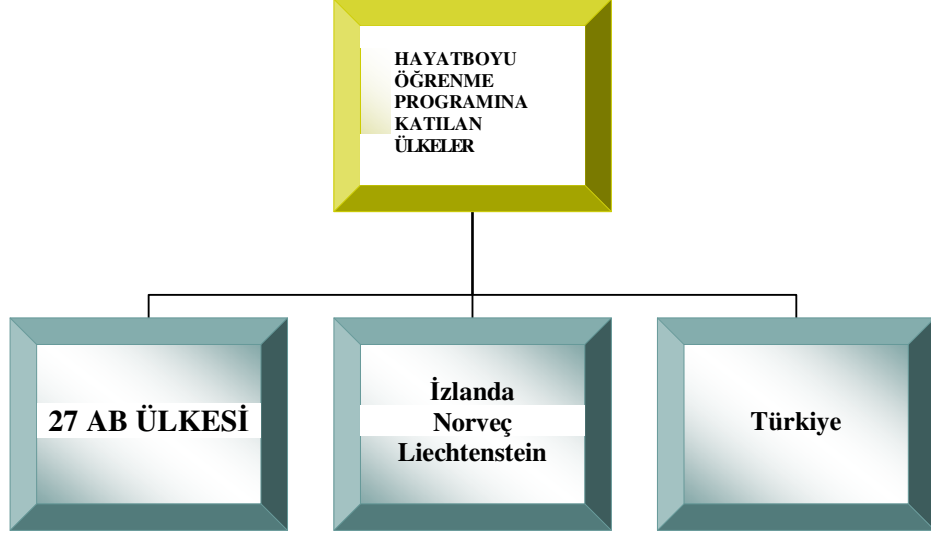
Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları, 1 Ocak 2007 tarihi itibariyle yeni bir döneme girmiştir. 2013 yılı sonuna kadar sürecek yedi yıllık bir dönemi kapsayan Hayatboyu Öğrenme (LLP = Lifelong Learning Programme) ve Gençlik (Youth in Action) Programları, önceki programlarda olduğu gibi AB üyesi ülkeler, EFTA ülkeleri (Norveç, İzlanda ve Liechtenstein) ve aday ülkelerin (Türkiye) katılımıyla gerçekleştirilecektir. Ayrıca, Batı Balkan ülkeleri ve İsviçre'nin de önümüzdeki yıllarda programlara katılımı öngörülmektedir (Ulusal Ajans, 2008).

2.11.1 Hayat Boyu Öğrenme - Lifelong Learning

Genel ve mesleki eğitimin yanı sıra eğitimle ilgili tüm alt program ve faaliyetleri bütüncül bir yaklaşımla tek bir programda toplayan Hayat boyu Öğrenme Programı (LLP), yeni kuralları, basitleştirmeleri ve ülke merkezli faaliyetlerdeki artış nedeniyle özel bir önem taşımaktadır. Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin LPP'yi yasalaştıran 15 Kasım 2006 ve 1720/2006/EC sayılı Kararı, Hayat boyu Öğrenme Programı'nın genel amacını şöyle ifade etmektedir: "Hayat boyu öğrenme yoluyla Topluluğu ileri bir bilgi toplumu haline getirmek, daha çok ve daha iyi iş imkanı yaratmak, sosyal bütünlüğü geliştirmek; çevrenin gelecek kuşaklar için daha iyi korunmasını sağlamak; özellikle de dünyada bir kalite referansına dönüşmelerini temin etmek amacıyla Topluluk içindeki eğitim ve öğretim sistemleri arasında karşılıklı değişim, işbirliği ve hareketliliği güçlendirmek".

Bu hedeflerin, ülkemizin eğitim ve öğretim hedefleriyle de örtüştüğü açıktır. Bu nedenle, ülkemiz, 1 Ocak 2007'de başlayan Hayat boyu Öğrenme Programı'na (LLP) yine "tam üye" olarak katılacaktır. Üstelik, yeni dönemde, eğitimle ilgili tüm kurum ve kuruluşlarımızın yoğun talebini daha iyi karşılamak üzere 2007-2013 bütçe döneminde programların bütçesinin yaklaşık % 70 oranında artırılması planlanmaktadır.

Tablo:2. Hayat Boyu Öğrenme Programına Katılan Ülkeler (Ulusal Ajans,2007).

Hayat boyu Öğrenme Programı, ilk ve orta öğrenimdeki öğrencilerimizden yetişkinlere, mesleki eğitim stajyerlerinden üniversite öğrencilerine, temel beceri ihtiyacı duyan insanlardan eğitim profesyonellerine kadar herkes için eğitim ve öğretimde gelişme imkanları ve karşılıksız mali katkı sağlayacaktır (Ulusal Ajans, 2007).

Tablo:3. Hayatboyu Öğrenme Programları (Hayatboyu Öğrenme Programı 2007-2013 Başvuru Kılavuzu).

SEKTÖREL PROGRAMLAR			
Comenius	Erasmus	Leonardo da Vinci	Grundtvig
Lise eğitiminin sonuna kadar okul eğitimindeki herkesin ve bu tür öğretim ve eğitimi sağlayan veya kolaylaştıran kurum ve kuruluşların öğretim ve öğrenim ihtiyaçlarına hitap eder	Yükseköğretim ve yüksek okul düzeyi eğitimdeki herkesin ve bu tür eğitimi sağlayan veya kolaylaştıran kurum ve kuruluşların öğretim ve öğrenim ihtiyaçlarına hitap eder	Yüksek okul düzeyi dışındaki mesleki eğitimdeki herkesin ve bu tür eğitimi sağlayan veya kolaylaştıran kurum ve kuruluşların öğretim ve öğrenim ihtiyaçlarına hitap eder	Yetişkin eğitiminin tüm formlarındaki herkesin ve bu tür eğitimi sağlayan veya kolaylaştıran kurum ve kuruluşların öğretim ve öğrenim ihtiyaçlarına hitap eder
JEAN MONNET PROGRAMI			
Jean Monnet Faaliyeti Tek taraflı ve ulusal projeler	Belirli Kurumları Destekleyen İşletme Hibeleri	Diğer Avrupa Kurumlarına İşletme Hibeleri	
Jean Monne Kürsüleri, olgunlaştırma merkezleri ve öğretim modülleri Profesörlerin, yüksek öğretimdeki diğer eğitimcilerin, ve Avrupa'yla entegrasyonda uzmanlaşan araştırmacıların birlikleri Avrupayla entegrasyon çalışmalarında uzmanlaşan genç araştırmacılar için destek Avrupayla entegrasyon süreci hakkında tartışma, düşünme ve bilginin desteklenmesi amacıyla Topluluk ile ilgili bilgi ve araştırma faaliyetleri	<u>AVRUPA ENTEGRASYONU</u> "Avrupayı" ilgilendiren bir amacı takip eden aşağıdaki kurumların belirli işletme ve idari maliyetlerini desteklemek için hibeler verilebilir.	<u>EĞİTİM & ÖĞRETİM</u> Eğitim alanında aktif Avrupa kurum veya kuruluşlarının belirli işletme ve idari maliyetlerini desteklemek için hibeler verilebilir	
ORTAK PROGRAMLAR			
Hayatboyu Öğrenmede Politika İşbirliği ve Yenilik	Dil öğreniminin Desteklenmesi	Bilgi İletişim Teknolojileri Tabanlı İçeriğin Geliştirilmesi	Sonuçların Yaygınlaştırılması ve kullanımı
Hayatboyu öğrenmede Avrupa düzeyinde politika geliştirmeyi ve işbirliğini desteklemek, özellikle Lizbon süreci ve 'Eğitim 2010', amaçları ile Bologna ve Kopenhag süreçleri ve sonraki süreçler bağlamında Hayatboyu öğrenmeyi destekleyen karşılaştırılabilir verilerin, istatistiklerin ve analizlerin yeterli bir şekilde tedarikini sağlamak ve hayatboyu öğrenmedeki amaç ve hedeflere yönelik kaydedilen ilerlemeyi izlemek ve özel ilgi gerektiren alanları tanımlamak	Dil öğrenimini ve Uye Ülkelerde dilçeşitliliğini Desteklemek Not: Bu ana faaliyet kapsamında desteklenen faaliyetler birden fazla alt program alanı ile ilgili öğretim ve öğrenim ihtiyaçlarını ele alacaktır. Eğer proje programın kapsadığı belirli bir sektörün ihtiyaçlarına hitap ederse, bu durumda ilgili alt program kapsamında ele alınacaktır.	Hayatboyu öğrenme için yeni BİT-tabanlı içeriği, hizmetleri, yöntemleri ve uygulamaları Desteklemek Not: Bu ana faaliyet kapsamında desteklenen faaliyetler sadece birden fazla alt program alanını ilgilendiren eğitim ihtiyaçlarını ele alacaktır. Eğer proje teklifi sadece bir alt program tarafından kapsanan belirli bir sektörün ihtiyaçlarını ele alıyorsa, bu durumda ilgili alt program kapsamında ele alınacaktır	Hayatboyu Öğrenme Programının Sonuçlarının geniş bir ölçekte uygun şekilde tanınmasını, gösterilmesini ve uygulanmasını sağlamak

2.12. Comenius (Örgün Eğitim)

Sokrates programının alt bölümü olan Comenius, her seviyedeki (okul öncesi, ilk ve orta öğretim) okul eğitiminde Avrupa boyutunu ve işbirliğini desteklemek amacıyla düzenlenmiştir (Duman, 2001). Adını ünlü eğitimci Jan Amos Comenius (1592-1670)' dan almıştır. Comenius en çok öğretim teknikleri konusundaki katkılarından dolayı tanınmıştır. Comenius tüm çocukların, sosyo-ekonomik durum ve cinsiyet gözetmeksizin, okula gitmelerini ve yaşadıkları medeniyeti anlamaları ve kabul etmeleri için aynı eğitim görmelerinin gerektiğine inanmıştır (Ulusal Ajans, 2007). Comenius'un İncil'in Türkçe'ye tercüme edilmesi projesi de vardır (Kadı, 2002). Comenius, Türklerin Hıristiyan olmaları halinde Hıristiyanları birleştirebileceklerini düşünmüş, ancak bu projesini gerçekleştirememiştir (Malcolm, 2007).

Comenius programı, eğitimin ilk aşaması olan temel eğitim üzerine temellendirilmiştir ve geniş çapta eğitim toplumunun bütün üyelerini hedef almaktadır (Akbaş ve Özdemir, 2002: 68). Comenius; okul ortaklıklarını, öğretmenlerin ve görevlilerin eğitimi için hazırlanacak projeleri ve okul eğitim ağlarını desteklemektedir (Ulusal Ajans İyi Uygulamalar, 2005 :6).

Comenius, 24 Ocak 2000 tarihli, Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Kararı'nca; özellikle okullar arasında ülkeler arası işbirliğini teşvik etmek ve doğrudan okul eğitimi sektöründe görev alan personelin mesleki gelişimlerini en üst düzeyde gerçekleştirmelerine katkıda bulunmak suretiyle okul eğitiminin her devresinde kalitenin ve eğitimde Avrupa boyutunun desteklenmesini sağlamayı, dil öğrenimini ve kültürler arası bilincin geliştirilmesini teşvik etmeyi hedeflemektedir (Okul Eğitimi, Sokrates – Comenius, 2004: 5).

Comenius Programının amaçları ve bu amaçlar ulaşmak için hangi tür etkinliklere destek vereceği ayrıntılı bir şekilde aşağıda verilmiştir (Ulusal Ajans, 2007).

1- Comenius Programı, okul eğitimindeki kaliteyi artırmak ve eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirmek amacıyla;

- Pedagojik metotlar ve materyaller geliştirmeyi teşvik eder,
- Okulların idaresine yönelik güzel çalışmaların ve yeniliklerin uluslararası boyutta yaygınlaştırılmasını destekler,

- Eğitimde dışlanma ve okulda başarısızlıkla mücadelede, özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin entegrasyonu ve eğitimin bütün sektörlerinde fırsat eşitliğini teşvik eden yöntemler geliştirir ve bunları yaygınlaştırır,

- Okul eğitiminde ve okul eğitiminde görev yapan personelin eğitiminde Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin (BIT) kullanımını teşvik eder.

2- Comenius dil öğretimini teşvik etmek amacıyla;

- Yabancı dil olarak Avrupa dillerinin öğretiminde kaliteyi artırmaya çalışır,
- Dil öğretmenlerinin pedagojik yeteneklerini geliştirmeyi destekler,
- Az kullanılan ve öğretilen dillerin öğretmenlerinin dil yeteneklerini geliştirmeye çalışır,
- Öğretilen yabancı dil çeşitliliğini artırmayı hedefler,
- Bütün öğretmen ve öğrencilerin konuşabildikleri yabancı dil sayısını artırmak ve konuşma düzeylerini yükseltmeye çalışır,

3- Kültürler arası bilincin geliştirilmesini sağlamak amacıyla;

- Değişik kültürlerle yönelik farkındalığın geliştirilmesini teşvik eder,
- Kültürler arası eğitim alanında öğretmenlerin yeteneklerini geliştirir,
- Irkçılık ve yabancı korkusuyla/düşmanlığıyla mücadeleyi destekler;
- Tasarlanmış uluslararası faaliyetler yardımıyla Avrupa'daki okul eğitiminde kültürler arası farkındalığın teşvikine katkıda bulunur

4- Eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirmek amacıyla;

- Okul eğitimi sektöründe kültürler arası eğitim girişimlerini geliştirir,
- Okullar ve öğretmen yetiştiren kurumlar arasında uluslararası işbirliğini teşvik eder.

Comenius programı, üç ana bölüme ayrılmıştır. Bunlar (Aşar, 2006: 93):

Comenius 1: Okul Ortaklıkları

Comenius 2: Okul Eğitim / Öğretim Personelinin Eğitimi

Comenius 3: Comenius Ağları

2.12.1. Comenius I Okul Ortaklıkları

Kültürler arası eğitim, ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile mücadele, kadın ve erkekler için fırsat eşitliği, malı-sosyal-fiziki nedenlerden dolayı dezavantajlı okullar ve öğrenciler, özel eğitime gereksinim duyan çocuklar ve Avrupa ile işbirliği tecrübesi olmayan okullara öncelik verilmesini öngören ulusal ajans merkezli bu faaliyet kapsamında 3 tür proje hazırlanabilmektedir. Bunlar, okul, dil ve okul gelişim projeleridir (Top, 2006 :31).

Tablo:4. Comenius 1 Kapsamında Desteklenen Üç Tür Projenin Temel Özellikleri (Sokrates Başvuru Rehberi, 2000: 37).

	Comenius Okul Projesi	Comenius Dil Projesi	Comenius Okul Gelisim Projesi
Öğrenci merkezli	X	X	
Kurum merkezli			X
Ortaklık	Çok taraflı	İki taraflı	Çok taraflı
Proje süresi	Birbirini izleyen fazla 3 okul yılı	Normalde 1okul yılı	Birbirini izleyen en fazla 3 okul yılı

2.12.1.1. Comenius Okul Projeleri

Okullar arasında projeleri teşvik ederek, eğitimde Avrupa Boyutunun geliştirilmesini hedefler. Bu projeler en az üç ülkenin katılımıyla gerçekleştirilir ve bu ülkelerden en az bir tanesinin AB üyesi olması gerekir. Bu projelerde farklı Avrupa ülkelerinden okullar, öğrenciler, öğretmenler birlikte çalışırlar ve karşılıklı olarak birçok konuda kültürlerini, deneyimlerini, bilgi ve becerilerini paylaşırlar (Aşar,2006: 93).Projenin toplam süresi boyunca 6 öğretmen ve 4 öğrencinin proje ortağı ülkelerde yapılacak ülkelerde yapılacak toplantılara katılımı için mali destek verilmektedir (Ulusal Ajans, 2007).

Proje hazırlamanın çeşitli basamakları vardır. İlk basamak proje konusunun belirlenmesidir. Proje konusu; okulun düzenli etkinlikleriyle bütünleşmiş olmalı; öğretim programı içerisinde yer almalı, birkaç sınıf grubunu içermeli, okul üzerindeki etkisi mümkün olduğunca fazla olmalıdır (Sokrates Başvuru Rehberi, 2000. 38).

Comenius projesi hazırlamanın ikinci basamağı ortak bulmaktır. Ortak bulmak için; ulusal ajansın düzenlediği irtibat seminerlerine katılabilir, internet ortamında araştırma yapılabilir, yurtdışındaki bağlantılar kullanılabilir ve okulun bulunduğu çevredeki dernek, şirket, belediye, ticaret odaları gibi kurum ve kuruluşların mevcut iş ortaklarından bağlantı isimleri elde etmek yolu ile faydalanılabilir (Bahadır, 2007: 27).

Diğer bir aşama Comenius planı hazırlamaktır. Comenius I kapsamında destek başvurusunda bulunmak isteyen her okul, “Comenius Planı” geliştirmektedir (Top, 2006:33). Comenius Planı; okulların daha uzun bir zaman diliminde Avrupa ve işbirliği faaliyetlerini planlamasına ve bu faaliyetleri okulun eğitim programıyla bütünleştirmesine yardım etmesi amaçlanarak hazırlanan kısa bir dokümandır. Comenius planı hazırlamaya yardım etmek için, Ulusal Ajans standart formlar hazırlamıştır (Comenius 1 Okullar için El Kitabı, 2006: 27).

2.12.1.2. Comenius Dil Projeleri

Okul projelerinden farklı olarak biri Avrupa Birliği üyesi olmak koşuluyla iki okulun ortaklaşa yürüttüğü dil projeleri, öğrencileri yabancı dil öğrenmeye teşvik etmeyi, yabancı dilde iletişim kurma becerilerini ve öğrenme kapasitelerini arttırmayı amaçlamaktadır. Dil projelerinin amacı, dil eğitimi yapmak değildir. Amacı, seçilmiş bir konu üzerinde öğretmenlerin ve öğrencilerin diğer bir ülkenin öğretmen ve öğrencileriyle karşılıklı çalışarak dil öğrenmeleri ve öğrenilen dilde iletişim becerilerini arttırmalarıdır. Dil projelerinin diğer bir amacı da, Sokrates dahilindeki az kullanılan dillerin öğrenilmesi ve kullanılmasının teşvik edilerek dil çeşitliliğinin artırılmasıdır (Aydoğan ve Şahin, 2006: 458).

Comenius Dil Projesinde, iki ortağın en az biri daha az kullanılan ve daha az öğretilen bir dili temsil etmelidir. Böylece birçok öğrenci, kendi müfredatında olmayan bir dili öğrenme fırsatı bulabilmektedir (Top, 2006 :34).

Dil projelerindeki ortaklıklar her biri farklı ülkeden olmak üzere iki okuldan oluşmaktadır. İstisnai ya da gerekçeli koşullar altında iki yıla kadar uzatılmış bir proje olsa da dil projelerine yalnızca bir yıl için fon verilmektedir (Comenius ! Okullar için el kitabı, 2006:19). Bir Comenius Dil Projesi iki katılımcı ülkeden, 12 yaşında ya da daha büyük en az 10 öğrencinin oluşturacağı gruplarla yürütülür. Bir Comenius Dil Projesinin ana ögesi, örgün dil eğitimi değildir; diğer bir ülkenin gençleriyle birlikte, karşılıklı ilgi duyulan bir konuda çalışarak dil öğrenmeleridir (Sokrates Başvuru Rehberi, 2000: 39).

2.12.1.3. Comenius Okul Gelişim Projesi

Okullarda ve diğer eğitim kurumlarındaki öğretme ve yönetim yöntemleriyle ilgili projelerdir. Kurumların (en az üç ülkeden en az üç kurum) birbirleriyle deneyimlerini paylaşmalarını ve özel alanlarda fikir alışverişinde bulunmalarını sağlar (Aml, 2006: 18). Bu projelerin süreleri bir yıl ile üç yıl arasında değişir. Projeler devam ederken karşılıklı olarak ülkeler arasında öğrenci ve öğretmen dolaşımı (mobility) gerçekleştirilir. Projelerin hazırlık aşamasında, Çalışma Ziyaretlerinde (Study Visits) bulunulur. Bu ziyaretlerde projeler detaylandırılır (Aşar, 2006: 94).

Bir projenin geliştirilebileceği genel konular, örneğin çatışma ve şiddetin önlenmesi, etnik azınlık gruplarının okula entegrasyonu, esnek ve kişiselleştirilmiş öğretim yöntemleri ve sınıf yönetimi, öğrenci becerilerinin is bulabilmelerini sağlama açısından geliştirilmesi, eşit fırsatların teşvik edilmesi gibi konuları içerebilir (Sokrates Başvuru Rehberi, 2000: 40).

2.12.2 Comenius 2 Okul Eğitim/Öğretim Personelinin Eğitimi

Okulların ve okul çalışanlarının rollerinin hızla değiştiği ve çok sayıda ülkede okulların özerkliğinin gittikçe arttığı bir dönemde, yönetim ve pedagojik yaklaşımlarla ilgili sorularda okullar arasında doğrudan işbirliği özellikle önemli olabilir. Bu bağlamda, Comenius Okul Gelişim Projeleri okul yöneticilerine ve öğretmenlere deneyim ve bilgi alışverişi yapma, birlikte ihtiyaçlarına karşılık verecek yöntem ve yaklaşımları geliştirme, ve katılan okullarda en etkin kurumsal ve pedagojik yaklaşımları deneme ve uygulamaya koyma fırsatı sağlayacaktır. Bu projeler çoğu kez okulların bulunduğu yerel bölgeden yerel makamlar, sosyal hizmetler, birlikler ve is dünyasının kuruluşları gibi teşkilatları da içerir (Sokrates Başvuru Rehberi, 2000: 49).

Avrupa İşbirliği Projeleri: Okullarda eğitim alanında faaliyet gösteren personele hizmet içi eğitim sağlanmasına yönelik farklı tipteki kurum ve kuruluşların gerçekleştirdikleri çok taraflı iş birliği projelerine destek sağlanmasıdır.

Bireysel Eğitim Bursları: Öğretmenlere diğer ülkelerdeki hizmet içi eğitimlerine katılabilmeleri için sağlanan burslardır (Atabay, 2003).

2.12.3. Comenius 3:Comenius Ağları

Okul projeleri ile personel eğitim projeleri arasında karşılıklı iletişimin sağlanarak bu ağların sayısını, içeriğini arttırmak ve bunları desteklemek için planlanmıştır. En fazla 3 yıl süren bu projelerde, ortak ilgi alanı doğrultusunda kurulan ağ, Comenius programına katılan kişi ve kuruluşların bir araya geldiği bir platform niteliğindedir. Comenius ağlarına örnek olarak, Avrupa vatandaşlığı veya Avrupa kültür mirası gibi konuları hedef alan eğitimin Avrupa boyutunu teşvik etmek örnek verilebilir. Enformasyon ve iletişim teknolojilerinin eğitim amaçlı kullanılması, dil öğrenme, çevre eğitimi, sanat eğitimi ve yaratıcılık, kültürlerarası eğitim, fen ve teknoloji gibi disiplinler arası konulara odaklanmış ağlar da söz konusu olabilmektedir (Tanyeri, 2006:34). Bu faaliyetlerdeki amaç değişik tematik alanlar üzerinde çalışan ortaklık sistemleri arasındaki iletişimi desteklemektir (Fitzgerald, 1999).

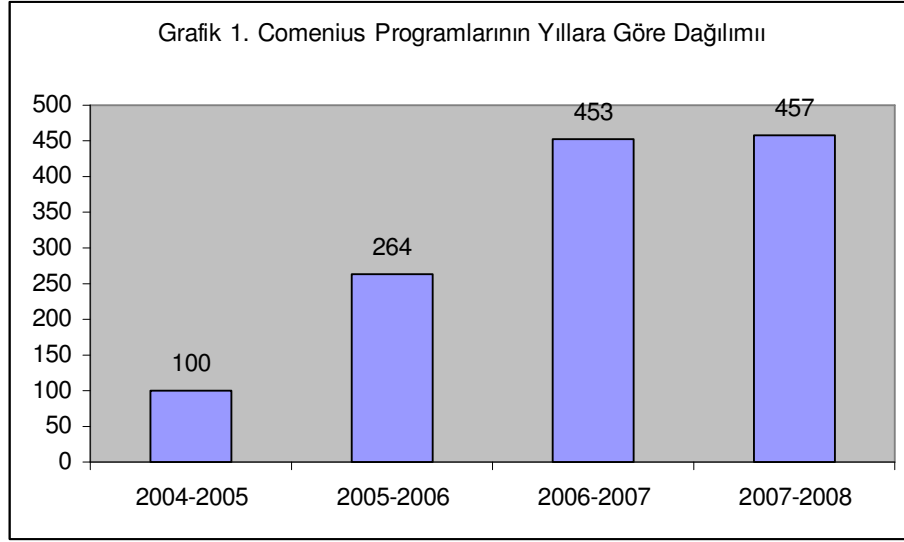
Bu projeler tarafından sağlanan ve organize edilen kurslar özellikle eğitim, öğretmen eğitimi kurumları arasında çok uluslu işbirliğini sağlama, öğretmenlerin hareketliliği ve öğretmen eğitiminde yeni iletişim ve bilgi teknolojilerinin kullanımı sayesinde açık ve uzak öğrenimin gerçekleştirilmesi gibi konularda öğretmenlerin Avrupalı Boyutu hassasiyetini arttırmaya yöneliktir (Braak, Garofolo ve Libotton, 2002).

Tablo: 5. Comenius Projelerinin Genel Özeti (Comenius 1 Okullar İçin El Kitabı, 2006: 13)

	Okul Projeleri	Dil Projeleri	Okul Geliştirme Projeleri
Öğrenci merkezli	X	X	
Kurum merkezli			X
İki taraflı ortaklık		X	
İkili ortaklık	X		X
Süre	Birbirini takip eden maksimum üç yıl	Normalde 1 yıl	Birbirini takip eden maksimum 3 yıl
Dilin vurgusu		X	
Müfredata bütünleştirilmişlik	X	X	
Müfredatlar arası yapı	X	X	

2.12.4. Ülkemizde Comenius Projelerinin Uygulanması

Türkiye'nin Comenius projelerine dahil olduğu 2002 yılından itibaren ülkenin her kesiminden projeler hazırlanmaya başlanmış ve 2004-2005 yılında 126 olan proje başvurusu, 2005-2006 yılında altı kat artarak 765'e çıkmıştır. Bu başvurulardan ilk yıl 100, 2005-2006 yılında da toplam 264 projeye mali destek sağlanması kabul edilmiştir. 2006-2007 yılında ise 453 projeye mali destek sağlanması kabul edilmiştir (Aydoğan ve Şahin, 2006: 459). 2007-2008 yılında proje sayısında çok artış olmamış 457 proje kabul edilmiştir (Ulusal Ajans, 2008).

2004- 2005 yılında 41 proje ile en çok proje hazırlanan il İstanbul olmuştur, İstanbul' u 15 projeye Ankara izlemiştir. 2006- 2007 yılı içinde 29 il Comenius programına katılmıştır. Kırıkkale ilk yıl proje hazırlamayan illerden biridir. 2005-2006 yıllarında İstanbul' dan hazırlanan proje sayısı 61' e, Ankara' dan hazırlanan proje sayısı ise 51' e yükselmiştir. Kırıkkale' den de 12 proje hazırlanarak comenius programına katılım başlamıştır. 2006-2007 yıllarında İstanbul' dan hazırlanan proje sayısı 55'e düşerken, Ankara' dan hazırlanan Proje sayısı 53'a, Kırıkkale' den hazırlananlar ise 14' e çıkmıştır. 2007-2008 yıllarında İstanbul' dan 59, Ankara' dan 40 ve Kırıkkale' den 11 proje hazırlanarak, Comenius programlarına katılım sağlanmıştır. Son yıllarda illerde kabul edilen proje sayısının azalması, çok fazla ilin katılımı sonucu illere düşen proje kabul miktarının azalmasından kaynaklanmaktadır (Ulusal Ajans, 2008).

2.12.5. Hibe Miktarları

2008 yılı için her bir okul ortaklığına verilecek hibe Avrupa Komisyonu tarafından götürü usulde düzenlenmiş ve komisyon tarafından belirlenen hareketlilik (kişi) sayılarına göre iki yıllık olarak Ulusal Ajanslar tarafından belirlenmiştir. Hibe miktarlarının belirlenmesinde, hibe kullanımına ilişkin önceki yıllardan edinilen deneyim ve çeşitli faaliyetler için komisyon tarafından ülkelere göre belirlenmiş harcırah miktarları esas alınmıştır.

Tablo: 6. Okul Ortaklıkları İçin Hibe Miktarları (Hayatboyu Öğrenme Programı (LLP) Ülke Merkezli Faaliyetler 2008 Yılı Ulusal Teklif Çağrısı)

	Asgari Hareketlilik Sayısı	Bütçe Miktarı €
Çok Taraflı Ortaklıklar	4	6,000
	8	9,500
	12	13,000
	24	23,000
İki Taraflı Ortaklıklar	12	13,000
	24	23,000

BÖLÜM III

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde Avrupa Birliği eğitim programları ile ilgili olarak yapılan çalışmalar sunulmuştur.

3.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Topsakal (2003) tarafından hazırlanan “Avrupa Birliği Eğitim Politikaları ve Bu Politikalara Türk Eğitim Sisteminin Uyumu” isimli doktora tezinde Türkiye- Avrupa Birliği bütünleşmesi bağlamında Türk Eğitim Sistemi'nin, Avrupa Birliği eğitim politikalarına uyum sorununu incelemiştir. Özellikle bu çalışmanın vurgusu, Avrupa vatandaşlığı ya da Avrupa Kimliği bağlamındadır.

İşeri (2005) tarafından yapılan “Avrupa Birliği Giriş Sürecinde Erasmus Programı Uygulamasına İlişkin Uzman Görüşleri” adlı yüksek lisans tezinde, Erasmus Programı uygulamasının, ülkemiz yüksek öğretim programları, akademisyen ve öğrenci değişimine yönelik etkileri nitel araştırma yöntemiyle incelenmiştir. Bu kapsamda, “Avrupa Birliğine giriş sürecinde Erasmus Programı uygulaması hakkında eğitim programı uzmanlarının görüşleri nedir?” araştırma sorusuna ilişkin; bireylerin kimlik oluşumu, eylem planlarının yükseköğretim programlarına yansımaları, program geliştirme proje çalışmaları, öğretim süreci ve ölçme-değerlendirme uygulamaları, materyal ve bilgi teknolojileri kullanımı alanında meydana gelecek değişikliklere ilişkin eğitim programı uzmanlarının görüşleri araştırılmıştır. Araştırmasının sonunda şu sonuçlara ulaşılmıştır; Program geliştirme uzmanları program geliştirme çalışmalarının; Avrupa Birliği politikalarının sosyal farklılıklara öncelik verdiğinden farklı sosyo-kültürel değerlerin program geliştirmede içerik alanında değişiklik yaratacağı ve program geliştirmede toplumsal gerçeğin esas alınması gerektiğini belirtmektedirler.

Anıl (2006) tarafından hazırlanan “Leonardo Da Vinci Projesinin (hareketlilik) Mesleki Eğitime Katkısı” isimli yüksek lisans tezinde Leonardo da Vinci projelerinden hareketlilik projelerinin uygulanmasının mesleki teknik eğitime katkıları konusu incelenmiştir. Bu doğrultuda proje yararlanıcıları olan meslek lisesi ve üniversite öğrencileri ile çalışanların görüşlerine göre; projelerin uygulanmasındaki başarı, projelerdeki organizasyonun yeterliliği, Leonardo Da Vinci projelerinin okullarda uygulanmasına katkıları, Leonardo Da Vinci projelerinin uygulanmasının okul çalışanlarını olumlu yönde nasıl etkileyeceği, ülkemizin bu programa katılımı ile, ülkemizde uygulanan mesleki ve teknik eğitime katkı sağlar mı sorularına cevap aranmıştır

Aktaş (2006) tarafından hazırlanan “Comenius Programlarında İnsan Hakları Alanında Yapılmış On Projenin İncelenmesi Ve Türkiye İçin Bir Proje Önerisi Taslağı” isimli yüksek lisans tezinde Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları kapsamında bulunan Sokrates’in alt programlarından Comenius alanında yapılmış “insan hakları eğitimi” ile ilgili projelerin incelenmesi ve inceleme sonunda Türkiye için bir proje önerisi hazırlanması amaçlanmıştır.

Aşar (2006) tarafından hazırlanan "Avrupa Birliği Eğitim Ve Gençlik Programları" nın İncelenmesi Ve Türk Eğitim Sisteminin Bu Programlardan Yararlanma Düzeyinin Analizi” adlı yüksek lisans tezinde Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları” ve bu programlardan Türk Eğitim Sistemi’nin yararlanma düzeyi incelenmektedir. Avrupa Birliği Genel Eğitim Programları’nın uygulanması sürecinde müfredatların, kültürlerin, dillerin, yaklaşımların farklı oluşları ve farklı yorumlanışları gibi eğitimin konularında yaşanan sıkıntılardan doğan değişik sonuçların önüne geçmek ve Türkiye’nin bu eğitim programlarına ne derece uyum sağladığının analiz edilip; programların detaylarıyla açıklanmaya çalışılmıştır.

Ağrı (2006) tarafından yapılan “Küreselleşme Sürecinde Yükseköğretim Politikaları Ve Erasmus Projesi” adlı yüksek lisans tezinde Yüksek Öğretim kurumlarının amaçlarının, yapılarının değişmesine yol açan küresel yüksek öğretim politikaları ve bu politikaları yaşama geçirmek için tasarlanan projeler incelenmektedir. Amaçlanan bu politikaların yüksek öğretim kurumları üzerindeki etkisini analiz edilmektedir.

Pehlivaner (2006) tarafından hazırlanan “Erasmus Öğrencilerinin Avrupa Kimliğini Algısı” isimli yüksek lisans tezinde Erasmus öğrencilerinin Avrupa kimliği algısı nedir? Ve Erasmus Programı’na katılmanın Avrupa kimliği algısının oluşmasına katkısı var mıdır? sorularını cevaplamayı denemiştir. Araştırma sonunda, Erasmus Programı ilgili temel düşüncenin en iyi bilinen öğrenci değişim programı olduğu ve üniversiteler arası farklı ortaklıklar ve burslar sağlaması bakımından bir fırsat olarak kabul edildiği ortaya çıkmıştır. Bununla beraber, katılımcılar bu değişim deneyiminden etkilenmiş olsalar da, sadece bir katılımcı programın farklı kültürleri ve farklı ülkeden insanları bir araya getirerek Avrupa kimliğini güçlendirdiğini vurgulamıştır. Katılımcıların ortak bir Avrupa kimliğine sahip olduğunu söylemek mümkün olmasa da “Avrupalı olmanın” onlar için bir tanımlayıcı olduğu ortaya çıkmıştır.

Tanyeri (2006) tarafından hazırlanan “Avrupa Birliği'nin Eğitim Politikası Ve Erasmus Programı” isimli yüksek lisans tezinde Avrupa Birliği'nin tarihsel süreci, Avrupa eğitim tarihi gibi incelemeler ile Avrupa Birliği'nin eğitim politikası, uygulama alanlarının daha detaylı aktarılması yoluyla incelenmektedir. Ayrıca Türkiye'nin bu politikada kat ettiği yolun boyutu, katkısının önemi ve bu konu ile ilgili tavsiyeler çalışma içerisinde sunulmuştur. Avrupa Birliği'nin devamlılığı için, bahsedilen eğitim politikasının gerekliliği, bu politikanın temelinde yatan düşünceler ve şu anki işleyişinde yatan temel kavramların, uygulama alanlarının anahtar unsurlarının ortaya çıkarılması ile Türkiye'nin eğitim alanında ortağı olduğu Avrupa Birliği'ne katkıları ve çıkarımları daha somut bir şekilde anlaşılacaktır. Bunun için Erasmus Programı gibi, tüm paydaş ülkelerde en yoğun ve aktif şekilde uygulanan bir örnek seçilmiş ve Türkiye'nin bu örnekteki yeri belirgin olarak ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Akpınar (2006) “Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türk İlköğretim Öğrencilerinin Avrupa Birliği İmajı” adlı makalesinde ilköğretim okulu öğrencilerinin Avrupa Birliği (AB) imajını belirlemektir. Elde edilen bulgulara göre, ilköğretim öğrencileri, Türkiye'nin AB'ye girmesini büyük oranda desteklemekte; ancak, bunun gerçekleşme olasılığını düşük görmektedirler. Bu öğrencilerin büyük bölümü, AB'yi daha yakından tanımak istemekte ve AB ile ilgili okulda ders olmasını arzu etmektedir. Araştırma bulgularına göre öğrenciler, AB'nin temel değerlerini büyük oranda desteklemektedir.

Top (2006) tarafından hazırlanan “Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarına İlişkin ğretmen Ve Yönetici Görüşleri” isimli yüksek lisans tezinde “Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları”na ilişkin ğretmen ve yöneticilerin görüşlerini belirlemeye çalışılmıştır. Araştırma sonucu elde edilen bulgulardan bazıları şunlardır: Yapılan anketin katılımcılarının büyük bir çoğunluğunun Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları’ndan yararlanmadıkları belirlenmiştir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun programlara ilişkin bilgi ve beceri düzeylerinin az olduğu belirlenmiştir. Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarının dil öğrenimini kolaylaştırdığına ilişkin bayanlar daha olumlu görüş belirtmişlerdir. Öğretmen ve yöneticilerin program öncesi ve sonrası bilgi ve beceri düzeylerine ilişkin anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Aydoğan ve şahin (2006) tarafından hazırlanan “Comenius Okul Ortaklıkları Projelerinin, Comenius Amaçlarının Gerçekleşmesine Katkısı” adlı araştırmada Comenius projelerinin, Comenius amaçlarının amaçlarının gerçekleşmesine katkı sağlayıp sağlamadığı araştırılmıştır. Araştırma sonucunda Comenius okul ortaklıkları projesinden yararlanan öğrencilerin, okulla ilgili olumlu düşünceler geliştirdikleri, beklentilerin arttığı; derslere katılımlarında artış olduğu, sorumluluk almaktan kaçınmayarak sosyal faaliyetlere daha çok katılmak istedikleri; işbirliği kurmaktan zevk aldıkları, problemlerin çözümünde daha yaratıcı oldukları; yabancı dil öğrenme isteklerinin arttığı ve farklı kültürlere ait önyargılarının azaldığı görülmüştür.

Türkoğlu ve Türkoğlu (2006) tarafından yapılan “Comenius 1 Okul Ortaklıkları Projelerine Başvuruda Bulunan Okul Yönetici Ve Koordinatör ğretmenlerinin Görüşleri” isimli çalışmada Comenius 1 okul ortaklıklarına başvuruda bulunan kurumların okul yönetici ve koordinatör ğretmenlerinin bu ortaklıkları ne kadar tanıdıkları ve başvuru sürecinde yaşanan güçlük ve ihtiyaçların belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bural (2007) tarafından hazırlanan “Avrupa Birliği Yükseköğretim Politikaları Ve Türkiye” (Avrupa yükseköğretim alanı, Erasmus ve Türkiye ilişkileri) isimli yüksek lisans tezinde Avrupa Eğitim Politikaları açısından önemli bir yer tutan Avrupa Yükseköğretim Alanı ve ardından Erasmus Programı’nın Türkiye’nin bu politikalara yaklaşımları açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada verilerin toplanmasında doküman incelemesi kullanılmıştır. Avrupa Yükseköğretim Alanı’na katılım gösteren ülkelerin genel olarak amaçları ve belirlenen prensiplere hangi derecelerde destek verdikleri gösterilmeye çalışılmıştır.

Şahin (2007) tarafından yazılan “Avrupa Birliği'nin Erasmus Programına Katılan Türk Öğrencilerin Programla İlgili Algıları” isimli yüksek lisans tezinde Erasmus programına katılan Türk öğrencilerin program dahilindeki yaşantılarını ve programla ilgili algılarını incelemektedir. Bu inceleme, temel olarak, Erasmus programının öğrencilerin beklentilerini ne derece karşıladığını, bireysel boyutta amaçlarına ulaşmış ve ulaşmadığını ve bu Avrupa deneyimleri neticesinde programa katılan öğrencilerin Avrupa ile ilgili tavır ve düşüncelerinin ne derece değiştiğini içermektedir.

Haspolat ve Kılıç (2007) tarafından hazırlanan “Comenius Okul Ortaklığı Proje Koordinatörlerinin Proje Süreçleri Konusundaki Görüşleri” isimli makalede 2004 yılında Comenius okul ortaklığı projesi kabul edilen okullarda görev yapan proje koordinatörlerinin görüşlerine göre projelerin hazırlık, uygulama ve değerlendirme süreçlerinde karşılaşılan güçlüklerin saptanması hedeflenmiştir.

Bahadır (2007) tarafından yapılan “Comenius Projelerinden Faydalanma Konusunda Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Görüşleri” adlı yüksek lisans tezinde Comenius Projeleri’nden faydalanma konusunda okul yöneticisi ve öğretmenlerin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgulara dayalı olarak eğitimcilerin, mesleki ve kişisel ufuklarını açıcı sonuçlar doğuran Avrupa Birliği Eğitim Programlarından Comenius programına proje hazırlamalarında önlerindeki engelleri ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

3.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Libotto, Braak ve Garofalo (2002) tarafından yazılan ‘‘Atee Interactive Co-Ordination And Educational Monitoring Of Socrates Comenius Action’’ (ATEE Sokrates Comenius Programı Eylem 3 Projelerinin Etkileşimli Koordinasyonu ve Eğitimsel Gözetimi) isimli makalede çok fazla kabul gören ve yüksek kalitesini kanıtlayan Comenius Programı 3 kursları araştırılmıştır. Bu makalede bu kursların retmenlerin yabancı dil gelişimini sağladıkları ve Avrupalılık boyutunu arttırdığı sonucu çıkarılmıştır.

Fitzgerald (1999) tarafından yazılan ‘‘The Participation of Pre-Primary and Primary Schools In The Eu Socrates-Comenius Action One Programme For School Education’’ (Okul Eğitimi İçin İlkokul ve ncesi Okulların AB Sokrates Comenius Programına Katılımı) adlı makalede okul eğitimi için ilkokul ve öncesi eğitim kurumlarının AB Sokrates Comenius programına katılımı ve Avrupa Eğitim Projelerinin Geliştirilmesi gözden geirilmektir. Bu makale, bir dizi serbest metin cevabı gerektiren başlangıçtan son ürüne kadar projenin tüm işleyişini kapsayan sorular kümesini içermektedir. Cevaplar katılımcıların kendi yazdıkları cmlerdir ve bu nedenden Comenius Programının gerçekçiliği üzerine güçlü yorumlar bulunmaktadır. Anket aşağıdaki sorulara yanıt almak için hazırlanmıştır:

Comenius Programı için okullar nasıl hazırlanmaktadır?, Okullar projelerini yönetimsel ve eğitimsel olarak nasıl organize etmektedir?, Ne tür problemler ortaya çıkmıştır?, Hangi okullar başarılı olmuştur?, Okullar bu tür bir başarıyı elde etmek için nasıl bir destek ihtiyaı hissetmişlerdir? başlıkları altında incelenmiştir. Bu programın, retmenlerin, rencilerin ve ailelerin tutumu ve okulun eğitim kalitesi konusunda okula olumlu katkı sağladığı sonucuna varılmıştır.

Beernaert (1997) tarafından yazılan “Teacher Education and Lifelong Learning” (Öğretmen Eğitimi ve Yaşam Boyu Eğitim) adlı makalede Comenius eğitim programı anlatılmış, öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerini içine alan Comenius 3 programının sonuçları üzerinde durulmuştur. Makalenin sonucunda, Comenius projelerinin öğrencilerin ve öğretmenlerin yeni bilgi edinmelerini sağladığı, iletişim becerilerin arttırdığı, yaratıcılık ve problem çözme becerilerini geliştirdiği, yeni bilgi teknolojilerini kullanımını geliştirdiği, takım çalışması, açıktan ve uzaktan öğrenme becerilerini geliştirdiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Yaşam boyu öğrenme alışkanlığının ve bunun uygulanmasının eğitim toplumunun hedeflerini gerçekleştirerek Avrupa vatandaşlığına önemli katkı sağlayacağı belirtilmiştir.

BÖLÜM IV

4.YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, araştırmada kullanılan ölçme aracını geliştirme süreci, veri toplanması ve verilerin analizlerinde kullanılan istatistik teknikler verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Modeli

Kırıkkale ve Ankara illerinden Comenius programlarına katılmış olan öğretmen ve yöneticilerin, programın amacına ulaşma düzeyi hakkındaki düşüncelerini belirlemek amacıyla yapılan bu araştırmada tarama (survey) yöntemi kullanılmıştır.

4.2. Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini, 2007-2008 öğretim yılında Kırıkkale ve Ankara’da Comenius programına katılan ilköğretim ve ortaöğretim okullarında görevli öğretmenler ve bu okullarda görev yapan yöneticiler oluşturmaktadır. 2007-2008 yılında Comenius programına Ankara’dan 129, Kırıkkale’den 68 öğretmen ve yönetici katılmıştır. Araştırmanın evrenini programa katılan 197 kişi, örneklemini ise anketi dolduran 162 kişi oluşturmaktadır. Ancak doldurulan anketlerden 8 tanesi yanlış veya fazla seçenek doldurma sebebiyle geçersiz sayılmıştır.

Araştırmaya katılanlarla ilgili bilgiler aşağıdaki tablolarda verilmiştir:

Tablo:7. Comenius Programına Katılanların Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Cinsiyet	N	%
Kadın	66	42.9
Erkek	88	57.1
Toplam	154	100

Tablo- 7' den de anlaşılacağı gibi araştırmaya katılanların yüzde 42.9'u kadın, yüzde 57.1'i erkektir. Bu orana göre ankete katılan erkek sayısı daha fazladır.

Tablo:8. Comenius Programına Katılanların Kıdemlerine Göre Dağılımı

Kıdem	N	%
9 yıldan daha az	47	30.5
10-19 yıl arası	69	43.5
20 yıl ve üstü	38	24.6
Toplam	154	100

Tablo- 8' de görüldüğü gibi ankete katılanların yüzde 30.5'i 9 yıldan fazla, yüzde 43.5'i 10-19 yıl arası, yüzde 24.6' sı 20 yıl ve üstü kıdeme sahiptir.. Tablodaki oranlara göre Comenius projelerine katılan öğretmen ve yöneticilerin çoğunluğunun 10-19 yıl arası kıdeme sahip oldukları görülmektedir.

Tablo:9. Comenius Programına Katılanların Branşlarına Göre Dağılımı

Branş	N	%
Sınıf Öğretmeni	29	18.8
Branş Öğretmeni	125	81.2
Toplam	154	100

Tablo-9 incelendiğinde ankete katılanların yüzde 18.8'inin sınıf öğretmeni, yüzde 81.2'sinin de branş öğretmeni oldukları görülmektedir. Bu oranlara bakarak branş öğretmenlerinin Comenius programlarına daha fazla katıldıkları söylenebilir.

Tablo:10. Comenius Programına Katılanların Görevlerine Göre Dağılımı

Görev	N	%
Öğretmen	109	70.8
Yönetici	45	29,2
Toplam	154	100

Tablo-10' de görüldüğü gibi ankete katılanların yüzde 70.8'i öğretmen, yüzde 29.2'si yöneticidir. Tablodaki oranlara göre Comenius projelerine katılan öğretmen sayısı daha fazladır.

4.3. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmanın kuramsal temelini oluşturabilmek, belirlenen amaçlara ulaştırabilmek ve uygun veri toplama aracını geliştirebilmek için ilgili literatür incelenmiştir. Elde edilen kaynaklarla, Comenius'un amaçları hakkında bilgi edinilmiş, konuyla ilgili araştırma bulguları özetlenmiştir. Veri toplama aracının temeli oluşturulurken Aydoğan ve Şahin' in 2006 yılında hazırladıkları ölçek geliştirilmiş ve Comenius Programı tanıtım kılavuzları kullanılmıştır. Comenius programının amaçları doğrultusunda 40 maddelik likert tipi taslak bir ölçek geliştirilmiş ve kapsam geçerliğini belirlemek amacıyla uzman görüşleri alınmıştır.

Veri toplama aracının geçerlik ve güvenilirliğini belirlemek amacıyla Kırıkkale'de Comenius programına katılmış öğretmen ve yöneticilerin bulunduğu beş okulda uygulanmıştır. Geçerliğe ve güvenilirliğe ilişkin hesaplamalar SPSS 16.0 paket programında yapılmıştır. Veriler bilgisayara aktarılırken “kesinlikle katılıyorum” 5, “katılıyorum” 4, “karasızım” 3, “katılmıyorum” 2, “hiç katılmıyorum” 1 şeklinde puanlanmıştır. Ölçeğin ilk hali Ek 2' de verilmiştir.

Ölçek öncelikle öğretim görevlilerine inceletilmiş ve uzman görüşü alınmıştır. Daha sonra ön uygulama yapılmıştır. Öğretmen ve yöneticilere yapılan ön deneme sırasında ölçme aracının kavramsal çerçeveye uygunluğu ve ölçeğin yapısının anlamlandırılması amacıyla yapı geçerliliği incelenmiştir. Aynı yapı ve niteliği ölçen maddeleri bir araya toplamak ve ölçmeyi az sayıda faktör ile açıklamak amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Elde edilen veriler araştırmacı tarafında döndürmeye (rotation) tabi tutulmuştur. Döndürme sonuçları incelendiğinde oluşan faktörlerin benzer yönlerinin olduğu görülmüştür.

Faktör analizi sonuçlarına göre Comenius amaçlarının beş faktörde toplandığı görülmektedir. Bu durum ölçeğin geliştirilmesi sırasında dikkate alınan dört boyutun oluşmadığını göstermektedir. Literatürden hareketle oluşan faktörler “Eğitimde kaliteyi arttırma”, “Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama” , “Yabancı dil öğrenimini teşvik etme”, “Eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirme” Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme” şeklinde isimlendirilmiştir. Taslak ölçme aracında bulunan 9 maddenin faktör yükleri .30’ dan düşük olduğu için ölçekten çıkarılmıştır. Bütün bu düzenlemeler sonrasında 31 maddeden oluşan beş faktörlü ölçeğe ulaşılmıştır (Ek, 3).

Comenius Programlarının Amaçlarına Ulaşma Düzeyini Belirleme Ölçeği Faktör Analizi Sonuçları aşağıda verilmiştir:

Tablo: 11. Comenius Programlarının Amaçlarına Ulaşma Düzeyini Belirleme Ölçeği Faktör Analizi Sonuçları

Madde	Madde Toplam Korelasyonları	(Communalities) Ortak	(Döndürme Sonrası Yük Değeri)					
			Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Faktör 5	
M1	,531	,722	,410					
M6	,484	,716	,818					
M7	,563	,679	,746					
M8	,643	,794	,862					
M9	,699	,704	,659					
M10	,716	,738	,745					
M11	,726	,799	,582					
M12	,690	,721	,553					
M13	,745	,782	,420					
M14	,640	,731	,421					
M31	,775	,761	,401					
M22	,559	,600		,608				
M25	,646	,600		,420				
M26	,406	,707		,716				
M27	,320	,586		,662				
M28	,529	,711		,561				
M29	,566	,742		,750				
M30	,515	,665		,578				
M15	,577	,655			,477			
M16	,483	,739			,348			
M17	,629	,752			,337			
M18	,428	,753				,378		
M19	,644	,658				,346		
M20	,426	,755				,842		
M21	,450	,651				,707		
M23	,532	,761				,334		
M24	,610	,752				,429		
M2	,512	,709						,500
M3	,539	,647						,459
M4	,392	,703						,741
M5	,426	,674						,580
ALPHA=0,92								

Tabloda yer alan maddelerin faktördeki yük değerleri 0,334 - 0,862 arasında değişmektedir.

Birinci faktör onbir maddeden oluşmaktadır. Araştırmacı tarafından “Eğitimde kaliteyi artırma” olarak adlandırılmıştır. Birinci faktörde yer alan maddelerin faktördeki yük değerleri 0,401 – 0,862 arasında değişmektedir.

İkinci faktör yedi maddeden oluşmaktadır. Araştırmacı tarafından “Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama” olarak adlandırılmıştır. İkinci faktörde yer alan maddelerin faktördeki yük değerleri 0,420 – 0,750 arasında değişmektedir.

Üçüncü faktör üç maddeden oluşmaktadır. Bu faktör “Yabancı dil öğrenimini teşvik etme” olarak adlandırılmıştır. Üçüncü faktörde yer alan maddelerin faktördeki yük değerleri 0,337 – 0,477 arasında değişmektedir.

Dördüncü faktör altı faktörden oluşmaktadır. “Eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirme” faktörde bulunan maddelerin yükleri 0,334 – 0,842 ‘dir.

Ölçeğin beşinci faktörü dört maddeden oluşmaktadır. Bu faktör “Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme” olarak isimlendirilmiştir. Faktördeki yük dağılımları 0,459 – 0,741 arasındadır.

Güvenirlilik düzeyini belirlemek amacıyla Cronbach Alfa değeri hesaplanmıştır. Comenius programlarının amaçlarına ulaşma düzeyini belirleme ölçeğinin Cronbach Alfa değeri 0,92 olarak bulunmuştur.

Comenius eğitim programlarının amaçlarına ulaşma düzeyini belirleme ölçeğinde bulunan maddelerin toplam korelasyonları 0,320 – 0,775 değerleri arasında değişmektedir.

4.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırmanın genel amaçları doğrultusunda hazırlanan ölçeklerle toplanan veriler üzerinde istatistiksel çözümler için SPSS 16.00 (Stastical Package For Social Sciences) paket programı kullanılmıştır. Öğretmen ve yöneticilerin kişisel bilgileri değerlendirilmesinde betimsel istatistiklerden frekans (f) ve yüzde (%) hesaplanmıştır. Comenius Programının amaca ulaşma düzeyinin öğretmen ve yönetici görüşlerine göre değerlendirilmesinde aritmetik ortalama ($\bar{X}$) ve standart sapma (S) kullanılmıştır. Ayrıca elde edilen verilerin cinsiyet ve meslek durumlarına göre değişip değişmediğini belirlemek için t testi yapılmıştır. Öğretmen ve yöneticilerin kıdem durumlarının anlamlı farklılık meydana getirip getirmediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Scheffe testi kullanılmıştır. Görüşler arasında anlamlı fark olup olmadığı 0,05 seviyesinde test edilmiş ve anlamlılık (p) değeri kullanılmıştır.

Araştırmada 5'li likert tipi ölçek uygulanmıştır. Bu tip ölçeklerle elde edilen ortalamaların yorumlanmasını kolaylaştırmak amacıyla aralıklar kullanılmıştır. Ölçekte kullanılan seçenek ifadeleri ve bu seçeneklerin sınırları aşağıda verilmiştir.

Tablo : 12. Veri Toplama Aracı Derecelendirme Ölçeği

Dereceler	Seçenekler	Sınırlar
1	Kesinlikle katılmıyorum	1.00-1.79
2	Katılmıyorum	1.80-2.59
3	Kararsızım	2.60-3.39
4	Katılıyorum	3.40-4.19
5	Kesinlikle katılıyorum	4.20-5.00

BÖLÜM V

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerden veri toplama aracı ile toplanan veriler ve bu verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular ile bulgulara yönelik yorumlar yer almaktadır.

Bulgular dört ana başlık altında verilmiştir

Birinci ana başlık, araştırma kapsamına alınan öğretmen ve yöneticilerin Comenius programlarının amacına ulaşma düzeyine ilişkin genel görüşleri içermektedir. Comenius eğitim programlarının amacına ulaşma düzeyi, ölçeğin beş alt boyutu dikkate alınarak değerlendirilmektedir.

İkinci ana başlık ise araştırma kapsamına alınan öğretmen ve yöneticilerin cinsiyetlerinin göre Comenius eğitim programlarının amacına ulaşma düzeyine ilişkin değerlendirmeleri içermektedir. Bu karşılaştırmalarda ölçeğin alt boyutları dikkate alınarak yapılmıştır.

Üçüncü ana başlık altında ise Comenius eğitim programlarının amacına ulaşma düzeyine ilişkin değerlendirmelerin öğretmen ve yöneticilerin görevlerinden etkilenip etkilenmediğine bakılmıştır.

Dördüncü ana başlıkta ise Comenius eğitim programlarının amacına ulaşma düzeyi için belirtilen görüşlerde öğretmen ile yöneticilerin kıdemlerinin etkisinin olup olmadığı tespit edilmiştir. Bütün değerlendirmeler ölçeğin alt boyutları dikkate alınarak yapılmıştır.

5.1. ÖĞRETMEN ve YÖNETİCİLERİN COMENIUS PROGRAMININ AMACINA ULAŞMA DÜZEYİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Araştırmanın bu bölümünde birinci alt amaca dayalı olarak Comenius programının amaçlarına ulaşma düzeyi öğretmen ve yönetici görüşleri göz önüne alınarak verilmiştir. Öğretmen ve yönetici görüşleri veri toplama aracının “Eğitimde kaliteyi artırma”, “Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama”, “Yabancı dil öğrenimini teşvik etme”, “Eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirme” ve “Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme” alt boyutları dikkate alınarak yorumlanmıştır. Programa katılarak yurt dışına giden öğretmen ve yöneticilerin görüşleri alınarak aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar hesaplanmıştır.

5.1.1.Öğretmen ve Yöneticilerin Comenius Programının “Eğitimde Kaliteyi Arttırma” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Bu kısımda araştırma kapsamına alınan öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Eğitimde kaliteyi artırma” alt boyutuna ilişkin görüşleri incelenmiştir. Yorumların yapılmasında alt boyutta bulunan 11 ifade dikkate alınmıştır. Aşağıdaki tabloda öğretmen ve yöneticilerin Comenius Programının “Eğitimde kaliteyi artırma” alt boyutu ile ilgili görüşleri alınarak hesaplanan aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri bulunmaktadır.

Tablo:13. Öğretmen ve Yöneticilerin Comenius Programının“Eğitimde Kaliteyi Arttırma” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Maddeler	İfadeler	N	$\bar{X}$	S
1	Gittiğim ülkenin eğitim uygulamalarının olumlu yanlarını öğretim (yönetim) süreçlerine aktarıyorum.	149	4,14	,84
6	Öğrencilerimle ilişkilerimde daha esnek olmaya başladım.	147	4,26	,68
7	Öğrencilerimle birlikte öğretim materyalleri geliştirme ve kullanmaya daha fazla önem veriyorum.	148	4,46	,68
8	Öğrencilere ders işleme sırasında daha fazla sorumluluk vermeye başladım.	146	4,13	,76
9	Ziyaretten sonra derslerimin daha verimli geçtiğini düşünüyorum.	144	4,14	,71
10	Meslektaşlarımla daha fazla işbirliği yapmaya başladım.	144	3,96	1,0
11	Mesleki özgüvenim arttı.	143	4,21	,84
12	Sosyal faaliyetlere daha istekli katılmaya başladım.	142	4,23	,96
13	Katıldığım program motivasyonumun artmasını sağladı.	141	3,85	1,06
14	Sınıfımın fiziki şartlarını düzeltmek için daha çok çaba sarf ediyorum.	142	3,85	,99
31	Yeni projeler geliştirmek için bilgim, deneyimim ve isteğim arttı.	149	4,41	,78
Toplam	Eğitimde kaliteyi arttırma	152	4,08	,70

“Gittiğim ülkenin eğitim uygulamalarının olumlu yanlarını öğretim (yönetim) süreçlerine aktarıyorum” ifadesine ilişkin yönetici ve öğretmenlerin görüşlerinin ortalaması ($\bar{X} =4,14$)’tür. Bu sonuç Comenius programının öğretmen ve yöneticileri öğretim (yönetim) süreçlerini uygulama konusunda olumlu etkilendiklerini göstermektedir.

Comenius programı ile yurt dışına giden öğretmen ve yöneticiler “Öğrencilerimle ilişkilerimde daha esnek olmaya başladım” ifadesine “Kesinlikle katılıyorum” seviyesinde görüş belirtmişlerdir. Bildirilen görüşlerin ortalamasına ($\bar{X}=4,26$) bakıldığında, bu hareketlilik programının öğretmen öğrenci iletişimini arttırdığı ortaya çıkmaktadır.

Araştırma kapsamına alınanların “Öğrencilerimle birlikte öğretim materyalleri geliştirme ve kullanmaya daha fazla önem veriyorum”. ifadesi için belirttikleri görüşlerin ortalaması ($\bar{X} =4,46$)’ tür, bu sonuç “Kesinlikle katılıyorum” seviyesine denk gelmektedir.. Yeni materyal kullanma ve geliştirme konusunda Comenius programının olumlu etkileri olduğu görülmektedir.

Proje hazırlayarak Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin “Öğrencilere ders işleme sırasında daha fazla sorumluluk vermeye başladım.” ifadesine ilişkin değerlendirmelerinin ortalaması ($\bar{X} =4,13$)’ tür. Ortalamanın “Katılıyorum” düzeyinde çıkması programın öğrenci merkezli eğitimi desteklediğini göstermektedir.

Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin “Ziyaretten sonra derslerimin daha verimli geçtiğini düşünüyorum” ifadesine ilişkin görüşleri ortalaması ($\bar{X} =4,14$)’dır. Bu ortalama “Katılıyorum” seviyesindedir. Bu sonuç Comenius programının ders verimini arttırdığını göstermektedir.

Katılımcıların “Meslektaşlarımla daha fazla işbirliği yapmaya başladım.” ifadesine ilişkin görüşlerinin ortalaması ($\bar{X} =3,96$) şeklindedir. Avrupa Birliği eğitim programlarından olan Comenius programının eğitimde kaliteyi sağlayacak unsurlardan biri olan “işbirliği” 'ni arttırdığı görülmektedir.

Araştırma kapsamında yer alan erkek ve kadın öğretmenlerin “Mesleki özgüvenim arttı” ifadesi için belirttikleri görüşlerin ortalaması ($\bar{X} =4,21$)’ dır. Bu ortalama “Kesinlikle katılıyorum” düzeyindedir. Bu sonuç Comenius programının mesleki özgüveni olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

Anket uygulanan öğretmen ve yöneticilerin “Sosyal faaliyetlere daha istekli katılmaya başladım” ifadesine ilişkin görüşlerinin ortalaması ($\bar{X} =4,23$) , yani “Kesinlikle katılıyorum” şeklindedir. Katılımcıların bu şekilde fikir belirtmeleri Comenius programının sosyal becerileri geliştirdiğini ortaya koymaktadır.

Öğretmen ve yöneticiler “Katıldığım program motivasyonumun artmasını sağladı” ifadesine “Katılıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Ortalamaları ($\bar{X} = 3,85$)’ tür. Sonucun katılıyorum şeklinde olması, Comenius programıyla yurtdışına gitmenin öğretmenlere manevi motivasyon kaynağı olduğunu göstermektedir.

Araştırmaya katılanların “Sınıfımın fiziki şartlarını düzeltmek için daha çok çaba sarf ediyorum.” şeklindeki ifadeye ilişkin puanlarının ortalaması ($\bar{X} = 3,85$) “Katılıyorum” düzeyindedir. Bu sonuç öğretmen ve yöneticilerin okulun fiziki şartlarını da iyileştirmeye çalışarak eğitimde kaliteyi yükselttiklerini göstermektedir.

Tablo 13’ de görüldüğü gibi “Yeni projeler geliştirmek için bilgim, deneyimim ve isteğim arttı” şeklinde verilen ifadeye Comenius programı için proje hazırlamış olan öğretmen ve yöneticilerin görüşleri ortalaması ($\bar{X} = 4,41$) şeklindedir. “Eğitimde kaliteyi artırma” alt boyutunda en yüksek ortalama bu ifadeye verilmiştir. Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin tekrar proje hazırlamak için oldukça istekli oldukları görülmektedir.

Ölçeğin “Eğitimde kaliteyi artırma” alt boyutuna ilişkin olarak görüşleri alınan öğretmen ve yöneticilerin puanlarının ortalaması ($\bar{X} = 4,08$)’dır. Bu sonuç Comenius programının “Eğitimde kaliteyi artırma” alt boyutunun amacına büyük oranda ulaştığı şeklinde yorumlanabilir.

5.1.2. Öğretmen ve Yöneticilerin Comenius Programının “Kültürlerarası Bilincin Geliştirilmesini Sağlama” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Bu kısımda araştırma kapsamına alınan öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama” alt boyutuna ilişkin görüşleri incelenmiştir. Yorumların yapılmasında alt boyutta bulunan 7 ifade dikkate alınmıştır.

Aşağıdaki tabloda öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama” alt boyutu ile ilgili görüşleri alınarak hesaplanan aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri bulunmaktadır.

Tablo:14. Öğretmen ve Yöneticilerin Comenius Programının “Kültürlerarası Bilincin Geliştirilmesini Sağlama” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Maddeler	İfadeler	N	$\bar{X}$	S
22	Farklı kültürleri ve yaşam şekillerini tanıdım.	149	4,51	,66
25	Avrupa Birliği eğitim programlarının kültürler arası diyalog ve hoşgörüyü arttırdığını düşünüyorum.	148	4,30	,86
26	Gittiğim ülkelerde insanlara Türk kültürünü tanıtmak için çalışmalar yaptım.	148	4,24	,88
27	Kültürler arası farklılığın bir değer olarak kabul edilmesi gerektiğini düşünüyorum.	149	4,35	,70
28	Eğitim programlarında farklı kültürleri tanıtan konuların daha fazla yer alması gerektiğini düşünüyorum.	149	4,23	,83
29	Okullarda kültürler arası dayanışmayı artırıcı etkinliklere yer verilmesi gerekir.	149	4,34	,73
30	Proje sayesinde gittiğim ülkeyi gezerek,o ülkenin tarihi,doğal ve sosyal yapısını görme fırsatı buldum.	149	4,62	,63
Toplam	Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama	149	4,37	,54

Araştırma kapsamına alınan öğretmen ve yöneticilerin “Farklı kültürleri ve yaşam şekillerini tanıdım” ifadesine ilişkin görüşleri ortalaması ($\bar{X}=4,51$)’dir. Bu ortalama “Kesinlikle katılıyorum” şeklindedir. Bu sonuç Comenius programının farklı kültürlerin tanınmasında çok etkili olduğunu göstermektedir.

Tablo 14’ de görüldüğü gibi “Avrupa Birliği eğitim programlarının kültürler arası diyalog ve hoşgörüyü arttırdığını düşünüyorum” ifadesi için katılımcıların belirttikleri görüşlerin ortalaması “Kesinlikle katılıyorum” seviyesindedir. Katılımcıların bu ifadeye ilişkin görüşleri ortalaması ($\bar{X} =4,30$)’dur. Comenius programları birçok farklı ülkeden ve kültürden insanı buluşturmaktadır. Ankete katılanların görüşleri bu buluşmanın, kültürlerarası diyalog ve hoşgörünün gelişmesine olumlu katkı sağladığını göstermektedir.

“Gittiğim ülkelerde insanlara Türk kültürünü tanıtmak için çalışmalar yaptım.” ifadesine ilişkin işaretlenen seçeneklerin ortalaması “Katılıyorum” ($\bar{X} = 4,24$) düzeyindedir. Avrupa Birliği Eğitim Programı Comenius ile yurt dışına giden öğretmen ve yöneticiler kültürümüzü tanıtmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. Yaptıkları çalışmalar yanlış tanınan ya da hiç tanınmayan kültürümüzü diğer ülkelere anlatmak için güzel bir yöntem oluşturmaktadır.

Öğretmen ve yöneticilerin “Kültürler arası farklılığın bir değer olarak kabul edilmesi gerektiğini düşünüyorum.” ifadesine ilişkin görüşleri ortalaması ($\bar{X} = 4,35$)’dir. Katılımcılar kültürlerarası farkı yok edilmesi gereken bir engel değil, korunması gereken bir değer olarak görmektedirler.

İkinci alt boyutta yer alan “Eğitim programlarında farklı kültürleri tanıtan konuların daha fazla yer alması gerektiğini düşünüyorum.” yargısına ilişkin öğretmen ve yöneticilerin puanları incelendiğinde puanların ortalamalarının ($\bar{X} = 4,23$) olduğu görülmektedir. Bu sonuç “Kesinlikle katılıyorum” düzeyindedir. Katılımcıların bu ifadeye katılıyorum düzeyinde yanıt vermesi eğitim programları için öneri niteliğindedir. Programlara çeşitli ülkeleri ve kültürleri tanıtan konular koymak, öğretmen ve öğrencilerin ufkunu açacaktır.

“Okullarda kültürler arası dayanışmayı artırıcı etkinliklere yer verilmesi gerekir.” ifadesi ile ilgili Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin görüşleri ortalaması ($\bar{X} = 4,34$)’dir. Bu ortalama “Kesinlikle katılıyorum” düzeyindedir. Avrupa Birliği Eğitim programları gibi kültürlerarası dayanışmayı artırıcı etkinlikler katılımcılar tarafından olumlu karşılanmaktadır.

Proje hazırlayarak Comenius programı kapsamında yurt dışına giden öğretmen ve yöneticiler “Proje sayesinde gittiğim ülkeyi gezerek, o ülkenin tarihi, doğal ve sosyal yapısını görme fırsatı buldum.” ifadesine “Kesinlikle katılıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Bu ifadeye ilişkin ortalama ($\bar{X} = 4,62$) kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama alt boyutundaki en yüksek ortalama dır. Bu sonuç Comenius programlarının gidilen ülkenin tarihi, doğal ve sosyal yapısını tanıma imkanı sağladığını göstermektedir.

Ölçme aracının “Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama” alt boyutuna ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri ortalaması ($\bar{X}=4,37$)’dir. Öğretmenlerin ve yöneticilerin görüşleri ortalaması “Kesinlikle katılıyorum” seviyesindedir. Bu sonuç Comenius programının “Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama” alt boyutunun amacına ulaştığını göstermektedir.

5.1.3. Öğretmen ve Yöneticilerin Comenius Programının “Yabancı Dil Öğrenimini Teşvik Etme” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Bu kısımda araştırma kapsamına alınan öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama” alt boyutuna ilişkin görüşleri incelenmiştir. Yorumların yapılmasında alt boyutta bulunan 4 ifade dikkate alınmıştır.

Aşağıdaki tabloda öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Yabancı dil öğrenimini teşvik etme” alt boyutu ile ilgili görüşleri alınarak hesaplanan aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri bulunmaktadır.

Tablo:15. Öğretmen ve Yöneticilerin Comenius Programının “Yabancı Dil Öğrenimini Teşvik Etme” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Maddeler	İfadeler	N	$\bar{X}$	S
15	Yabancı dil öğrenme isteğim arttı.	139	4,41	,91
16	İkinci yabancı dil öğrenmemim gerekli olduğunu düşünmeye başladım.	140	4,26	1,03
17	Yabancı dil düzeyimi arttırmak için daha çok vakit harcıyorum.	152	3,86	,97
Toplam	Yabancı dil öğrenimini teşvik etme	152	4,12	,74

Tablo 15’ de görüldüğü gibi “Yabancı dil öğrenme isteğim arttı.” ifadesine araştırma kapsamına alınan öğretmen ve yöneticilerin belirttikleri görüşleri puanlarının ortalaması ($\bar{X}=4,41$) ‘dir. Bu puan “Kesinlikle katılıyorum” düzeyindedir. Elde edilen bu bulgu Comenius programının yabancı dil öğrenme isteğini olumlu olarak etkilediğini göstermektedir.

Araştırma kapsamına alınan öğretmen ve yöneticilerin “İkinci yabancı dil öğrenmemim gerekli olduğunu düşünmeye başladım.” ifadesine ilişkin görüşleri ortalaması “Kesinlikle katılıyorum” ($\bar{X} =4,26$) seviyesindedir. Bu ortalama yurt dışına programla çıkan öğretmen ve yöneticilerin ikinci yabancı dile ihtiyaç duyduklarını göstermektedir.

“Yabancı dil düzeyimi arttırmak için daha çok vakit harcıyorum.” ifadesine ilişkin olarak öğretmen ve yöneticilerin görüşlerinin ortalaması ($\bar{X} =3,86$)’dır. Bu sonuç katılımcıların yurt dışından döndükten sonra dil çalışmalarına daha çok vakit ayırdıklarını göstermektedir.

“Yabancı dil öğrenimini teşvik etme” alt boyutuna ilişkin olarak araştırma kapsamına alınan öğretmen ve yöneticilerin puanlarının ortalaması ($\bar{X}=4,12$)’dir. Bu ortalama “Katılıyorum” düzeyindedir. Öğretmen ve yöneticilerden elde edilen veriler Comenius programının “Yabancı dil öğrenimini teşvik etme” alt boyutunun amacına ulaştığını göstermektedir.

5.1.4. Öğretmen ve Yöneticilerin Comenius Programının “Eğitimde Avrupa Boyutunu Güçlendirme” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Bu kısımda araştırma kapsamına alınan öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirme” alt boyutuna ilişkin görüşleri incelenmiştir. Yorumların yapılmasında alt boyutta bulunan 4 ifade dikkate alınmıştır.

Aşağıdaki tabloda öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirme” alt boyutu ile ilgili görüşleri alınarak hesaplanan aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri bulunmaktadır.

Tablo:16. Öğretmen ve Yöneticilerin Comenius Programının “Eğitimde Avrupa Boyutunu Güçlendirme” Alt Amacına İlişkin Görüşlerinin Karşılaştırılması

Maddeler	İfadeler	N	$\bar{X}$	S
18	Okullarda öğretilen yabancı dillerin çeşitliliğinin artırılması gerektiğini düşünmeye başladım.	152	3,97	,89
19	Bu programların AB’ye giriş sürecine katkı sağlayacağını düşünüyorum.	151	3,95	1,07
20	Kendimi Avrupa kültürüne ait hissediyorum	151	2,89	1,25
21	Avrupa vatandaşı olmak isterim	149	2,83	1,39
23	Avrupa insanına daha objektif bakmaya başladım.	149	4,02	,91
24	Farklı kültürlerle karşı olan ilgim arttı.	149	4,07	,92
Toplam	Eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirme	152	3,62	,76

Öğretmen ve yöneticilerin “Okullarda öğretilen yabancı dillerin çeşitliliğinin artırılması gerektiğini düşünmeye başladım.” ifadesine ilişkin görüşleri ortalaması ($\bar{X}=3,97$)’ dir. Bu sonuç Comenius programının katılımcıların okullarda okutulan yabancı dil çeşitliliğinin az olduğunu düşünmelerine sebep olduğunu göstermektedir.

“Bu programların AB’ye giriş sürecine katkı sağlayacağını düşünüyorum.”ifadesine ilişkin katılımcıların görüşleri incelendiğinde ortalamanın ($\bar{X} =3,95$) olduğu görülmektedir. Bu ortalama “Katılıyorum” düzeyindedir. Öğretmen ve yöneticiler Comenius gibi Avrupa Birliği eğitim programlarının, birliğe giriş sürecine olumlu katkı sağlayacağını düşünmektedirler.

Tablo 16 incelendiğinde “Kendimi Avrupa kültürüne ait hissediyorum” ifadesi için belirtilen görüşlerin ortalamasınının ($\bar{X} =2,89$) olduğu görülmektedir. Ortalama “Kararsızım” düzeyindedir.

Araştırma kapsamında görüşleri alınan öğretmen ve yöneticilerin “Avrupa vatandaşı olmak isterim” ifadesine ilişkin görüşleri ortalaması ($\bar{X} = 2,83$)’tür. Bu sonuç Avrupa kültürünü tanıma fırsatı bulan katılımcıların Avrupa Birliği vatandaşı olma konusunda “Kararsız” olduklarını göstermiştir. Standart sapmanın (S:1,39) olması bu konuda görüş farklılığının fazla olduğunu göstermektedir.

Dördüncü alt boyutta bulunan “Avrupa insanına daha objektif bakmaya başladım” ifadesine ilişkin puanların ortalaması ($\bar{X} = 4,02$)’dir. Bu ortalama, Comenius programının kültürlerarası önyargıları kaldırmaya yardımcı olduğunu göstermektedir.

Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin “Farklı kültürlerle karşı olan ilgim arttı.” ifadesine ilişkin görüşleri ortalaması ($\bar{X} = 4,07$)’dir. “Katılıyorum” düzeyindeki bu ortalama programın farklı kültürlerin anlaşmasına yönelik bilincin artırılmasını teşvik ettiğini ortaya koymaktadır.

Araştırma kapsamına alınan öğretmen ve yöneticilerin “Eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirme” alt boyutuna ilişkin görüşleri puanlarının ortalamasının ($\bar{X} = 3,62$) olduğu görülmektedir. Bu alt boyuta ilişkin görüşlerin ortalaması “Katılıyorum” seviyesindedir. Ortalama diğer alt boyutlara göre daha düşüktür.

5.1.5.Öğretmen ve Yöneticilerin Comenius Programının “Eğitim Yöntem ve Malzemelerinin Kullanımında Yenilikleri Özendirme” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Bu kısımda araştırma kapsamına alınan öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Eğitim yöntem ve malzemelerinde yenilikleri özendirme” alt boyutuna ilişkin görüşleri incelenmiştir. Yorumların yapılmasında alt boyutta bulunan 4 ifade dikkate alınmıştır.

Aşağıdaki tabloda öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme” alt boyutu ile ilgili görüşleri alınarak hesaplanan aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri bulunmaktadır.

Tablo:17. Öğretmen ve Yöneticilerin Comenius Programının “Eğitim Yöntem ve Malzemelerinin Kullanımında Yenilikleri Özendirme” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Maddeler	İfadeler	N	$\bar{X}$	S
2	Öğrenme-öğretme sürecini etkili hale getirmede yöntem çeşitliliğinin önemini fark ettim.	147	4,26	,68
3	İşbirlikçi çalışmaya daha fazla önem veriyorum.	148	4,46	,68
4	Derslerimde deney ve gözlemlere daha fazla yer veriyorum.	146	4,13	,76
5	Performans, portfolyo gibi alternatif değerlendirme yaklaşımlarına daha fazla yer veriyorum.	144	4,14	,71
Toplam	Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme	148	4,25	,52

“Öğrenme-öğretme sürecini etkili hale getirmede yöntem çeşitliliğinin önemini fark ettim.” ifadesine araştırmaya katılan yönetici ve öğretmenler “Kesinlikle katılıyorum” seviyesinde görüş belirtmişlerdir. Bu ortalama ($\bar{X}=4,26$), programa katılanların öğretme-öğrenme sürecinde daha fazla yöntem kullanmaya başladıklarını göstermektedir.

Araştırma kapsamında görüşlerinden yararlanan öğretmen ve yöneticilerin “İşbirlikçi çalışmaya daha fazla önem veriyorum.” ifadesi ile ilgili puanlarının ortalaması ($\bar{X}=4,46$)’dır. Bu durum Comenius programının işbirlikçi çalışmayı desteklediğini göstermektedir.

“Derslerimde deney ve gözlemlere daha fazla yer veriyorum.” ifadesine ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri ortalaması ($\bar{X}=4,13$)’dür. Buna göre programa katılan öğretmen ve yöneticilerin, ders işleme sırasında deney ve gözlemlere daha fazla yer verdikleri söylenebilir.

“Performans, portfolyo gibi alternatif değerlendirme yaklaşımlarına daha fazla yer veriyorum.” ifadesine araştırmaya katılan yönetici ve öğretmenlerin görüşleri ortalaması ($\bar{X}=4,14$)’dür. Bu sonuç program sonunda öğretmen ve yöneticilerin alternatif değerlendirme yaklaşımlarının önemini daha iyi anladıklarını göstermektedir.

Ölçeğin “Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme” alt boyutuna ilişkin öğretmen ve yöneticilerin puanlarının ortalaması ($\bar{X}=4,25$)’dir. Öğretmen ve yöneticilerin eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme alt boyutuna ilişkin görüşleri “Kesinlikle katılıyorum” düzeyindedir. Öğretmenler ve yöneticilerden elde edilen veriler, Comenius programının “Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme” amacına ulaştığını göstermektedir.

5.2. COMENIUS PROGRAMINA KATILAN ÖĞRETMEN ve YÖNETİCİLERİN CİNSİYETLERİNE GÖRE PROGRAMIN AMACINA ULAŞMA DÜZEYİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Araştırmanın ikinci alt problemi “Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin cinsiyetleri, Comenius programının amaçlarına ulaşma düzeyine ilişkin görüşlerinde farklılığa neden olmakta mıdır? Bu alt probleme yönelik olarak ölçeğin “Eğitimde kaliteyi artırma”, “Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama”, “Yabancı dil öğrenimini teşvik etme”, “Eğitimde Avrupa boyutunun güçlendirme”, “Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme” alt boyutlarındaki 31 madde üzerinden öğretmen ve yöneticilerin görüşleri alınmıştır.

Aşağıda Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin “Eğitimde kaliteyi artırma” alt boyutuna ilişkin görüşleri cinsiyet farkı dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

5.2.1. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Cinsiyetlerine Göre “Eğitimde Kaliteyi Arttırma” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Araştırmanın bu bölümünde Comenius programının “Eğitimde kaliteyi artırma” alt boyutuna ilişkin görüşleri cinsiyet farkı göz önüne alınarak incelenmiştir. Yorumların yapılmasında alt boyutta bulunan 11 ifade dikkate alınmıştır. Aşağıdaki tabloda öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Eğitimde kaliteyi artırma” alt boyutu ile ilgili görüşleri alınarak hesaplanan t testi değerleri bulunmaktadır.

Tablo:18. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Cinsiyetlerine Göre “Eğitimde Kaliteyi Artırma” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Maddeler	İfadeler	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
1	Gittiğim ülkenin eğitim uygulamalarının olumlu yanlarını öğretim (yönetim) süreçlerine aktarıyorum.	Kadın	65	4,06	,99	147	-1,00	,31
		Erkek	84	4,20	,70			
6	Öğrencilerimle ilişkilerimde daha esnek olmaya başladım.	Kadın	64	3,75	1,16	142	-2,08	,03
		Erkek	80	4,12	,98			
7	Öğrencilerimle birlikte öğretim materyalleri geliştirme ve kullanmaya daha fazla önem veriyorum.	Kadın	64	4,19	,90	141	-,28	,77
		Erkek	79	4,23	,80			
8	Öğrencilere ders işleme sırasında daha fazla sorumluluk vermeye başladım	Kadın	63	4,19	1,03	140	-,46	,64
		Erkek	79	4,27	,91			
9	Ziyaretten sonra derslerimin daha verimli geçtiğini düşünüyorum.	Kadın	63	3,73	1,18	139	-1,20	,22
		Erkek	78	3,95	,96			
10	Meslektaşarımla daha fazla işbirliği yapmaya başladım.	Kadın	63	3,60	1,12	140	-2,63	,00
		Erkek	79	4,04	,83			
11	Mesleki özgüvenim arttı..	Kadın	62	3,94	1,41	139	-1,66	,09
		Erkek	79	4,27	,93			
12	Sosyal faaliyetlere daha istekli katılmaya başladım.	Kadın	62	3,92	1,04	138	-,09	,92
		Erkek	78	3,94	,99			
13	Katıldığım program motivasyonumun artmasını sağladı.	Kadın	62	4,06	1,14	138	-1,25	,21
		Erkek	78	4,27	,78			
14	Sınıfımın fiziki şartlarını düzeltmek için daha çok çaba sarf ediyorum.	Kadın	62	3,77	1,01	137	-1,14	,25
		Erkek	77	3,96	,91			
31	Yeni projeler geliştirmek için bilgim, deneyimim ve isteğim arttı.	Kadın	65	4,37	,89	147	-,55	,58
		Erkek	84	4,44	,68			
Toplam	Eğitimde kaliteyi artırma	Kadın	65	3,97	,86	150	-1,74	,08
		Erkek	87	4,17	,55			

Comenius programlarına katılan kadın ve erkek öğretmen ve yöneticilerin “Gittikleri ülkenin eğitim uygulamalarının olumlu yanlarını öğretim (yönetim) süreçlerine aktarma” ile ilgili yeterliliklerine ilişkin puanlarının ortalamaları kadınlar için ($\bar{X}=4,06$), erkekler için ($\bar{X}=4,20$) dir. Ortalamalar arasındaki farklılığı tespit etmek için yapılan t-testi sonucu anlamlı çıkmamıştır ($t_{(147)}= -1,00, p>.05$). Standart sapmalara bakıldığında ise erkekler kadınlara göre daha benzer görüş bildirmişlerdir.

Araştırma kapsamına alınan kadın öğretmen ve yöneticilerin “Öğrencilerimle ilişkilerimde daha esnek olmaya başladım.” ifadesine ilişkin ortalaması ($\bar{X}=3,75$), erkek öğretmenlerinse ($\bar{X}=4,12$) ‘dir. Yapılan t-testi ortalamalar arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğunu göstermiştir ($t_{(142)}= -2,08, p<.05$). Buna göre erkek öğretmen ve yöneticiler Comenius programına katıldıktan sonra öğrenci ile iletişimlerinde daha esnek olmaya başlamışlardır.

Comenius programı ile yurt dışına giden kadın ve erkek katılımcıların “Öğrencilerimle birlikte öğretim materyalleri geliştirme ve kullanmaya daha fazla önem veriyorum.” ifadesine ilişkin puanları ortalamaları kadınlar için ($\bar{X}=4,19$), erkekler için ise ($\bar{X}=4,23$) ‘ tür. Tabloda görüldüğü gibi cinsiyet materyal geliştirme ve kullanma açısından fark oluşturmamaktadır ($t_{(141)}= -,28, p>.05$).

“Öğrencilere ders işleme sırasında daha fazla sorumluluk vermeye başladım.” ifadesine ilişkin puanların ortalaması kadınlar için ($\bar{X}=4,19$), erkekler için ise ($\bar{X}=4,27$)’ dir. Yapılan t testi anlamlı çıkmamıştır ($t_{(140)}= -,46, p>.05$).

Öğretmen ile yöneticilerin Comenius programının “Eğitimde kaliteyi artırma” alt boyutuna ilişkin “Ziyaretten sonra derslerimin daha verimli geçtiğini düşünüyorum.” ifadesi ile ilgili puanlarının ortalamaları kadınlar için ($\bar{X}=3,73$), erkekler için ise ($\bar{X}=3,95$)’ tir. Ortalamalar arasında anlamlı fark olup olmadığını ortaya koymak amacıyla yapılan t testi anlamlı çıkmamıştır ($t_{(139)}= -1,20, p>.05$). Bu sonuç Comenius programının ders verimini erkek ve kadınları benzer oranda etkilediğini göstermektedir.

Kadın ve erkek öğretmenlerin “Meslektaşlarımla daha fazla işbirliği yapmaya başladım.” ifadesine ilişkin puanları ortalamaları sırayla ($\bar{X}=3,60$) ve ($\bar{X}=4,04$)’ tür. Her iki ortalama arasındaki farklılığı test etmek için yapılan t testi anlamlı çıkmıştır ($t_{(140)} = -2,63$, $p > .05$). Elde edilen bulgular erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre daha fazla işbirliği yapmaya başladığını göstermektedir. Standart sapmaları incelendiğinde erkeklerin, kadınlara göre daha homojen görüş bildirdikleri görülmektedir.

“Eğitimde kaliteyi artırma” alt boyutunda bulunan, “Mesleki özgüvenim arttı.” ifadesine ilişkin ve kadın ve erkeklerin ortalamaları sırasıyla ($\bar{X}=3,94$) ve ($\bar{X}=4,27$)’ dir. Yapılan t testi ile her iki grubun puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık olmadığı bulunmuştur ($t_{(139)} = -1,66$, $p > .05$). Bu sonuç Comenius programının erkek ve kadın öğretmenlerin mesleki özgüvenlerine olumlu katkılar yaptığını göstermiştir.

Sonuçlar incelendiğinde Comenius programına katılanların “Sosyal faaliyetlere daha istekli katılmaya başladım.” ifadesi için belirttikleri görüşlerin ortalamasının kadın öğretmenler için ($\bar{X}=3,92$), erkek öğretmenler için ($\bar{X}=3,94$) olduğu görülmektedir. Sosyal faaliyetlere istekli katılma durumunda cinsiyetler arasında fark ortaya çıkmamıştır ($t_{(138)} = -0,95$ $p > .05$).

“Katıldığım program motivasyonumun artmasını sağladı.” ifadesine ilişkin puanların ortalaması Comenius programına katılan kadınlar için ($\bar{X}=4,06$), erkekler için ($\bar{X}=4,27$)’ dir. Tabloda görüldüğü gibi grupların farklarını ortaya koymak için yapılan t testi anlamlı çıkmamıştır ($t_{(138)} = -1,25$, $p > .05$). Grupların standart sapmaları karşılaştırıldığında erkeklerin, kadın öğretmenlere göre daha homojen yanıt verdikleri görülmektedir.

Comenius programına katılarak yurt dışına giden kadın ve erkek öğretmen ve yöneticilerin “Sınıfımın fiziki şartlarını düzeltmek için daha çok çaba sarf ediyorum.” ifadesi belirttikleri görüşlerin ortalamaları kadınlar için ($\bar{X}=3,77$), erkekler için ($\bar{X}=3,96$)’ dir. Her iki ortalama arasındaki farkı belirlemek için yapılan t testi anlamlı çıkmamıştır ($t_{(137)} = -1,14$, $p > .05$). Kadın ve erkek öğretmen ve yöneticiler yurt dışına çıktıklarında gördükleri sınıf şartlarını uygulamaya çalıştıklarını “Katılıyorum” düzeyinde belirtmişlerdir.

Katılımcıların “Yeni projeler geliştirmek için bilgim, deneyimim ve isteğim arttı.” ifadesine belirttikleri görüşlerinin ortalaması incelendiğinde kadın öğretmenlerin ortalamasının ($\bar{X}=4,37$) , erkek öğretmenlerin ortalamasının da ($\bar{X}=4,44$) olduğu görülmektedir. Ortamlar arasındaki farkı belirlemek için yapılan t testinde anlamlı fark ortaya çıkmamıştır. ($t_{(147)}=-55, p>.05$).

Araştırma kapsamına alınan erkek ve kadın öğretmenlerin, Comenius programının “Eğitimde kaliteyi arttırma” alt boyutuna ilişkin görüşleri ortalamaları kadınlar için ($\bar{X}=3,97$), erkekler için ise ($\bar{X}=4,17$) ‘dir. Her iki ortalama arasındaki farklılığı test etmek için yapılan t-testi sonucu anlamlı çıkmamıştır ($t_{(150)}=-1,74, p>.05$). Comenius programına katılan kadın ve erkekler programın eğitimde kaliteyi arttırdığını düşünmektedir.

Aşağıda öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama” alt boyutuna ilişkin değerlendirmeleri cinsiyet farkları göz önüne alınarak verilmiştir.

5.2.2. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Cinsiyetlerine Göre “Kültürlerarası Bilincin Geliştirilmesini Sağlama” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Bu bölümde Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin “Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama” alt boyutuna ilişkin görüşleri cinsiyet farkı göz önüne alınarak incelenmiştir. Yorumların yapılmasında alt boyutta bulunan 7 ifade dikkate alınmıştır. Aşağıdaki tabloda öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama” alt boyutu ile ilgili görüşleri alınarak hesaplanan t testi değerleri bulunmaktadır.

Tablo:19. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Cinsiyetlerine Göre “Kültürlerarası Bilincin Geliştirilmesini Sağlama” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Maddeler	İfadeler	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
22	Farklı kültürleri ve yaşam şekillerini tanıdım	Kadın	65	4,43	,80	147	-1,28	,20
		Erkek	84	4,57	,52			
25	Avrupa Birliği eğitim programlarının kültürler arası diyalog ve hoşgörüyü arttırdığını düşünüyorum.	Kadın	64	4,20	1,08	146	-1,24	,21
		Erkek	84	4,38	,63			
26	Gittiğim ülkelerde insanlara Türk kültürünü tanıtmak için çalışmalar yaptım.	Kadın	65	4,14	1,02	146	-1,27	,20
		Erkek	83	4,33	,75			
27	Kültürler arası farklılığın bir değer olarak kabul edilmesi gerektiğini düşünüyorum.	Kadın	65	4,43	,79	147	1,24	,21
		Erkek	84	4,29	,63			
28	Eğitim programlarında farklı kültürleri tanıtan konuların daha fazla yer alması gerektiğini düşünüyorum.	Kadın	65	4,18	1,08	147	-,64	,51
		Erkek	84	4,27	,56			
29	Okullarda kültürler arası dayanışmayı artırıcı etkinliklere yer verilmesi gerekir.	Kadın	65	4,35	,87	147	,26	,79
		Erkek	84	4,32	,60			
30	Proje sayesinde gittiğim ülkeyi gezerek,o ülkenin tarihi,doğal ve sosyal yapısını görme fırsatı buldum.	Kadın	65	4,62	,74	147	-,03	,97
		Erkek	84	4,62	,53			
Toplam	Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama	Kadın	65	4,33	,68	147	-,69	,48
		Erkek	84	4,39	,40			

“Farklı kültürleri ve yaşam şekillerini tanıdım.” ifadesine ilişkin kadın ve erkek öğretmenlerin ortalamaları sırasıyla ($\bar{X}=3,43$) ve ($\bar{X}=3,51$) ‘dir. Comenius programına katılan kadın ve erkeklerin "Farklı kültürleri ve yaşam şekillerini tanıdım." ifadesine ilişkin puanları arasında anlamlı fark bulunmamaktadır ($t_{(147)}=-1,28$ $p>.05$).

Tablo 19 incelendiğinde, “Avrupa Birliği eğitim programlarının kültürler arası diyalog ve hoşgörüyü arttırdığını düşünüyorum.” ifadesine ilişkin puanlarının ortalamasının kadınlar için ($\bar{X}=4,20$), erkekler için ($\bar{X}=4,38$) olduğu görülmektedir. Puanlar arasındaki farkı belirlemek için yapılan t testi anlamlı çıkmamıştır ($t_{(146)}= 1,24, p>.05$). Cinsiyet farkı olmaksızın Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticiler bu programların kültürlerarası diyalog ve hoşgörünün gelişmesine olumlu katkı sağladığını belirtmiştir.

Araştırma kapsamına alınan öğretmen ve yöneticilerin “Gittiğim ülkelerde insanlara Türk kültürünü tanıtmak için çalışmalar yaptım.” ifadesine ilişkin ortalamaları kadınlar için ($\bar{X}=4,14$), erkekler için ($\bar{X}=4,33$) tür. Yapılan t testi sonucu anlamlı farklılık ortaya çıkmamıştır ($t_{(146)}= -1,27, p>.05$). Öğretmen ve yöneticiler cinsiyet farkı olmaksızın gittiği ülkelerde Türk kültürünü tanıtıcı çalışmalar yaptığını belirtmiştir.

Veriler incelendiğinde “Kültürler arası farklılığın bir değer olarak kabul edilmesi gerektiğini düşünüyorum.” ifadesine ilişkin kadın öğretmenlerin ortalamaları ($\bar{X}=4,43$), erkek öğretmenlerin ortalamaları ($\bar{X}=4,29$)’ dur. Her iki ortalama arasındaki farkı belirlemek için yapılan t testi anlamlı çıkmamıştır ($t_{(147)}= 1,24, p>.05$).

Comenius programıyla yurt dışına giderek farklı kültürleri tanıma fırsatı bulan kadın ve erkek öğretmenlerin “Eğitim programlarında farklı kültürleri tanıtan konuların daha fazla yer alması gerektiğini düşünüyorum.” ifadesine belirttikleri görüşlerin ortalaması sırasıyla ($\bar{X}=4,18$) ve ($\bar{X}=4,27$)’ dir. Yapılan t testi sonucu anlamlı fark ortaya çıkmamıştır ($t_{(147)}= -,64, p>.05$). Öğretmen ve yöneticiler cinsiyetleri eğitim programlarında farklı kültürleri tanıtan konulara daha fazla yer verilmelisi konusundaki görüşlerinde farklılığa neden olmamaktadır.

Anket sonuçları incelendiğinde Comenius programına katılanların “Okullarda kültürler arası dayanışmayı artırıcı etkinliklere yer verilmesi gerekir.” ifadesi için belirttikleri görüşlerin ortalamasının kadın öğretmenler için ($\bar{X}=4,35$), erkek öğretmenler için ($\bar{X}=4,32$) olduğu görülmektedir. Sosyal faaliyetlere istekli katılma durumunda cinsiyetler arasında fark ortaya çıkmamıştır ($t_{(147)}= ,26, p>.05$).

“Proje sayesinde gittiğim ülkeyi gezerek, o ülkenin tarihi,doğal ve sosyal yapısını görme fırsatı buldum.” ifadesine ilişkin puanların ortalaması Comenius programına katılan kadın ve erkekler için ($\bar{X}=4,62$)’dır. Ortalamalardan anlaşılacağı gibi görüşler arasında anlamlı düzeyde bir fark yoktur ($t_{(147)}= -,03$, $p>.05$). Grupların ortalamasının eşit çıkması erkek ve kadın öğretmenlerin gidilen ülkeyi tanıma fırsatı bulduklarını göstermektedir.

Comenius programına katılarak yurt dışına giden öğretmen ve yöneticilerin “Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama “ alt boyutuna ilişkin görüşleri ortalamaları kadınlar için ($\bar{X}=4,33$), erkekler için ($\bar{X}=4,39$)’ tür. Ortalamalar arasındaki farkı test etmek için yapılan t-testi anlamlı çıkmamıştır ($t_{(147)}= -,69$, $p>.05$). Programa katılan öğretmen ve yöneticiler cinsiyet farkı olmaksızın gittikleri ülkenin kültürünü tanıma fırsatı bulduklarını, önyargılarının kaybolduğunu, aynı zamanda bizim kültürümüzü de tanıtmaya fırsatı bulduklarını belirtmişlerdir.

Aşağıda öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Yabancı dil öğrenimini teşvik etme” amacına ilişkin değerlendirmeleri cinsiyet farkları göz önüne alınarak verilmiştir.

5.2.3. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Cinsiyetlerine Göre “Yabancı Dil Öğrenimini Teşvik” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Araştırmanın bu alt bölümünde Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin “Yabancı dil öğrenimini teşvik etme” alt boyutuna ilişkin görüşleri cinsiyet farkı göz önüne alınarak incelenmiştir. Yorumların yapılmasında alt boyutta bulunan 3 ifade dikkate alınmıştır. Aşağıdaki tabloda öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Yabancı dil öğrenimini teşvik etme” alt boyutu ile ilgili görüşleri alınarak hesaplanan t testi değerleri bulunmaktadır.

Tablo:20. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Cinsiyetlerine Göre “Yabancı Dil Öğrenimini Teşvik” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Maddeler	İfadeler	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
15	Yabancı dil öğrenme isteğim arttı.	Kadın	61	4,34	1,01	137	-,74	,45
		Erkek	78	4,46	,83			
16	İkinci yabancı dil öğrenmemim gerekli olduğunu düşünmeye başladım.	Kadın	62	4,31	1,06	138	,42	,66
		Erkek	78	4,23	1,01			
17	Yabancı dil düzeyimi arttırmak için daha çok vakit harcıyorum.	Kadın	65	3,92	1,05	150	,67	,50
		Erkek	87	3,82	,90			
Toplam	Yabancı Dil Öğrenimini Teşvik Etme	Kadın	65	4,16	,80	150	,61	,54
		Erkek	87	4,09	,70			

Comenius eğitim programlarına katılan kadın ve erkeklerin “Yabancı dil öğrenme isteğim arttı.” ifadesi ile ilgili görüşlerine ilişkin puanlarının ortalamaları kadınlar için ($\bar{X}=4,34$), erkekler için ($\bar{X}=4,46$) ‘dır. Ortalamalar arasındaki farklılığı tespit etmek için yapılan t-testi sonucu anlamlı çıkmamıştır ($t_{(137)}= -,74, p>.05$). Bu sonuç Comenius programının yabancı dil öğrenme isteğini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

Araştırma kapsamına alınan kadın öğretmen ve yöneticilerin “İkinci yabancı dil öğrenmemim gerekli olduğunu düşünmeye başladım.” ifadesine ilişkin ortalaması ($\bar{X}=4,31$), erkek öğretmenlerince ($\bar{X}=4,23$) ‘tür. Ortalamalar arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır ($t_{(138)}= ,428, p>.05$). Buna göre erkek ve kadın öğretmen ile yöneticiler Comenius programına katıldıktan sonra ikinci yabancı dile ihtiyaç duydukları söylenebilir.

“Yabancı dil düzeyimi arttırmak için daha çok vakit harcıyorum.” ifadesine ilişkin puanların ortalaması kadınlar için ($\bar{X}=3,92$), erkekler için ise ($\bar{X}=3,82$)’ dir. Her iki grubun ifadesi “Katılıyorum” düzeyindedir ve yapılan t testi anlamlı çıkmamıştır ($t_{(150)}= ,67, p>.05$). Bu sonuç cinsiyet farkı olmaksızın öğretmen ve yöneticilerin yabancı dil seviyesini arttırmaya çalıştıklarını göstermiştir.

Anket kapsamına alınan öğretmen ve yöneticilerin “Yabancı dil öğrenimini teşvik etme” alt boyutuna ilişkin görüşleri ortalamaları kadınlar için ($\bar{X}=4,16$), erkekler için ($\bar{X}=4,09$)’ dır. Ortalamalar arasındaki farkı test etmek için yapılan t-testi anlamlı çıkmamıştır ($t(150) = -,61, p > .05$). Comenius programı kapsamında yurt dışında bulunan kadın ve erkek öğretmenle yöneticiler, yabancı dil öğrenme isteklerinin arttığını belirtmiş, program sayesinde yabancı dillerinin geliştiği görüşünde birleşmişlerdir.

Aşağıda öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirme” amacına ilişkin değerlendirmeleri cinsiyet farkları göz önüne alınarak verilmiştir.

5.2.4. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Cinsiyetlerine Göre “Eğitimde Avrupa Boyutunu Güçlendirme” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Araştırmanın bu alt bölümünde Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin “Eğitimde Avrupa boyutunun güçlendirme” alt boyutuna ilişkin görüşleri cinsiyet farkı göz önüne alınarak incelenmiştir. Yorumların yapılmasında alt boyutta bulunan 6 ifade dikkate alınmıştır. Aşağıdaki tabloda öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Eğitimde Avrupa boyutunun güçlendirme” alt boyutu ile ilgili görüşleri alınarak hesaplanan t testi değerleri bulunmaktadır.

Tablo:21. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Cinsiyetlerine Göre “Eğitimde Avrupa Boyutunu Güçlendirme” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Maddeler	İfadeler	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
18	Okullarda öğretilen yabancı dillerin çeşitliliğinin artırılması gerektiğini düşünmeye başladım.	Kadın	65	3,98	,85	150	,12	,89
		Erkek	87	3,97	,93			
19	Bu programların AB'ye giriş sürecine katkı sağlayacağını düşünüyorum.	Kadın	65	3,78	1,23	149	-1,63	,10
		Erkek	86	4,07	,91			
20	Kendimi Avrupa kültürüne ait hissediyorum.	Kadın	65	2,94	1,29	149	,43	,66
		Erkek	86	2,85	1,22			
21	Avrupa vatandaşı olmak isterim.	Kadın	64	2,86	1,52	147	,25	,79
		Erkek	85	2,80	1,30			
23	Avrupa insanına daha objektif bakmaya başladım.	Kadın	65	3,91	,98	147	-1,32	,18
		Erkek	84	4,11	,85			
24	Farklı kültürlerle karşı olan ilgim arttı.	Kadın	65	3,98	1,08	147	-1,03	,30
		Erkek	84	4,14	,77			
Toplam	Eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirme	Kadın	65	3,58	,83	150	-,59	,55
		Erkek	87	3,65	,70			

Öğretmen ile yöneticilerin Comenius programının “Eğitimde Avrupa boyutunun güçlendirilmesi” alt boyutuna ilişkin “Okullarda öğretilen yabancı dillerin çeşitliliğinin artırılması gerektiğini düşünmeye başladım.” ifadesi ile ilgili puanlarının ortalamaları kadınlar için ($\bar{X}=3,98$), erkekler için ise ($\bar{X}=3,97$) ‘ dir. Ortalamalar arasında anlamlı fark olup olmadığını ortaya koymak amacıyla yapılan t testi anlamlı çıkmamıştır ($t_{(150)}= ,12$, $p>.05$). Öğretmen ve yöneticiler cinsiyet farkı olmaksızın öğretilen yabancı dillerin çeşitliliğinin artırılması gerektiğini “Katılıyorum” seviyesinde ifade etmişlerdir.

Tablo 21 incelendiğinde, “Bu programların AB’ye giriş sürecine katkı sağlayacağını düşünüyorum.” ifadesine ilişkin puanlarının ortalamasının kadınlar için ($\bar{X}=3,78$), erkekler için ($\bar{X}=4,07$) olduğu görülmektedir. Puanlar arasındaki farkı belirlemek için yapılan t testi anlamlı çıkmamıştır ($t_{(149)}= -1,63$, $p>.05$). Kadın ve erkek öğretmenlerle yöneticiler Avrupa Birliği programlarından olan Comenius programının Türkiye’ nin AB’ne giriş sürecine olumlu katkı sağladığını düşünmektedir.

Eğitimde Avrupa boyutunun güçlendirilmesi alt boyutunda bulunan “Kendimi Avrupa kültürüne ait hissediyorum.” ifadesine ilişkin kadın ve erkek öğretmenlerle yöneticilerin görüşleri ortalamaları sırasıyla ($\bar{X}=2,94$) ve ($\bar{X}=2,95$)’ tir. Yapılan t testi ile her iki grubun puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık olmadığı bulunmuştur ($t_{(149)}= ,43$, $p>.05$). Öğretmenlerle yöneticiler cinsiyet farkı olmaksızın kendilerini Avrupa vatandaşı hissetme konusunda “kararsız”dırlar.

Kadın ve erkek öğretmenlerin “Avrupa vatandaşı olmak isterim.” ifadesine ilişkin görüşleri puanları ortalamaları sırayla ($\bar{X}=2,86$) ve ($\bar{X}=2,80$)’ dir. Her iki ortalama arasındaki farklılığı test etmek için yapılan t testi anlamlı çıkmamıştır ($t_{(147)}= ,25$, $p>.05$). Kadın ve erkek öğretmenlerle yöneticiler Avrupa vatandaşı olmayı isteme konusunda benzer görüşe sahiptir.

Anket sonuçları incelendiğinde Comenius programına katılanların “Avrupa insanına daha objektif bakmaya başladım.” ifadesi için belirttikleri görüşlerin ortalamasının kadın öğretmenler için ($\bar{X}=3,91$), erkek öğretmenler için ($\bar{X}=4,11$) olduğu görülmektedir. Yapılan t testi sonucu anlamlı fark ortaya çıkmamıştır ($t_{(147)}= -1,32$, $p>.05$). Öğretmenlerle yöneticilerin cinsiyetleri görüşlerinde farklılığa neden olmamaktadır.

“Farklı kültürlere karşı olan ilgim arttı.” ifadesine ilişkin puanların ortalaması Comenius programına katılan kadınlar için ($\bar{X}=3,98$), erkekler için ($\bar{X}=4,14$)’ tür. Tabloda görüldüğü gibi grupların farklarını ortaya koymak için yapılan t testi anlamlı çıkmamıştır ($t_{(147)}= -1,03$, $p>.05$). Her iki cinsiyette de farklı kültürlere olan ilgi artmıştır.

Ölçeğin “Eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirme” alt boyutuna ilişkin olarak araştırma kapsamına alınan kadın öğretmen ve yöneticilerin puanlarının ortalaması ($\bar{X}=3,58$), erkeklerin ortalaması ($\bar{X}=3,65$) şeklindedir. Ortalamalar arasındaki farkı tespit etmek için yapılan t-testi anlamlı çıkmamıştır. ($t_{(150)}= -,59, p>.05$). Bu alt boyutta erkek ve kadın öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı düzeyde farklılık yoktur. Öğretmenler cinsiyetleri Comenius programının Avrupa boyutunu güçlendirme alt boyutuna ilişkin görüşlerinde farklılığa neden olmamaktadır.

Aşağıda öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme” amacına ilişkin değerlendirmeleri cinsiyet farkları göz önüne alınarak verilmiştir.

5.2.5. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Cinsiyetlerine Göre “Eğitim Yöntem ve Malzemelerinin Kullanımında Yenilikleri Özendirme” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Bu bölümde Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin “Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme” alt boyutuna ilişkin görüşleri cinsiyet farkı göz önüne alınarak incelenmiştir. Yorumların yapılmasında alt boyutta bulunan 4 ifade dikkate alınmıştır. Aşağıdaki tabloda öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme” alt boyutu ile ilgili görüşleri alınarak hesaplanan t testi değerleri bulunmaktadır.

Tablo:22. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Cinsiyetlerine Göre “Eğitim Yöntem ve Malzemelerinin Kullanımında Yenilikleri Özendirme” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Maddeler	İfadeler	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
2	Öğrenme-öğretme sürecini etkili hale getirmede yöntem çeşitliliğinin önemini fark ettim.	Kadın	65	4,31	,70	145	,77	,43
		Erkek	82	4,22	,66			
3	İşbirlikçi çalışmaya daha fazla önem veriyorum.	Kadın	65	4,45	,77	146	-,20	,83
		Erkek	83	4,47	,61			
4	Derslerimde deney ve gözlemlere daha fazla yer veriyorum.	Kadın	65	4,14	,80	144	,11	,90
		Erkek	81	4,12	,73			
5	Performans, portfolyo gibi alternatif değerlendirme yaklaşımlarına daha fazla önem veriyorum.	Kadın	64	4,11	,77	142	-,44	,66
		Erkek	80	4,16	,66			
Toplam	Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme	Kadın	65	4,25	,57	146	,02	,97
		Erkek	87	4,24	,48			

Araştırma kapsamına alınan erkek ve kadın yönetici ile öğretmenlerin “Öğrenme-öğretme sürecini etkili hale getirmede yöntem çeşitliliğinin önemini fark etme” yeterliliğine ilişkin puanları ortalamaları kadınlar için ($\bar{X}=4,31$), erkekler için ise ($\bar{X}=4,22$)’dir. Yapılan t testi sonucu incelendiğinde bu maddede erkek ve kadın katılımcıların görüşleri arasında anlamlı bir fark olmadığı gözlemlenmiştir ($t_{(145)}=,77$, $p>.05$).

“İşbirlikçi yaklaşıma daha fazla yer veriyorum” ifadesi için kadın öğretmenlerin ortalaması ($\bar{X}=4,45$), erkek öğretmenlerin ortalaması ise ($\bar{X}=4,47$) dir. Ortalamalar arasında anlamlı düzeyinde fark bulunmamaktadır. ($t_{(146)}=-,20$, $p>.05$). Her iki grup için de görüşlerin ortalaması “Kesinlikle katılıyorum” düzeyindedir.

Comenius programına katılarak yurt dışına giden kadın ve erkek öğretmen ve yöneticilerin “Derslerimde deney ve gözlemlere daha fazla yer veriyorum.” ifadesi için belirttikleri görüşlerin ortalamaları kadınlar için ($\bar{X}=4,14$), erkekler için ($\bar{X}=4,12$)’ dir. Her iki ortalama arasındaki farkı belirlemek için yapılan t testi anlamlı çıkmamıştır ($t_{(144)}= ,11$,

p>.05). Kadın ve erkek öğretmenlerle yöneticiler deney ve gözleme daha fazla yer vermeye başladıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcıların ““Performans, portfolyo gibi alternatif değerlendirme yaklaşımlarına daha fazla önem veriyorum.” ifadesine ilişkin görüşlerinin ortalaması incelendiğinde kadın öğretmenlerin ortalamasının ($\bar{X}=4,11$), erkek öğretmenlerin ortalamasının da ($\bar{X}=4,16$) olduğu görülmektedir. Ortalamalar arasındaki farkı belirlemek için yapılan t testinde anlamlı çıkmamıştır. ($t_{(142)}= -,44$, $p>.05$). Öğretmen ve yöneticiler cinsiyet farkı olmaksızın alternatif değerlendirme yaklaşımlarına daha fazla yer vermektedirler.

Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin “Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme” alt boyutuna ilişkin görüşleri ortalamaları kadınlar için ($\bar{X}=4,25$), erkekler için ($\bar{X}=4,24$)’ dür. Yapılan t-testi anlamlı çıkmamıştır ($t_{(146)}= ,02$, $p>.05$). Programa katılan öğretmen ve yöneticiler cinsiyet farkı olmaksızın çağdaş öğretme ve değerlendirme fırsatı bulduklarını belirtmişlerdir.

5.3. COMENIUS PROGRAMINA KATILAN ÖĞRETMEN ve YÖNETİCİLERİN GÖREVLERİNE GÖRE PROGRAMIN AMACINA ULAŞMA DÜZEYİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin görevleri, Comenius programının amaçlarına ulaşma düzeyine ilişkin görüşlerinde farklılığa neden olmakta mıdır? Bu alt probleme yönelik olarak ölçeğin “Eğitimde kaliteyi artırma”, “Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama”, “Yabancı dil öğrenimini teşvik etme”, “Eğitimde Avrupa boyutunun güçlendirme”, “Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme” alt boyutlarındaki 31 madde üzerinden öğretmen ve yöneticilerin görüşleri alınmıştır.

Aşağıda Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin “Eğitimde kaliteyi artırma” alt boyutuna ilişkin görüşleri meslek farkı dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

5.3.1. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Görevlerine Göre “Eğitimde Kaliteyi Artırma” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Araştırmanın bu bölümünde Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin “Eğitimde kaliteyi artırma” alt boyutuna ilişkin görüşleri meslek farkı göz önüne alınarak incelenmiştir. Yorumların yapılmasında alt boyutta bulunan 11 ifade dikkate alınmıştır. Aşağıdaki tabloda öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Eğitimde kaliteyi artırma” alt boyutu ile ilgili görüşleri alınarak hesaplanan t testi değerleri bulunmaktadır.

Tablo:23. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Görevlerine Göre “Eğitimde Kaliteyi Artırma” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Maddeler	İfadeler	Meslek	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p																																																																																																																																										
1	Gittiğim ülkenin eğitim uygulamalarının olumlu yanlarını öğretim (yönetim) süreçlerine aktarıyorum.	Öğretmen	106	4,12	,87	147	-,41	,68																																																																																																																																										
		Yönetici	43	4,19	,79				6	Öğrencilerimle ilişkilerimde daha esnek olmaya başladım.	Öğretmen	105	3,90	1,13	142	-1,48	,25	Yönetici	39	4,13	,92	7	Öğrencilerimle birlikte öğretim materyalleri geliştirme ve kullanmaya daha fazla önem veriyorum.	Öğretmen	105	4,17	,88	141	-,90	,36	Yönetici	38	4,32	,74	8	Öğrencilere ders işleme sırasında daha fazla sorumluluk vermeye başladım	Öğretmen	104	4,20	1,01	140	-,62	,53	Yönetici	38	4,32	,84	9	Ziyaretten sonra derslerimin daha verimli geçtiğini düşünüyorum.	Öğretmen	104	3,86	1,07	139	,08	,93	Yönetici	37	3,84	1,09	10	Meslektaşlarımla daha fazla işbirliği yapmaya başladım.	Öğretmen	104	3,74	1,00	140	-2,09	,03	Yönetici	38	4,13	,93	11	Mesleki özgüvenim arttı.	Öğretmen	103	4,12	1,21	139	-,06	,94	Yönetici	38	4,13	1,09	12	Sosyal faaliyetlere daha istekli katılmaya başladım.	Öğretmen	102	3,94	1,00	138	,24	,81	Yönetici	38	3,89	1,06	13	Katıldığım program motivasyonumun artmasını sağladı.	Öğretmen	102	4,16	1,03	138	-,43	,66	Yönetici	38	4,24	,75	14	Sınıfımın fiziki şartlarını düzeltmek için daha çok çaba sarf ediyorum.	Öğretmen	102	3,86	,95	137	-,30	,76	Yönetici	37	3,92	,98	31	Yeni projeler geliştirmek için bilgim, deneyimim ve isteğim arttı.	Öğretmen	107	4,21	,82	147	-,65	,51	Yönetici	42	4,33	,67	Toplam	Eğitimde kaliteyi artırma	Öğretmen	107	4,04	,74	150	-1,09
6	Öğrencilerimle ilişkilerimde daha esnek olmaya başladım.	Öğretmen	105	3,90	1,13	142	-1,48	,25																																																																																																																																										
		Yönetici	39	4,13	,92				7	Öğrencilerimle birlikte öğretim materyalleri geliştirme ve kullanmaya daha fazla önem veriyorum.	Öğretmen	105	4,17	,88	141	-,90	,36	Yönetici	38	4,32	,74	8	Öğrencilere ders işleme sırasında daha fazla sorumluluk vermeye başladım	Öğretmen	104	4,20	1,01	140	-,62	,53	Yönetici	38	4,32	,84	9	Ziyaretten sonra derslerimin daha verimli geçtiğini düşünüyorum.	Öğretmen	104	3,86	1,07	139	,08	,93	Yönetici	37	3,84	1,09	10	Meslektaşlarımla daha fazla işbirliği yapmaya başladım.	Öğretmen	104	3,74	1,00	140	-2,09	,03	Yönetici	38	4,13	,93	11	Mesleki özgüvenim arttı.	Öğretmen	103	4,12	1,21	139	-,06	,94	Yönetici	38	4,13	1,09	12	Sosyal faaliyetlere daha istekli katılmaya başladım.	Öğretmen	102	3,94	1,00	138	,24	,81	Yönetici	38	3,89	1,06	13	Katıldığım program motivasyonumun artmasını sağladı.	Öğretmen	102	4,16	1,03	138	-,43	,66	Yönetici	38	4,24	,75	14	Sınıfımın fiziki şartlarını düzeltmek için daha çok çaba sarf ediyorum.	Öğretmen	102	3,86	,95	137	-,30	,76	Yönetici	37	3,92	,98	31	Yeni projeler geliştirmek için bilgim, deneyimim ve isteğim arttı.	Öğretmen	107	4,21	,82	147	-,65	,51	Yönetici	42	4,33	,67	Toplam	Eğitimde kaliteyi artırma	Öğretmen	107	4,04	,74	150	-1,09	,27	Yönetici	45	4,18	,61								
7	Öğrencilerimle birlikte öğretim materyalleri geliştirme ve kullanmaya daha fazla önem veriyorum.	Öğretmen	105	4,17	,88	141	-,90	,36																																																																																																																																										
		Yönetici	38	4,32	,74				8	Öğrencilere ders işleme sırasında daha fazla sorumluluk vermeye başladım	Öğretmen	104	4,20	1,01	140	-,62	,53	Yönetici	38	4,32	,84	9	Ziyaretten sonra derslerimin daha verimli geçtiğini düşünüyorum.	Öğretmen	104	3,86	1,07	139	,08	,93	Yönetici	37	3,84	1,09	10	Meslektaşlarımla daha fazla işbirliği yapmaya başladım.	Öğretmen	104	3,74	1,00	140	-2,09	,03	Yönetici	38	4,13	,93	11	Mesleki özgüvenim arttı.	Öğretmen	103	4,12	1,21	139	-,06	,94	Yönetici	38	4,13	1,09	12	Sosyal faaliyetlere daha istekli katılmaya başladım.	Öğretmen	102	3,94	1,00	138	,24	,81	Yönetici	38	3,89	1,06	13	Katıldığım program motivasyonumun artmasını sağladı.	Öğretmen	102	4,16	1,03	138	-,43	,66	Yönetici	38	4,24	,75	14	Sınıfımın fiziki şartlarını düzeltmek için daha çok çaba sarf ediyorum.	Öğretmen	102	3,86	,95	137	-,30	,76	Yönetici	37	3,92	,98	31	Yeni projeler geliştirmek için bilgim, deneyimim ve isteğim arttı.	Öğretmen	107	4,21	,82	147	-,65	,51	Yönetici	42	4,33	,67	Toplam	Eğitimde kaliteyi artırma	Öğretmen	107	4,04	,74	150	-1,09	,27	Yönetici	45	4,18	,61																					
8	Öğrencilere ders işleme sırasında daha fazla sorumluluk vermeye başladım	Öğretmen	104	4,20	1,01	140	-,62	,53																																																																																																																																										
		Yönetici	38	4,32	,84				9	Ziyaretten sonra derslerimin daha verimli geçtiğini düşünüyorum.	Öğretmen	104	3,86	1,07	139	,08	,93	Yönetici	37	3,84	1,09	10	Meslektaşlarımla daha fazla işbirliği yapmaya başladım.	Öğretmen	104	3,74	1,00	140	-2,09	,03	Yönetici	38	4,13	,93	11	Mesleki özgüvenim arttı.	Öğretmen	103	4,12	1,21	139	-,06	,94	Yönetici	38	4,13	1,09	12	Sosyal faaliyetlere daha istekli katılmaya başladım.	Öğretmen	102	3,94	1,00	138	,24	,81	Yönetici	38	3,89	1,06	13	Katıldığım program motivasyonumun artmasını sağladı.	Öğretmen	102	4,16	1,03	138	-,43	,66	Yönetici	38	4,24	,75	14	Sınıfımın fiziki şartlarını düzeltmek için daha çok çaba sarf ediyorum.	Öğretmen	102	3,86	,95	137	-,30	,76	Yönetici	37	3,92	,98	31	Yeni projeler geliştirmek için bilgim, deneyimim ve isteğim arttı.	Öğretmen	107	4,21	,82	147	-,65	,51	Yönetici	42	4,33	,67	Toplam	Eğitimde kaliteyi artırma	Öğretmen	107	4,04	,74	150	-1,09	,27	Yönetici	45	4,18	,61																																		
9	Ziyaretten sonra derslerimin daha verimli geçtiğini düşünüyorum.	Öğretmen	104	3,86	1,07	139	,08	,93																																																																																																																																										
		Yönetici	37	3,84	1,09				10	Meslektaşlarımla daha fazla işbirliği yapmaya başladım.	Öğretmen	104	3,74	1,00	140	-2,09	,03	Yönetici	38	4,13	,93	11	Mesleki özgüvenim arttı.	Öğretmen	103	4,12	1,21	139	-,06	,94	Yönetici	38	4,13	1,09	12	Sosyal faaliyetlere daha istekli katılmaya başladım.	Öğretmen	102	3,94	1,00	138	,24	,81	Yönetici	38	3,89	1,06	13	Katıldığım program motivasyonumun artmasını sağladı.	Öğretmen	102	4,16	1,03	138	-,43	,66	Yönetici	38	4,24	,75	14	Sınıfımın fiziki şartlarını düzeltmek için daha çok çaba sarf ediyorum.	Öğretmen	102	3,86	,95	137	-,30	,76	Yönetici	37	3,92	,98	31	Yeni projeler geliştirmek için bilgim, deneyimim ve isteğim arttı.	Öğretmen	107	4,21	,82	147	-,65	,51	Yönetici	42	4,33	,67	Toplam	Eğitimde kaliteyi artırma	Öğretmen	107	4,04	,74	150	-1,09	,27	Yönetici	45	4,18	,61																																															
10	Meslektaşlarımla daha fazla işbirliği yapmaya başladım.	Öğretmen	104	3,74	1,00	140	-2,09	,03																																																																																																																																										
		Yönetici	38	4,13	,93				11	Mesleki özgüvenim arttı.	Öğretmen	103	4,12	1,21	139	-,06	,94	Yönetici	38	4,13	1,09	12	Sosyal faaliyetlere daha istekli katılmaya başladım.	Öğretmen	102	3,94	1,00	138	,24	,81	Yönetici	38	3,89	1,06	13	Katıldığım program motivasyonumun artmasını sağladı.	Öğretmen	102	4,16	1,03	138	-,43	,66	Yönetici	38	4,24	,75	14	Sınıfımın fiziki şartlarını düzeltmek için daha çok çaba sarf ediyorum.	Öğretmen	102	3,86	,95	137	-,30	,76	Yönetici	37	3,92	,98	31	Yeni projeler geliştirmek için bilgim, deneyimim ve isteğim arttı.	Öğretmen	107	4,21	,82	147	-,65	,51	Yönetici	42	4,33	,67	Toplam	Eğitimde kaliteyi artırma	Öğretmen	107	4,04	,74	150	-1,09	,27	Yönetici	45	4,18	,61																																																												
11	Mesleki özgüvenim arttı.	Öğretmen	103	4,12	1,21	139	-,06	,94																																																																																																																																										
		Yönetici	38	4,13	1,09				12	Sosyal faaliyetlere daha istekli katılmaya başladım.	Öğretmen	102	3,94	1,00	138	,24	,81	Yönetici	38	3,89	1,06	13	Katıldığım program motivasyonumun artmasını sağladı.	Öğretmen	102	4,16	1,03	138	-,43	,66	Yönetici	38	4,24	,75	14	Sınıfımın fiziki şartlarını düzeltmek için daha çok çaba sarf ediyorum.	Öğretmen	102	3,86	,95	137	-,30	,76	Yönetici	37	3,92	,98	31	Yeni projeler geliştirmek için bilgim, deneyimim ve isteğim arttı.	Öğretmen	107	4,21	,82	147	-,65	,51	Yönetici	42	4,33	,67	Toplam	Eğitimde kaliteyi artırma	Öğretmen	107	4,04	,74	150	-1,09	,27	Yönetici	45	4,18	,61																																																																									
12	Sosyal faaliyetlere daha istekli katılmaya başladım.	Öğretmen	102	3,94	1,00	138	,24	,81																																																																																																																																										
		Yönetici	38	3,89	1,06				13	Katıldığım program motivasyonumun artmasını sağladı.	Öğretmen	102	4,16	1,03	138	-,43	,66	Yönetici	38	4,24	,75	14	Sınıfımın fiziki şartlarını düzeltmek için daha çok çaba sarf ediyorum.	Öğretmen	102	3,86	,95	137	-,30	,76	Yönetici	37	3,92	,98	31	Yeni projeler geliştirmek için bilgim, deneyimim ve isteğim arttı.	Öğretmen	107	4,21	,82	147	-,65	,51	Yönetici	42	4,33	,67	Toplam	Eğitimde kaliteyi artırma	Öğretmen	107	4,04	,74	150	-1,09	,27	Yönetici	45	4,18	,61																																																																																						
13	Katıldığım program motivasyonumun artmasını sağladı.	Öğretmen	102	4,16	1,03	138	-,43	,66																																																																																																																																										
		Yönetici	38	4,24	,75				14	Sınıfımın fiziki şartlarını düzeltmek için daha çok çaba sarf ediyorum.	Öğretmen	102	3,86	,95	137	-,30	,76	Yönetici	37	3,92	,98	31	Yeni projeler geliştirmek için bilgim, deneyimim ve isteğim arttı.	Öğretmen	107	4,21	,82	147	-,65	,51	Yönetici	42	4,33	,67	Toplam	Eğitimde kaliteyi artırma	Öğretmen	107	4,04	,74	150	-1,09	,27	Yönetici	45	4,18	,61																																																																																																			
14	Sınıfımın fiziki şartlarını düzeltmek için daha çok çaba sarf ediyorum.	Öğretmen	102	3,86	,95	137	-,30	,76																																																																																																																																										
		Yönetici	37	3,92	,98				31	Yeni projeler geliştirmek için bilgim, deneyimim ve isteğim arttı.	Öğretmen	107	4,21	,82	147	-,65	,51	Yönetici	42	4,33	,67	Toplam	Eğitimde kaliteyi artırma	Öğretmen	107	4,04	,74	150	-1,09	,27	Yönetici	45	4,18	,61																																																																																																																
31	Yeni projeler geliştirmek için bilgim, deneyimim ve isteğim arttı.	Öğretmen	107	4,21	,82	147	-,65	,51																																																																																																																																										
		Yönetici	42	4,33	,67				Toplam	Eğitimde kaliteyi artırma	Öğretmen	107	4,04	,74	150	-1,09	,27	Yönetici	45	4,18	,61																																																																																																																													
Toplam	Eğitimde kaliteyi artırma	Öğretmen	107	4,04	,74	150	-1,09	,27																																																																																																																																										
		Yönetici	45	4,18	,61																																																																																																																																													

Comenius eğitim programlarına katılan öğretmen ve yöneticilerin “Gittikleri ülkenin eğitim uygulamalarının olumlu yanlarını öğretim (yönetim) süreçlerine aktarma” ile ilgili yeterliliklerine ilişkin puanlarının ortalamaları öğretmenler için ($\bar{X}=4,12$), yöneticiler için ($\bar{X}=4,19$) ‘dur. Ortalamalar arasındaki farklılığı tespit etmek için yapılan t-testi sonucu anlamlı çıkmamıştır ($t_{(147)}= -,41, p>.05$). Her iki grubun da Comenius programından öğretim (yönetim) süreçlerini geliştirmek yönünde olumlu etkilendikleri söylenebilir.

Araştırma kapsamına alınan kadın öğretmen ve yöneticilerin “Öğrencilerimle ilişkilerimde daha esnek olmaya başladım.” ifadesine ilişkin ortalaması öğretmenler için ($\bar{X}=3,90$), yöneticiler için ise ($\bar{X}=4,13$) ‘tür. Yapılan t-testi ortalamalar arasında anlamlı düzeyde farklılık olmadığını göstermiştir ($t_{(142)}= -1,48, p>.05$). Buna göre öğretmen ve yöneticiler Comenius programına katıldıktan sonra öğrenci ile iletişimlerinde daha esnek olmaya başlamışlardır.

Comenius programı ile yurt dışına giden katılımcıların “Öğrencilerimle birlikte öğretim materyalleri geliştirme ve kullanmaya daha fazla önem veriyorum.” ifadesine ilişkin puanları ortalamaları öğretmenler için ($\bar{X}=4,17$), yöneticiler için ise ($\bar{X}=4,32$) ‘tür. Tabloda görüldüğü gibi meslek materyal geliştirme ve kullanma açısından fark oluşturmamaktadır ($t_{(141)}= -,90, p>.05$). Her iki grupta materyal geliştirme ve kullanmaya daha fazla önem vermeye başlamışlardır.

“Öğrencilere ders işleme sırasında daha fazla sorumluluk vermeye başladım.” ifadesine ilişkin puanların ortalaması öğretmenler için ($\bar{X}=4,20$), yöneticiler için ise ($\bar{X}=4,32$)’ dir. Her iki grubun ifadesi “Katılıyorum” düzeyindedir ve yapılan t testi anlamlı çıkmamıştır ($t_{(140)}= -,62, p>.05$).

Öğretmen ile yöneticilerin Comenius programının “Eğitimde kaliteyi artırma alt boyutuna ilişkin “Ziyaretten sonra derslerimin daha verimli geçtiğini düşünüyorum.” ifadesi ile ilgili puanlarının ortalamaları öğretmenler için ($\bar{X}=3,86$), yöneticiler için ise ($\bar{X}=3,84$)’ tür. Ortalamalar arasında anlamlı fark olup olmadığını ortaya koymak amacıyla yapılan t testi anlamlı çıkmamıştır ($t_{(139)}= ,08, p>.05$). Bu sonuç Comenius programının ders verimini öğretmen ve yöneticiler için benzer oranda etkilediğini göstermektedir.

Öğretmen ve yöneticilerin “Meslektaşarımla daha fazla işbirliği yapmaya başladım.” ifadesine ilişkin puanları ortalamaları sırayla ($\bar{X}=3,74$) ve ($\bar{X}=4,13$)’ tür. Her iki ortalama arasındaki farklılığı test etmek için yapılan t testi anlamlı çıkmıştır ($t_{(140)}=-2,09$, $p<.05$). Elde edilen bulgular yöneticilerin öğretmenlere göre meslektaşarıyla işbirliği yapmaya daha fazla önem vermeye başladıklarını göstermektedir.

“Eğitimde kaliteyi artırma” alt boyutunda bulunan “Mesleki özgüvenim arttı.” ifadesine ilişkin öğretmen ve yöneticilerin ortalamaları sırasıyla ($\bar{X}=4,12$) ve ($\bar{X}=4,13$)’ tür. Yapılan t testi ile her iki grubun puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık olmadığı bulunmuştur ($t_{(139)}=-,06$, $p>.05$). Bu sonuç Comenius programının öğretmen ve yöneticilerin mesleki özgüvenlerine olumlu katkılar yaptığını göstermiştir.

Sonuçlar incelendiğinde Comenius programına katılanların “Sosyal faaliyetlere daha istekli katılmaya başladım.” ifadesi için belirttikleri görüşlerinin ortalamasının öğretmenler için ($\bar{X}=3,94$), yöneticiler için ($\bar{X}=3,89$) olduğu görülmektedir. Sosyal faaliyetlere istekli katılma durumunda meslekler arasında fark ortaya çıkmamıştır ($t_{(138)}=,24$ $p<.05$).

“Katıldığım program motivasyonumun artmasını sağladı.” ifadesine ilişkin puanların ortalaması Comenius programına katılan öğretmenler için ($\bar{X}=4,16$), yöneticiler için ($\bar{X}=4,24$)’ tür. Tabloda görüldüğü gibi grupların farklarını ortaya koymak için yapılan t testi anlamlı çıkmamıştır ($t_{(138)}=-,43$, $p>.05$). Grupların standart sapmaları karşılaştırdığında yöneticilerin, öğretmenlere göre daha homojen yanıt verdikleri görülmektedir.

Comenius programına katılarak yurt dışına giden öğretmen ve yöneticilerin “Sınıfımın fiziki şartlarını düzeltmek için daha çok çaba sarf ediyorum.” ifadesi ile ilgili olarak belirttikleri görüşlerin ortalamaları öğretmenler için ($\bar{X}=3,86$), yöneticiler için ($\bar{X}=3,92$)’ dir. Her iki ortalama arasındaki farkı belirlemek için yapılan t testi anlamlı çıkmamıştır ($t_{(137)}=-,30$, $p>.05$). Öğretmen ve yöneticiler yurt dışına çıktıklarında gördükleri sınıf şartlarını uygulamaya çalıştıklarını “Katılıyorum” düzeyinde belirtmişlerdir.

Katılımcıların “Yeni projeler geliştirmek için bilgim, deneyimim ve isteğim arttı.” ifadesine belirttikleri görüşlerinin ortalaması incelendiğinde öğretmenlerin ortalamasının ($\bar{X}=4,21$) , yöneticilerin ortalamasının da ($\bar{X}=4,33$) olduğu görülmektedir. Ortamlar arasındaki farkı belirlemek için yapılan t testinde anlamlı fark ortaya çıkmamıştır. ($t_{(147)}= -65$, $p>.05$).

Araştırma kapsamında görüşleri alınan öğretmen ve yöneticilerin “Eğitimde kaliteyi arttırma” alt boyutuna ilişkin ortalamaları sırasıyla ($\bar{X}=4,04$) ve ($\bar{X}=4,18$)’ dir. Yapılan t testi ile her iki grubun puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık olmadığı saptanmıştır. ($t_{(150)}= -1,09$, $p>.05$).Görüşlerin ortalamaları iki grup için de “Katılıyorum” seviyesindedir. Comenius programının öğretmen ve yöneticiler için eğitimde kaliteyi arttıran bir faktör olduğu söylenebilir.

Aşağıda öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama” alt boyutuna ilişkin değerlendirmeleri meslek farkları göz önüne alınarak verilmiştir.

5.3.2. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Görevlerine Göre “Kültürlerarası Bilincin Geliştirilmesini Sağlama” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Araştırmanın bu bölümünde Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin “Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama” alt boyutuna ilişkin görüşleri meslek farkı göz önüne alınarak incelenmiştir. Yorumların yapılmasında alt boyutta bulunan 7 ifade dikkate alınmıştır. Aşağıdaki tabloda öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama” alt boyutu ile ilgili görüşleri alınarak hesaplanan t testi değerleri bulunmaktadır.

Tablo:24. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Görevlerine Göre “Kültürlerarası Bilincin Geliştirilmesini Sağlama” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Maddeler	İfadeler	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
22	Farklı kültürleri ve yaşam şekillerini tanıdım	Öğretmen	107	4,52	,72	147	,38	,69
		Yönetici	42	4,48	,51			
25	Avrupa Birliği eğitim programlarının kültürler arası diyalog ve hoşgörüyü arttırdığını düşünüyorum.	Öğretmen	106	4,28	,94	146	-,47	,63
		Yönetici	42	4,36	,62			
26	Gittiğim ülkelerde insanlara Türk kültürünü tanıtmak için çalışmalar yaptım.	Öğretmen	106	4,21	,95	146	-,77	,43
		Yönetici	42	4,33	,69			
27	Kültürler arası farklılığın bir değer olarak kabul edilmesi gerektiğini düşünüyorum.	Öğretmen	107	4,42	,71	147	1,99	,04
		Yönetici	42	4,17	,66			
28	Eğitim programlarında farklı kültürleri tanıtan konuların daha fazla yer alması gerektiğini düşünüyorum.	Öğretmen	107	4,22	,91	147	-,24	,80
		Yönetici	42	4,26	,59			
29	Okullarda kültürler arası dayanışmayı artırıcı etkinliklere yer verilmesi gerekir.	Öğretmen	107	4,34	,79	147	,02	,98
		Yönetici	42	4,33	,57			
30	Proje sayesinde gittiğim ülkeyi gezerek ,o ülkenin tarihi,doğal ve sosyal yapısını görme fırsatı buldum.	Öğretmen	107	4,60	,67	147	-,59	,55
		Yönetici	42	4,67	,53			
Toplam	Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama	Öğretmen	107	4,37	,59	147	-,00	,99
		Yönetici	42	4,37	,37			

“Farklı kültürleri ve yaşam şekillerini tanıdım.” ifadesine ilişkin öğretmenlerin ve yöneticilerin ortalamaları sırasıyla ($\bar{X}=4,52$) ve ($\bar{X}=4,48$) ‘dir. Comenius programına katılan kadın ve erkeklerin "Farklı kültürleri ve yaşam şekillerini tanıdım." ifadesine ilişkin puanları arasında anlamlı fark bulunmamaktadır ($t_{(147)}= ,38$ $p>.05$).

Tablo 24 incelendiğinde, “Avrupa Birliği eğitim programlarının kültürler arası diyalog ve hoşgörüyü arttırdığını düşünüyorum.” ifadesine ilişkin puanlarının ortalamasının öğretmenler için ($\bar{X}=4,28$), yöneticiler için ($\bar{X}=4,36$) olduğu görülmektedir. Puanlar arasındaki farkı belirlemek için yapılan t testi anlamlı çıkmamıştır ($t_{(146)}= -,47, p>.05$). Meslek farkı olmaksızın Comenius programına katılan tüm katılımcılar bu programların kültürlerarası diyalog ve hoşgörünün gelişmesine olumlu katkı sağladığını belirtmiştir.

Araştırma kapsamına alınan öğretmen ve yöneticilerin “Gittiğim ülkelerde insanlara Türk kültürünü tanıtmak için çalışmalar yaptım.” ifadesine ilişkin ortalamaları öğretmenler için ($\bar{X}=4,21$), yöneticiler için ($\bar{X}=4,33$)’ tür. Yapılan t testi sonucu anlamlı farklılık ortaya çıkmamıştır ($t_{(146)}= -,77, p>.05$). Öğretmen ve yöneticiler meslek farkı olmaksızın gittiği ülkelerde Türk kültürünü tanıttığı çalışmalar yaptığını belirtmiştir.

Veriler incelendiğinde “Kültürler arası farklılığın bir değer olarak kabul edilmesi gerektiğini düşünüyorum.” ifadesine ilişkin öğretmenlerin ortalamaları ($\bar{X}=4,43$), yöneticilerin ortalamaları ($\bar{X}=4,29$)’ dur. Her iki ortalama arasındaki farkı belirlemek için yapılan t testi anlamlı çıkmıştır ($t_{(147)}= 1,94, p<.05$). Öğretmen ve yöneticiler kültürler arası farkı değiştirilmemesi gereken bir değer olarak görmektedir.

Comenius programıyla yurt dışına giderek farklı kültürleri tanıma fırsatı bulan öğretmen ve yöneticilerin “Eğitim programlarında farklı kültürleri tanıtan konuların daha fazla yer alması gerektiğini düşünüyorum.” ifadesine belirttikleri görüşlerin ortalaması sırasıyla ($\bar{X}=4,42$) ve ($\bar{X}=4,17$)’ dir. Yapılan t testi sonucu anlamlı fark ortaya çıkmamıştır ($t_{(147)}= -,24, p>.05$). Öğretmen ve yöneticilerin meslekleri eğitim programlarında farklı kültürleri tanıtan konulara daha fazla yer verilmemesi konusundaki görüşlerinde farklılığa neden olmamaktadır. Her iki grup da bu ifadeye olumlu bakmaktadır.

Anket sonuçları incelendiğinde Comenius programına katılanların “Okullarda kültürler arası dayanışmayı artırıcı etkinliklere yer verilmesi gerekir.” ifadesi için belirttikleri görüşlerin ortalamasının öğretmenler için ($\bar{X}=4,34$), yöneticiler için ($\bar{X}=4,33$) olduğu görülmektedir. Sosyal faaliyetlere istekli katılma durumunda meslekler arasında fark ortaya çıkmamıştır ($t_{(147)}= ,02, p>.05$).

“Proje sayesinde gittiğim ülkeyi gezerek, o ülkenin tarihi, doğal ve sosyal yapısını görme fırsatı buldum.” ifadesine ilişkin puanların ortalaması Comenius programına katılan öğretmenler için ($\bar{X}=4,60$), yöneticiler için ($\bar{X}=4,67$)’dir. Ortalamalardan anlaşılacağı gibi görüşler arasında anlamlı düzeyde bir fark yoktur ($t_{(147)}= ,59$, $p>.05$).

Comenius programına katılarak yurt dışına giden kadın ve erkek öğretmen ve yöneticilerin “Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama.” alt problemi için belirttikleri görüşlerin ortalamaları öğretmenler için ($\bar{X}=4,37$), erkekler için ($\bar{X}=4,37$)’ dir. Her iki ortalama arasındaki farkı belirlemek için yapılan t testi anlamlı çıkmamıştır ($t_{(147)}= -,00$ $p>.05$). öğretmen ve yöneticiler Comenius programının kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağladığını düşünmektedirler.

Aşağıda öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Yabancı dil öğrenimini teşvik etme” amacına ilişkin değerlendirmeleri meslek farkları göz önüne alınarak verilmiştir.

5.3.3. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Görevlerine Göre “Yabancı Dil Öğrenimini Teşvik” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Bu bölümde Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin “Yabancı dil öğrenimini teşvik etme” alt boyutuna ilişkin görüşleri meslek farkı göz önüne alınarak incelenmiştir. Yorumların yapılmasında alt boyutta bulunan 3 ifade dikkate alınmıştır. Aşağıdaki tabloda öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Yabancı dil öğrenimini teşvik etme” alt boyutu ile ilgili görüşleri alınarak hesaplanan t testi değerleri bulunmaktadır.

Tablo:25. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Görevlerine Göre “Yabancı Dil Öğrenimini Teşvik” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Maddeler	İfadeler	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
15	Yabancı dil öğrenme isteğim arttı..	Öğretmen	100	4,42	,88	137	,20	,83
		Yönetici	39	4,38	1,02			
16	İkinci yabancı dil öğrenmemim gerekli olduğunu düşünmeye başladım.	Öğretmen	102	4,31	1,03	138	,92	,35
		Yönetici	38	4,13	1,04			
17	Yabancı dil düzeyimi arttırmak için daha çok vakit harcıyorum.	Öğretmen	107	3,92	,97	150	1,06	,29
		Yönetici	45	3,73	,96			
Toplam	Yabancı dil öğrenimini teşvik etme	Öğretmen	107	4,15	,74	150	,79	,43
		Yönetici	45	4,04	,76			

Comenius eğitim programlarına katılan öğretmen ve yöneticilerin “Yabancı dil öğrenme isteğim arttı.” ifadesi ile ilgili görüşlerine ilişkin puanlarının ortalamaları öğretmenler için ($\bar{X}=4,42$), erkekler için ($\bar{X}=4,38$) ‘dir. Ortalamalar arasındaki farklılığı tespit etmek için yapılan t-testi sonucu anlamlı çıkmamıştır ($t_{(137)}= ,20, p>.05$). Bu sonuç Comenius programının yabancı dil öğrenme isteğini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin “İkinci yabancı dil öğrenmemim gerekli olduğunu düşünmeye başladım.” ifadesine ilişkin ortalaması ($\bar{X}=4,31$), yöneticilerin ise ($\bar{X}=4,13$) ‘tür. Ortalamalar arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır ($t_{(138)}= ,92, p>.05$). Buna göre öğretmen ile yöneticilerin Comenius programına katıldıktan sonra ikinci yabancı dile ihtiyaç duydukları söylenebilir.

“Yabancı dil düzeyimi arttırmak için daha çok vakit harcıyorum.” ifadesine ilişkin puanların ortalaması öğretmenler için ($\bar{X}=3,92$), yöneticiler için ise ($\bar{X}=3,73$) ‘tür. Her iki grubun ifadesi “Katılıyorum” düzeyindedir ve yapılan t testi anlamlı çıkmamıştır ($t_{(150)}=1 ,06, p>.05$). Bu sonuç cinsiyet farkı olmaksızın öğretmen ve yöneticilerin yabancı dil seviyesini arttırmaya çalıştıklarını göstermiştir.

Anket kapsamına alınan öğretmen ve yöneticilerin “Yabancı dil öğrenimini teşvik etme” alt boyutuna ilişkin görüşleri ortalamaları öğretmenler için ($\bar{X}=4,16$), yöneticiler için ($\bar{X}=4,09$)’ dir. Ortalamalar arasındaki farkı test etmek için yapılan t-testi anlamlı çıkmamıştır ($t_{(150)}= -,61$, $p>.05$). Comenius programı kapsamında yurt dışında bulunan öğretmenler ve yöneticiler, yabancı dil öğrenme isteklerinin arttığını belirtmiş, program sayesinde yabancı dillerinin geliştiği görüşünde birleşmişlerdir.

Aşağıda öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirme” amacına ilişkin değerlendirmeleri meslek farkları göz önüne alınarak verilmiştir.

5.3.4. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Görevlerine Göre “Eğitimde Avrupa Boyutunu Güçlendirme” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Araştırmanın bu alt bölümünde Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin “Eğitimde Avrupa boyutunun güçlendirme” alt boyutuna ilişkin görüşleri meslek farkı göz önüne alınarak incelenmiştir. Yorumların yapılmasında alt boyutta bulunan 6 ifade dikkate alınmıştır. Aşağıdaki tabloda öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Eğitimde Avrupa boyutunun güçlendirme” alt boyutu ile ilgili görüşleri alınarak hesaplanan t testi değerleri bulunmaktadır.

Tablo:26. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Görevlerine Göre “Eğitimde Avrupa Boyutunun Güçlendirme” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Maddeler	İfadeler	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
18	Okullarda öğretilen yabancı dillerin çeşitliliğinin artırılması gerektiğini düşünmeye başladım.	Öğretmen	107	3,97	,91	150	-,03	,97
		Yönetici	45	3,98	,89			
19	Bu programların AB’ye giriş sürecine katkı sağlayacağını düşünüyorum.	Öğretmen	107	3,84	1,14	149	-1,91	,05
		Yönetici	44	4,20	,82			
20	Kendimi Avrupa kültürüne ait hissediyorum.	Öğretmen	107	2,93	1,30	149	,57	,56
		Yönetici	44	2,80	1,13			
21	Avrupa vatandaşı olmak isterim.	Öğretmen	105	2,96	1,43	147	1,85	,06
		Yönetici	44	2,50	1,27			
23	Avrupa insanına daha objektif bakmaya başladım.	Öğretmen	107	3,98	,94	147	-,82	,40
		Yönetici	42	4,12	,83			
24	Farklı kültürlere karşı olan ilgim arttı.	Öğretmen	107	4,12	,88	147	1,00	,31
		Yönetici	42	3,95	1,03			
Toplam	Eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirme	Öğretmen	107	3,63	,78	150	,35	,72
		Yönetici	45	3,58	,73			

Öğretmen ile yöneticilerin Comenius programının “Eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirme” alt boyutuna ilişkin “Okullarda öğretilen yabancı dillerin çeşitliliğinin artırılması gerektiğini düşünmeye başladım.” ifadesi ile ilgili puanlarının ortalamaları öğretmenler için ($\bar{X}=3,97$), yöneticiler için ise ($\bar{X}=3,98$) ‘ dir. Ortalamalar arasında anlamlı fark olup olmadığını ortaya koymak amacıyla yapılan t testi anlamlı çıkmamıştır ($t_{(150)}= -,03$, $p>.05$). Öğretmen ve yöneticiler meslek farkı olmaksızın öğretilen yabancı dillerin çeşitliliğinin artırılması gerektiğini “Katılıyorum” seviyesinde ifade etmişlerdir.

Tablo 26 incelendiğinde, “Bu programların AB’ye giriş sürecine katkı sağlayacağını düşünüyorum.” ifadesine ilişkin puanlarının ortalamasının öğretmenler için ($\bar{X}=3,84$), yöneticiler için ($\bar{X}=4,20$) olduğu görülmektedir. Puanlar arasındaki farkı belirlemek için yapılan t testi anlamlı çıkmamıştır ($t_{(149)}= -1,91$, $p>.05$). Öğretmenlerle yöneticiler Avrupa Birliği programlarından olan Comenius programının Türkiye’ nin AB’ne giriş sürecine olumlu katkı sağladığını düşünmektedir.

“Eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirme” alt boyutunda bulunan “Kendimi Avrupa kültürüne ait hissediyorum.” ifadesine ilişkin öğretmenlerle yöneticilerin görüşleri ortalamaları sırasıyla ($\bar{X}=2,93$) ve ($\bar{X}=2,80$)’ dir. Yapılan t testi ile her iki grubun puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık olmadığı bulunmuştur ($t_{(149)}= ,57$, $p>.05$). Öğretmenlerle yöneticiler meslek farkı olmaksızın kendilerini Avrupa vatandaşı hissetme konusunda “kararsız”dırlar.

Öğretmenler ve yöneticilerin “Avrupa vatandaşı olmak isterim.” ifadesine ilişkin görüşleri puanları ortalamaları sırayla ($\bar{X}=2,96$) ve ($\bar{X}=2,50$)’ dir. Her iki ortalama arasındaki farklılığı test etmek için yapılan t testi anlamlı çıkmamıştır ($t_{(147)}= 1,85$, $p>.05$). Öğretmenler ve yöneticiler Avrupa vatandaşı olmayı isteme konusunda benzer görüşe sahiptir.

Anket sonuçları incelendiğinde Comenius programına katılanların “Avrupa insanına daha objektif bakmaya başladım.” ifadesi için belirttikleri görüşlerin ortalamasının öğretmenler için ($\bar{X}=3,98$), yöneticiler için ($\bar{X}=4,12$) olduğu görülmektedir. Yapılan t testi sonucu anlamlı fark ortaya çıkmamıştır ($t_{(147)}= -1,32$ $p>.05$). Öğretmenlerle yöneticilerin meslekleri görüşlerinde farklılığa neden olmamaktadır.

“Farklı kültürlere karşı olan ilgim arttı.” ifadesine ilişkin puanların ortalaması Comenius programına katılan öğretmenler için ($\bar{X}=3,98$), yöneticiler için ($\bar{X}=4,14$) ‘tür. Tabloda görüldüğü gibi grupların farklarını ortaya koymak için yapılan t testi anlamlı çıkmamıştır ($t_{(147)}= -,82$, $p>.05$). Her iki meslekte de farklı kültürlere olan ilgi artmıştır.

Anket sonuçları incelendiğinde Comenius programına katılanların “Eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirme” alt boyutu için belirttikleri görüşlerin ortalamasının öğretmenler için ($\bar{X}=3,63$), yöneticiler için ($\bar{X}=3,58$) olduğu görülmektedir. Yapılan t testi sonucu anlamlı fark ortaya çıkmamıştır ($t_{(150)}= ,35, p>.05$).

Aşağıda öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme” amacına ilişkin değerlendirmeleri meslek farkları göz önüne alınarak verilmiştir.

5.3.5. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Görevlerine Göre “Eğitim Yöntem ve Malzemelerinin Kullanımında Yenilikleri Özendirme” Alt Amacına İlişkin Görüşlerinin Karşılaştırılması

Araştırmanın bu alt bölümünde Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin “Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme” alt boyutuna ilişkin görüşleri meslek farkı göz önüne alınarak incelenmiştir. Yorumların yapılmasında alt boyutta bulunan 4 ifade dikkate alınmıştır. Aşağıdaki tabloda öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme” alt boyutu ile ilgili görüşleri alınarak hesaplanan t testi değerleri bulunmaktadır.

Tablo:27. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Görevlerine Göre “Eğitim Yöntem ve Malzemelerinin Kullanımında Yenilikleri Özendirme” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Maddeler	İfadeler	Görev	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
2	Öğrenme-öğretme sürecini etkili hale getirmede yöntem çeşitliliğinin önemini fark ettim.	Öğretmen	105	4,27	,67	145	,22	,82
		Yönetici	42	4,24	,73			
3	İşbirlikçi çalışmaya daha fazla önem veriyorum.	Öğretmen	106	4,43	,70	146	-,71	,47
		Yönetici	42	4,52	,63			
4	Derslerimde deney ve gözlemlere daha fazla yer veriyorum.	Öğretmen	106	4,15	,78	144	,53	,59
		Yönetici	40	4,08	,73			
5	Performans, portfolyo gibi alternatif değerlendirme yaklaşımlarına daha fazla önem veriyorum.	Öğretmen	105	4,12	,78	142	-,41	,68
		Yönetici	39	4,18	,51			
Toplam	Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme	Öğretmen	106	4,24	,54	146	-,20	,83
		Yönetici	42	4,26	,47			

Araştırma kapsamına alınan öğretmen ve yöneticilerin “Öğrenme-öğretme sürecini etkili hale getirmede yöntem çeşitliliğinin önemini fark etme” yeterliliğine ilişkin puanları ortalamaları öğretmenler için ($\bar{X}=4,27$), yöneticiler için ise ($\bar{X}=4,24$)’dir. Yapılan t testi sonucu incelendiğinde bu maddede erkek ve kadın katılımcıların görüşleri arasında anlamlı bir fark olmadığı gözlemlenmiştir ($t_{(145)}=,228$, $p>.05$).

“İşbirlikçi yaklaşıma daha fazla yer veriyorum” ifadesi için kadın öğretmenlerin ortalaması ($\bar{X}=4,43$), erkek öğretmenlerin ortalaması ise ($\bar{X}=4,52$) dir. Ortalamalar arasında anlamlı düzeyinde fark bulunmamaktadır. ($t_{(146)}=-,71$, $p>.05$). Her iki grup için de görüşlerin ortalaması “Katılıyorum” düzeyindedir.

Comenius programına katılarak yurt dışına giden kadın ve erkek öğretmen ve yöneticilerin “Derslerimde deney ve gözlemlere daha fazla yer veriyorum.” ifadesi için belirttikleri görüşlerin ortalamaları öğretmenler için ($\bar{X}=4,15$), yöneticiler için ($\bar{X}=4,08$)’ dir. Her iki ortalama arasındaki farkı belirlemek için yapılan t testi anlamlı çıkmamıştır ($t_{(144)}=,53$, $p>.05$). Öğretmenlerle yöneticiler deney ve gözleme daha fazla yer vermeye başladıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcıların “Performans, portfolyo gibi alternatif değerlendirme yaklaşımlarına daha fazla önem veriyorum.” ifadesine ilişkin görüşlerinin ortalaması incelendiğinde öğretmenlerin ortalamasının ($\bar{X}=4,12$), yöneticilerin ortalamasının da ($\bar{X}=4,18$) olduğu görülmektedir. Ortalamalar arasındaki farkı belirlemek için yapılan t testinde anlamlı çıkmamıştır. ($t_{(142)}= -,41$, $p>.05$). Öğretmen ve yöneticiler meslek farkı olmaksızın alternatif değerlendirme yaklaşımlarına daha fazla yer vermektedirler.

Ölçeğin “Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme” alt boyutuna ilişkin olarak ankete katılan öğretmenlerin puanlarının ortalaması ($\bar{X}=4,24$), yöneticilerin puanlarının ortalaması ($\bar{X}=4,26$) şeklindedir. Ortalamalar arasındaki farkı tespit etmek için yapılan t-testi anlamlı çıkmamıştır ($t_{(146)}= -,203$, $p>.05$). Comenius Programı kapsamında yurt dışına gide öğretmen ve yöneticiler eğitim yöntem ve malzemelerinde yenilikleri özendirme konusunda olumlu yönde etkilenmişlerdir.

5.4. COMENIUS PROGRAMINA KATILAN ÖĞRETMEN ve YÖNETİCİLERİN KIDEMLERİNE GÖRE PROGRAMIN AMACINA ULAŞMA DÜZEYİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin kıdemleri, Comenius programının amaçlarına ulaşma düzeyine ilişkin görüşlerinde farklılığa neden olmakta mıdır? Bu alt probleme yönelik olarak ölçeğin “Eğitimde kaliteyi artırma”, “Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama”, “Yabancı dil öğrenimini teşvik etme”, “Eğitimde Avrupa boyutunun güçlendirme”, “Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme” alt boyutlarındaki 31 madde üzerinden öğretmen ve yöneticilerin görüşleri alınmıştır.

Aşağıda Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin “Eğitimde kaliteyi arttırma” alt boyutuna ilişkin görüşleri kıdem farkı dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Bunu öğrenmek için Anova yöntemi kullanılmıştır.

5.4.1. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Kıdemlerine Göre “Eğitimde Kaliteyi Arttırma” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Araştırmanın bu alt bölümünde Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin “Eğitimde kaliteyi arttırma” alt boyutuna ilişkin görüşleri kıdem farkı göz önüne alınarak incelenmiştir. Yorumların yapılmasında alt boyutta bulunan 11 ifade dikkate alınmıştır. Aşağıdaki tabloda öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Eğitimde kaliteyi arttırma” alt boyutu ile ilgili görüşleri alınarak hesaplanan tek yönlü varyans analizi sonuçları (ANOVA) verilmiştir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Scheffe testi kullanılmıştır.

Tablo:28. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Kıdemlerine Göre “Eğitimde Kaliteyi Artırma” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Maddeler	İfadeler	Mesleki Kıdem	N	$\bar{X}$	S	F	P	Anlamlı fark
1	Gittiğim ülkenin eğitim uygulamalarının olumlu yanlarını öğretim (yönetim) süreçlerine aktarıyorum.	9 yıldan daha az	46	4,20	,77	,56	,56	
		10-19 yıl arası	67	4,06	,96			
		20 yıl ve üstü	36	4,22	,68			
6	Öğrencilerimle ilişkilerimde daha esnek olmaya başladım.	9 yıldan daha az	45	3,98	1,07	4,99	,00	1-3 2-3
		10-19 yıl arası	65	3,71	1,18			
		20 yıl ve üstü	34	4,41	,70			
7	Öğrencilerimle birlikte öğretim materyalleri geliştirme ve kullanmaya daha fazla önem veriyorum	9 yıldan daha az	45	4,38	,61	3,81	,02	2-1 2-3
		10-19 yıl arası	65	4,00	1,00			
		20 yıl ve üstü	33	4,39	,70			
8	Öğrencilere ders işleme sırasında daha fazla sorumluluk vermeye başladım	9 yıldan daha az	45	4,36	,74	3,20	,04	2-1 2-3
		10-19 yıl arası	64	4,02	1,17			
		20 yıl ve üstü	33	4,48	,66			
9	Ziyaretten sonra derslerimin daha verimli geçtiğini düşünüyorum	9 yıldan daha az	45	4,00	,97	1,80	,16	
		10-19 yıl arası	63	3,67	1,17			
		20 yıl ve üstü	33	3,94	,93			
10	Meslektaşlarımla daha fazla işbirliği yapmaya başladım.	9 yıldan daha az	45	3,89	,91	2,86	,06	
		10-19 yıl arası	63	3,65	1,09			
		20 yıl ve üstü	34	4,15	,85			
11	Mesleki özgüvenim arttı..	9 yıldan daha az	44	4,30	1,02	1,05	,35	
		10-19 yıl arası	63	3,97	1,33			
		20 yıl ve üstü	34	4,18	1,02			
12	Sosyal faaliyetlere daha istekli katılmaya başladım.	9 yıldan daha az	44	4,14	,76	2,37	0,9 7	
		10-19 yıl arası	62	3,73	1,08			
		20 yıl ve üstü	34	4,03	1,11			
13	Katıldığım program motivasyonumun artmasını sağladı.	9 yıldan daha az	44	4,27	,89	,58	,55	
		10-19 yıl arası	62	4,00	,99			
		20 yıl ve üstü	34	4,24	,98			
14	Sınıfımın fiziki şartlarını düzeltmek için daha çok çaba sarf ediyorum.	9 yıldan daha az	44	3,89	,84	,43	,64	
		10-19 yıl arası	62	3,81	1,00			
		20 yıl ve üstü	33	4,00	1,03			
31	Yeni projeler geliştirmek için bilgim, deneyimim ve isteğim arttı.	9 yıldan daha az	47	4,49	,71	1,40	,25	
		10-19 yıl arası	68	4,29	,88			
		20 yıl ve üstü	34	4,53	,61			
Toplam	Eğitimde kaliteyi artırma	9 yıldan daha az	47	4,18	,58	3,40	,03	2-3
		10-19 yıl arası	68	3,92	,80			
		20 yıl ve üstü	37	4,26	,61			

“Gittiğim ülkenin eğitim uygulamalarının olumlu yanlarını öğretim (yönetim) süreçlerine aktarıyorum”, “Katıldığım program motivasyonumun artmasını sağladı.”, “Sosyal faaliyetlere daha istekli katılmaya başladım”, “Sınıfımın fiziki şartlarını düzeltmek için daha çok çaba sarf ediyorum.”, “Ziyaretten sonra derslerimin daha verimli geçtiğini düşünüyorum”, “Meslektaşlarımla daha fazla işbirliği yapmaya başladım.”, “Mesleki özgüvenim arttı.”, “Yeni projeler geliştirmek için bilgim, deneyimim ve isteğim arttı.” ifadelerine ilişkin olarak öğretmen ve yöneticilerin görüşleri arasında anlamlı fark ortaya çıkmamıştır.

“Öğrencilerimle ilişkilerimde daha esnek olmaya başladım.”, “Öğrencilerimle birlikte öğretim materyalleri geliştirme ve kullanmaya daha fazla önem veriyorum.”, “Öğrencilere ders işleme sırasında daha fazla sorumluluk vermeye başladım.”, ifadelerine ilişkin olarak öğretmen ve yöneticilerin görüşleri arasında anlamlı fark ortaya çıkmıştır. Bu ifadelerin üçünde de 20 yıl üstü öğretmen ve yöneticilerin daha olumlu görüş belirttikleri görülmektedir. Ortalamaları en düşük çıkan grup ise 10-19 yıl arası kıdeme sahip katılımcılardır. En az kıdeme sahip olanlar ise iki grubun arasında görüş belirtmişlerdir.

Yapılan analiz sonucunda, öğretmen ve yöneticilerin kıdemlerinin onların “Eğitimde kaliteyi artırma” boyutuna ilişkin görüşlerinde anlamlı düzeyde farklılığa neden olduğu ortaya çıkmıştır ($F_{(2-149)} = 3,40, p < .05$). Farklılığın hangi düzeyler arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan scheffe testi, 9 yıldan daha az kıdeme sahip öğretmenler ile 10-19 yıl arası kıdeme sahip öğretmenler ve 20 yıl ve daha fazla kıdeme sahip öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı düzeyde bir farklılığın olduğunu göstermiştir. Kıdemi 20 yıldan fazla olan öğretmen ve yöneticiler, Comenius programının eğitim kalitesini arttırdığını diğer kıdemlere oranla daha fazla düşünmektedirler. Kıdemi 10-19 yıl olan öğretmenler ise bunu en az savunan gruptur.

Aşağıda Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin “Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama” alt boyutuna ilişkin görüşleri kıdem farkı dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Bunu öğrenmek için Anova yöntemi kullanılmıştır.

5.4.2. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Kıdemlerine “Kültürlerarası Bilincin Geliştirilmesini” Sağlama Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Araştırmanın bu alt bölümünde Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin “Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama” alt boyutuna ilişkin görüşleri kıdem farkı göz önüne alınarak incelenmiştir. Yorumların yapılmasında alt boyutta bulunan 7 ifade dikkate alınmıştır. Aşağıdaki tabloda öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama” alt boyutu ile ilgili görüşleri alınarak hesaplanan tek yönlü varyans analizi sonuçları (ANOVA) verilmiştir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Scheffe testi kullanılmıştır.

Tablo:29. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Kıdemlerine Göre “Kültürlerarası Bilincin Geliştirilmesini Sağlama” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Maddeler	İfadeler	Mesleki Kıdem	N	$\bar{X}$	S	F	P	Anlamlı fark
22	Farklı kültürleri ve yaşam şekillerini tanıdım	9 yıldan daha az	47	4,70	,50	3,33	,03	1-2
		10-19 yıl arası	68	4,38	,79			
		20 yıl ve üstü	34	4,50	,50			
25	Avrupa Birliği eğitim programlarının kültürler arası diyalog ve hoşgörüyü arttırdığını düşünüyorum..	9 yıldan daha az	46	4,52	,88	2,16	,11	
		10-19 yıl arası	68	4,21	,92			
		20 yıl ve üstü	34	4,21	,64			
26	Gittiğim ülkelerde insanlara Türk kültürünü tanıtmak için çalışmalar yaptım	9 yıldan daha az	47	4,30	,88	,266	,76	
		10-19 yıl arası	68	4,25	,90			
		20 yıl ve üstü	33	4,15	,87			
27	Kültürler arası farklılığın bir değer olarak kabul edilmesi gerektiğini düşünüyorum	9 yıldan daha az	47	4,53	,58	2,53	,08	
		10-19 yıl arası	68	4,24	,83			
		20 yıl ve üstü	34	4,32	,53			
28	Eğitim programlarında farklı kültürleri tanıtan konuların daha fazla yer alması gerektiğini düşünüyorum.	9 yıldan daha az	47	4,36	,70	,92	,40	
		10-19 yıl arası	68	4,15	,99			
		20 yıl ve üstü	34	4,24	,60			
29	Okullarda kültürler arası dayanışmayı artırıcı etkinliklere yer verilmesi gerekir.	9 yıldan daha az	47	4,49	,65	1,57	,21	
		10-19 yıl arası	68	4,25	,81			
		20 yıl ve üstü	34	4,29	,62			
30	Proje sayesinde gittiğim ülkeyi gezerek,o ülkenin tarihi,doğal ve sosyal yapısını görme fırsatı buldum.	9 yıldan daha az	47	4,60	,61	,42	,65	
		10-19 yıl arası	68	4,59	,71			
		20 yıl ve üstü	34	4,71	,462			
Toplam	Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama	9 yıldan daha az	47	4,49	,46	2,02	,13	
		10-19 yıl arası	68	4,29	,64			
		20 yıl ve üstü	34	4,34	,36			

“Gittiğim ülkelerde insanlara Türk kültürünü tanıtmak için çalışmalar yaptım.”, “Proje sayesinde gittiğim ülkeyi gezerek, o ülkenin tarihi, doğal ve sosyal yapısını görme fırsatı buldum.”, “Avrupa Birliği eğitim programlarının kültürler arası diyalog ve hoşgörüyü arttırdığını düşünüyorum.”, “Gittiğim ülkelerde insanlara Türk kültürünü tanıtmak için çalışmalar yaptım”, “Kültürler arası farklılığın bir değer olarak kabul edilmesi gerektiğini düşünüyorum”, “Eğitim programlarında farklı kültürleri tanıtan konuların daha fazla yer alması gerektiğini düşünüyorum.”, “Okullarda kültürler arası dayanışmayı artırıcı etkinliklere yer verilmesi gerekir.” ifadelerine ilişkin olarak öğretmen ve yöneticilerin görüşleri arasında anlamlı fark ortaya çıkmamıştır.

“Farklı kültürleri ve yaşam şekillerini tanıdım.”, ifadesine ilişkin olarak öğretmen ve yöneticilerin görüşleri arasında anlamlı fark ortaya çıkmıştır. Ortalamalar incelendiğinde kıdemi 9 yıldan daha az olanların bu ifadeyle ilgili en olumlu görüş bildiren grup olduğu görülmektedir. En olumsuz görüş bildirenler ise kıdemi 10-19 yıl arasında olanlardır. Bu sonuçlara bakarak kıdemi az olanların farklı kültü ve yaşam şekilleri tanımaya daha istekli oldukları söylenebilir.

Yapılan analiz sonucunda, öğretmen ve yöneticilerin kıdemlerinin onların “Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama” boyutuna ilişkin görüşlerinde anlamlı düzeyde farklılığa neden olmadığı ortaya çıkmıştır ($F_{(2-146)}=2,02$, $p>.05$). Öğretmen ve yöneticilerin Comenius Programının “Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama” konusundaki görüşleri kıdemlerinden etkilenmemektedir.

Aşağıda Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin “Yabancı öğrenimini teşvik etme” alt boyutuna ilişkin görüşleri kıdem farkı dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

5.4.3. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Kıdemlerine Göre “Yabancı Dil Öğrenimini Teşvik Etme” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Bu bölümde Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin “Yabancı dil öğrenimini teşvik etme” alt boyutuna ilişkin görüşleri kıdem farkı göz önüne alınarak incelenmiştir. Yorumların yapılmasında alt boyutta bulunan 3 ifade dikkate alınmıştır. Aşağıdaki tabloda öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Yabancı dil öğrenimini teşvik etme” alt boyutu ile ilgili görüşleri alınarak hesaplanan tek yönlü varyans analizi sonuçları (ANOVA) verilmiştir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Scheffe testi kullanılmıştır.

Tablo:30. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Kıdemlerine Göre Yabancı Dil Öğrenimini Teşvik Etme Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Maddeler	İfadeler	Mesleki Kıdem	N	$\bar{X}$	S	F	P	Anlamlı fark
15	Yabancı dil öğrenme isteğim arttı	9 yıldan daha az	42	4,52	,86	,54	,58	
		10-19 yıl arası	63	4,33	,93			
		20 yıl ve üstü	34	4,41	,95			
16	İkinci yabancı dil öğrenmemim gerekli olduğunu düşünmeye başladım	9 yıldan daha az	43	4,47	,82	1,19	,30	
		10-19 yıl arası	63	4,16	1,15			
		20 yıl ve üstü	34	4,21	1,03			
17	Yabancı dil düzeyimi arttırmak için daha çok vakit harcıyorum	9 yıldan daha az	47	4,00	1,00	1,16	,31	
		10-19 yıl arası	68	3,87	,94			
		20 yıl ve üstü	37	3,68	,97			
Toplam	Yabancı dil öğrenimini teşvik etme	9 yıldan daha az	47	4,26	,65	1,29	,27	
		10-19 yıl arası	68	4,06	,84			
		20 yıl ve üstü	37	4,04	,66			

“Yabancı dil öğrenme isteğim arttı.”, “İkinci yabancı dil öğrenmemim gerekli olduğunu düşünmeye başladım.”, “Yabancı dil düzeyimi arttırmak için daha çok vakit harcıyorum” ifadelerine ilişkin olarak öğretmen ve yöneticilerin görüşleri arasında anlamlı fark ortaya çıkmamıştır.

Yapılan analiz sonucunda, öğretmen ve yöneticilerin kıdemlerinin onların “Yabancı dil öğrenimini teşvik etme” boyutuna ilişkin görüşlerinde anlamlı düzeyde farklılığa neden olmadığı ortaya çıkmıştır ($F_{(2-149)} = 1,02$, $p > .05$). Her üç kıdeme sahip öğretmen ve yöneticiler, Comenius programının yabancı dil öğrenmeyi teşvik ettiğini belirtmişlerdir.

Aşağıda Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin “Eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirme” alt boyutuna ilişkin görüşleri kıdem farkı dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

5.4.4. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Kıdemlerine Göre “Eğitimde Avrupa Boyutunu Güçlendirme” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Bu bölümde Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin “Eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirme” alt boyutuna ilişkin görüşleri kıdem farkı göz önüne alınarak incelenmiştir. Yorumların yapılmasında alt boyutta bulunan 6 ifade dikkate alınmıştır. Aşağıdaki tabloda öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirme” alt boyutu ile ilgili görüşleri alınarak hesaplanan tek yönlü varyans analizi sonuçları (ANOVA) verilmiştir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Scheffe testi kullanılmıştır.

Tablo:31. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Kıdemlerine Göre “Eğitimde Avrupa Boyutunu Güçlendirme” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Maddeler	İfadeler	Mesleki Kıdem	N	$\bar{X}$	S	F	P	Anlamlı fark
18	Okullarda öğretilen yabancı dillerin çeşitliliğinin artırılması gerektiğini düşünmeye başladım	9 yıldan daha az	47	4,13	,79	1,16	,31	
		10-19 yıl arası	68	3,87	,99			
		20 yıl ve üstü	37	3,97	,83			
19	Bu programların AB’ye giriş sürecine katkı sağlayacağımı düşünüyorum.	9 yıldan daha az	47	3,79	1,10	1,29	,27	
		10-19 yıl arası	68	3,94	1,14			
		20 yıl ve üstü	36	4,17	,84			
20	Kendimi Avrupa kültürüne ait hissediyorum.	9 yıldan daha az	47	2,85	1,28	,05	,94	
		10-19 yıl arası	68	2,88	1,26			
		20 yıl ve üstü	36	2,94	1,21			
21	Avrupa vatandaşı olmak isterim	9 yıldan daha az	45	3,02	1,37	,63	,52	
		10-19 yıl arası	68	2,75	1,41			
		20 yıl ve üstü	36	2,72	1,40			
23	Avrupa insanına daha objektif bakmaya başladım	9 yıldan daha az	47	4,02	1,01	,29	,74	
		10-19 yıl arası	68	3,97	,94			
		20 yıl ve üstü	34	4,12	,68			
24	Farklı kültürlerle karşı olan ilgim arttı.	9 yıldan daha az	47	4,32	,81	2,6	,07	
		10-19 yıl arası	68	3,93	,99			
		20 yıl ve üstü	34	4,03	,87			
Toplam	Eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirme	9 yıldan daha az	47	3,69	,72	,49	,61	
		10-19 yıl arası	68	3,55	,83			
		20 yıl ve üstü	37	3,65	,67			

“Kendimi Avrupa kültürüne ait hissediyorum.”, “Avrupa vatandaşı olmak isterim.” , “Avrupa insanına daha objektif bakmaya başladım.”, “Okullarda öğretilen yabancı dillerin çeşitliliğinin artırılması gerektiğini düşünmeye başladım.” , “Bu programların AB’ye giriş sürecine katkı sağlayacağını düşünüyorum.”, “Farklı kültürlerle karşı olan ilgim arttı.” ifadelerine ilişkin olarak öğretmen ve yöneticilerin görüşleri arasında anlamlı fark ortaya çıkmamıştır.

Yapılan varyans analizi, öğretmen ve yöneticilerin kıdemlerinin onların eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirme boyutuna ilişkin görüşlerinde anlamlı farklılığa neden olmadığını göstermiştir ($F_{(2-149)} = ,49$ $p > .05$). Öğretmen ve yöneticilerin kıdemleri, onların Comenius programının eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirme amacına ulaşma düzeyine ilişkin görüşlerinde farklılığa neden olmamaktadır.

Aşağıda Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin “Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme” alt boyutuna ilişkin görüşleri kıdem farkı dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Bunu öğrenmek için Anova yöntemi kullanılmıştır.

5.4.5. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Kıdemlerine Göre “Eğitim Yöntem ve Malzemelerinin Kullanımında Yenilikleri Özendirme” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Bu bölümde Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin “Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme” alt boyutuna ilişkin görüşleri kıdem farkı göz önüne alınarak incelenmiştir. Yorumların yapılmasında alt boyutta bulunan 4 ifade dikkate alınmıştır.

Aşağıdaki tabloda öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme” alt boyutu ile ilgili görüşleri alınarak hesaplanan tek yönlü varyans analizi sonuçları (ANOVA) verilmiştir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Scheffe testi kullanılmıştır.

Tablo:32. Comenius Programına Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Kıdemlerine Göre “Eğitim Yöntem ve Malzemelerinin Kullanımında Yenilikleri Özendirme” Alt Amacına İlişkin Görüşleri

Maddeler	İfadeler	Mesleki Kıdem	N	$\bar{X}$	S	F	P	Anlamlı fark
2	Öğrenme-öğretme sürecini etkili hale getirmede yöntem çeşitliliğinin önemini fark ettim	9 yıldan daha az	45	4,44	,54	2,48	,08	
		10-19 yıl arası	67	4,16	,79			
		20 yıl ve üstü	35	4,20	,58			
3	İşbirlikçi çalışmaya daha fazla önem veriyorum.	9 yıldan daha az	46	4,52	,62	,44	,64	
		10-19 yıl arası	67	4,40	,79			
		20 yıl ve üstü	35	4,49	,50			
4	Derslerimde deney ve gözlemlere daha fazla yer veriyorum.	9 yıldan daha az	46	4,09	,83	,10	,89	
		10-19 yıl arası	66	4,15	,80			
		20 yıl ve üstü	34	4,15	,55			
5	Performans, portfolyo gibi alternatif değerlendirme yaklaşımlarına daha fazla önem veriyorum.	9 yıldan daha az	45	4,20	,66	,30	,74	
		10-19 yıl arası	65	4,09	,76			
		20 yıl ve üstü	34	4,15	,70			
Toplam	Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme	9 yıldan daha az	46	4,31	,48	,53	,58	
		10-19 yıl arası	67	4,21	,59			
		20 yıl ve üstü	35	4,24	,40			

“İşbirlikçi çalışmaya daha fazla önem veriyorum.”, “Derslerimde deney ve gözlemlere daha fazla yer veriyorum.”, “Performans, portfolyo gibi alternatif değerlendirme yaklaşımlarına daha fazla önem veriyorum.”, “Öğrenme-öğretme sürecini etkili hale getirmede yöntem çeşitliliğinin önemini fark ettim.” ifadelerine ilişkin olarak öğretmen ve yöneticilerin görüşleri arasında anlamlı fark ortaya çıkmamıştır.

Yapılan varyans analizi, öğretmen ve yöneticilerin kıdemlerinin onların “Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme” boyutuna ilişkin görüşlerinde anlamlı farklılığa neden olmadığını göstermiştir ($F(2-145) = ,53, p > .05$). Araştırmaya katılan her kıdemdeki öğretmen ve yöneticinin Comenius programıyla yurt dışına gidip geldikten sonra, eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında daha istekli hale geldikleri söylenebilir.

BÖLÜM IV

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulgularına dayalı olarak elde edilen sonuçlar ve önerilere yer verilmektedir.

1. Sonuçlar

1.Öğretmen ve yöneticilerin ölçeğin “Eğitimde kaliteyi artırma” alt boyutuna ilişkin olarak görüşleri puanları ortalaması ($\bar{X}=4,08$)’dır. Bu sonuç Comenius programının “Eğitimde kaliteyi artırma” alt boyutunun amacına büyük oranda ulaştığı şeklinde yorumlanabilir. Top (2002) tarafından yapılan çalışmada öğretmen ve yöneticiler Comenius programının sonuçlarından birinin eğitimde kaliteyi arttırmak olacağını belirtmişlerdir. Ayrıca Haspolat ve Kılıç (2007) yaptıkları çalışmada Comenius programının öğrenci ve öğretmenlere bireysel ve mesleki anlamda katkı sağladığını ortaya koymuştur. Fitzgerald (1999) tarafından yazılan Okul Eğitimi İçin İlkokul Ve Öncesi Okulların AB Sokrates Comenius Programına Katılımı adlı makalede Bu programın, öğretmenlerin, öğrencilerin ve ailelerin tutumu ve okulun eğitim kalitesi konusunda okula olumlu katkı sağladığı sonucuna varılmıştır.

2. Öğretmen ve yöneticilerin “Kültürler arası bilincin geliştirilmesini sağlama” alt boyutuna ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri ortalaması ($\bar{X}=4,37$)’dir. Bu sonuç Comenius programının “Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama” alt boyutunun amacına ulaştığını göstermektedir. Aydoğan ve Şahin (2006), Comenius projelerine katılan öğrenciler üzerinde yaptıkları çalışmada da Comenius programının farklı kültürler hakkında doğru bilgiler edinerek, var olan ön yargıları değiştirdiği sonucu ortaya çıkmıştır. Şahin (2006), Erasmus öğrencileriyle nitel bir araştırma yapmış ve öğrenciler gittikleri Avrupa ülkelerindeki okullarda, Türklerle ilgili var olan önyargıların, program sonunda değiştiğini belirtmişlerdir. Aynı zamanda kendilerinde Avrupa insanı hakkında oluşturdukları yanlış önyargıların da değiştiğini, Avrupa insanının çok anlayışlı ve yardımsever olduğunu gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Erasmus da bir AB eğitim programı olduğu için genel olarak bu programların önyargıları ortadan kaldırarak farklı kültürdeki insanların birbirlerini daha iyi tanımalarını sağladığı söylenebilir.

3. “Yabancı dil öğrenimini teşvik etme” alt boyutuna ilişkin olarak araştırma kapsamına alınan öğretmen ve yöneticilerin görüşleri puanlarının ortalaması ($\bar{X}=4,12$)’dir. Öğretmen ve yöneticilerden elde edilen veriler Comenius programının “Yabancı dil öğrenimini teşvik etme” alt boyutunun amacına ulaştığını göstermektedir. Türkoğlu ve Türkoğlu (2006) tarafından yapılan araştırmada, Comenius programına katılmak için başvuran yönetici ve koordinatörlerin Comenius programının en çok dil gelişimine katkısı olacağını düşündükleri sonucu ortaya çıkmıştır. Comenius programına katılan yönetici ve öğretmenlerin “Yabancı dil öğrenimini teşvik etme” alt boyutuna olumlu görüş bildirmeleri bu beklentiyi desteklemektedir. Aydoğan ve Şahin’ in (2006) araştırması sonucunda da Comenius programına katılan öğrencilerin yabancı dil öğrenimi açısından olumlu etkilendikleri sonucu çıkmıştır.

4. Araştırma kapsamına alınan öğretmen ve yöneticilerin Comenius programının “Eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirme” alt boyutu ile ilgili görüşleri puanlarının ortalamasınının ($\bar{X}=3,62$)’dir. Alt boyutlara ilişkin görüşler içinde en düşük ortalama bu boyuttadır. “Avrupa vatandaşı olmak isterim” ve “Kendimi Avrupa kültürüne ait hissediyorum” ifadelerine katılımcıların “Karasızım” yönünde görüş bildirmesi Comenius programının bu alt amacı gerçekleştirmekte diğer alt amaçlara göre yetersiz olduğunu göstermektedir. Bu duruma, Avrupa ülkeleri ve Türkiye arasındaki tarihsel gelişimin, Avrupa Birliği giriş sürecinde ortaya çıkan anlaşmazlıkların etki ettiği söylenebilir. Şahin’ in çalışmasında da (2006) genel olarak katılımcılar, gittikleri ülkeyi tıpkı kendi ülkeleri gibi benimsediklerini ancak kendilerini Avrupa kültürüne ait hissetmediklerini belirtmişlerdir.

5.Ölçeğin “Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme” alt boyutuna ilişkin öğretmen ve yöneticilerin puanlarının ortalaması ($\bar{X}=4,25$)’dir. Öğretmenler ve yöneticilerden elde edilen veriler, Comenius eğitim programının “Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme” amacına ulaştığını göstermektedir. Top (2002) tarafından yapılan araştırma, Comenius programına katılmanın öğretmen ve yöneticilerin eğitim öğretime yönelik yeniliklere daha olumlu bakmalarını sağlayacağını düşündüklerini ortaya koymuştur. Şahin’ in (2006), Erasmus öğrencileriyle yaptığı görüşmede, katılımcılar gittikleri okullarda proje hazırlamaya ve sözlü sınava çok yer verildiğini, derslerin öğrenci odaklı olduğunu belirtmişlerdir. Avrupa ülkelerinde kullanılan çağdaş yöntemler giden öğretmen ve yöneticiler tarafından da gözlemlenmekte ve uygulanmasının arttığı belirtilmektedir. Aydoğan ve Şahin çalışmalarının sonucunda; Comenius programı için hazırlanan projeler sırasında, eğitim-öğretim araç ve gereçlerinin ve bilgi iletişim teknolojilerinin kullanılmasının bunların kullanımını özendirdiği ve yaygınlaştırdığı sonucu ortaya çıkmıştır. Beernaert (1997) tarafından yazılan “Öğretmen Eğitimi ve Yaşam Boyu Eğitim adlı makalede Comenius projelerinin öğrencilerin ve öğretmenlerin yeni bilgi edinmelerini sağladığı, iletişim becerilerin arttırdığı, yaratıcılık ve problem çözme becerilerini geliştirdiği, yeni bilgi teknolojilerini kullanımını geliştirdiği, takım çalışması, açıktan ve uzaktan öğrenme becerilerini geliştirdiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

6- Araştırma kapsamına alınan erkek ve kadın öğretmenlerin, Comenius eğitim programının “Eğitimde kaliteyi artırma”, “Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama”, “Yabancı dil öğrenimini teşvik etme “,“Eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirme”, “Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme” alt boyutlarına ilişkin görüşleri arasındaki farklılığı test etmek için yapılan t-testi sonucu anlamlı çıkmamıştır. Erkek ve kadınlar, “Eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirme” dışında kalan boyutlara olumlu yönde görüş bildirirken bu boyuttaki ifadelerde ortalama diğerlerinden düşük çıkmıştır.

7- Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin görevlerine göre “Eğitimde kaliteyi artırma”, “Kültürlerarası bilincin geliştirilmesini sağlama”, “Yabancı dil öğrenimini teşvik etme “,“Eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirme”, “Eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme” alt boyutlarına ilişkin görüşleri arasındaki farkı belirlemek için yapılan t testi sonucu anlamlı çıkmamıştır. Öğretmen ve yöneticilerin görüşleri yine “Eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirme” dışında kalan maddelerde olumlu, bu alt boyutun maddelerinde “Kararsızım” düzeyindedir.

8-Comenius programına katılan öğretmen ve yöneticilerin kıdemlerine göre yapılan varyans analizi sonucunda, öğretmen ve yöneticilerin kıdemlerinin onların “Eğitimde kaliteyi artırma” boyutuna ilişkin görüşlerinde anlamlı düzeyde farklılığa neden olduğu ortaya çıkmıştır. Kıdemi 20 yıldan fazla olan öğretmen ve yöneticiler, Comenius programının eğitim kalitesini arttırdığını diğer kıdemlere oranla daha fazla düşünmektedirler. Kıdemi 10-19 yıl olan öğretmenler ise bunu en az savunan gruptur. Ölçeğin diğer alt boyutlarında öğretmen ve yöneticilerin kıdemi görüşlerinde farklılığa neden olmamaktadır.

Yapılan araştırmanın sonucu olarak; Comenius programlarının amaçlarına ulaştığı ve amaçların eğitim sistemimizin gelişimi açısından olumlu olduğu söylenebilir.

2- Öneriler

- 1-** Araştırma kapsamına alınan öğretmen ve yöneticiler genellikle Comenius programının kendi mesleki gelişimleri ve öğrencileri için faydalı olduğunu belirtmişlerdir. Bu nedenle öğretmen ve yöneticilerin Comenius programlarına katılımı ve hareketliliği teşvik edilmelidir.
- 2-** Comenius programları ülkemizin diğer illeri de dikkate alınarak yeniden değerlendirilebilir.
- 4-** Comenius programlarına katılan öğrencilerin de bu programlara ve Avrupa kültürüne ilişkin görüşleri incelenebilir.
- 5-** Kültürler arasındaki önyargıları ortadan kaldırmak için, eğitim programlarında farklı kültürleri tanıtan konuların daha fazla yer verilebilir.
- 6-** Farklı kültürleri tanımak için okullarda kültürler arası dayanışmayı artırıcı etkinliklere belirli gün ve haftalarda daha fazla yer verilebilir.
- 7-** Comenius programına katılan diğer ülkelerde programın amacına ulaşma düzeyi incelenebilir.

KAYNAKÇA

AĞRI, G. I. (2006). **“Küreselleşme Sürecinde Yükseköğretim Politikaları ve Erasmus Projesi”**, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Fakültesi Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

AKBAŞ, O. ve ÖZDEMİR, S. (2002). **“Avrupa Birliği Tarafından Eğitim Alanında Uygulanan Projeler ve Türkiye’nin Katılımı”**, Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 1, Nisan.

AKPINAR, B. (2006). **“Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türk İlköğretim Öğrencilerinin Avrupa Birliği İmajı”**, Eğitimde Politika Analizleri ve Stratejik Araştırmalar Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, 2006.

AKTAŞ, H. (2006). **“Comenius Programlarında İnsan Hakları Alanında Yapılmış On Projenin İncelenmesi ve Türkiye İçin Bir Proje Önerisi Taslağı”**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı. Ankara.

Altın Bilezik Dergisi. (2005). **“Leonardo Projelerinin Avrupa’ya Etkileri”**, Avrupa Birliği Eğitim Ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Yayını, Pilot Projeler Özel Sayısı, Ekim.

ANIL, O. (2006). **“Leonardo Da Vinci Projesinin (Hareketlilik) Mesleki Eğitime Katkısı”**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Ankara Üniversitesi Avrupa Birliği Eğitim Programları ve ECTS Koordinatörlüğü Resmi Web Sitesi. <http://www.ankara.edu.tr/sonects/comenius.html>, erişim:26.11.2007

ARSLAN, M. M. ve BAHADIR, H. (2007). **“Bologna Süreci ve Türkiye”**, Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, Sayı:2, ss. 222-229.

AŞAR, B. (2006). “Avrupa Birliği'ne Tam Üyelik Sürecinde Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları'nın İncelenmesi ve Türk Eğitim Sisteminin Bu Programlardan Yararlanma Düzeyinin Analizi”, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı, İstanbul.

ATABAY, S. (2003). “Okul Eğitimi Comenius”, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Yıl: 3, Sayı: 35. Ankara.

Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu Resmi Sitesi. http://www.avrupa.info.tr/bir_bakışta_ab/tarihce.html, erişim:23.22.2008

AYDOĞAN, İ. ve ŞAHİN, A.E. (2006). “Comenius Okul Ortaklıkları Projelerinin Comenius Amaçlarının Gerçekleşmesine Katkısı”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, Sayı: 48, ss. 455-480, Güz.

BAHADIR, H. (2007). “Comenius Projelerinden Faydalanma Konusunda Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Görüşleri”, Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale.

BARAN, A. G. (1994). “Avrupa Topluluğunun Bütünleşmesi Konusuna Sosyolojik Bir Bakış ve AT- Türkiye İlişkileri”, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Aralık, Cilt:11, Sayı: 1-2, Ankara.

BEERNAERT, Y. (1997). “Teacher Education and Lifelong Learning Higher Education in Europe”, Volume: 22, Issue: 3, pp: 329 – 347.

“Bologna Süreci Durum Değerlendirme Raporu”. (2007). T.C Yüksek Öğretim Kurulu tarafından Yapılan 2007 Bologna Süreci Durum Değerlendirme Raporunun Derlemesi

Ulusal Ajans (2005)“Bologna Süreci Temel Belgeleri”. Ulusal Ajans. Ankara

BRAAK, A.L., GAROFOLO, J.V. ve LIBOTTON, A. (2002). **“ATEE Interactive Coordination and Educational Monitoring of Socrates Comenius Action Projects”**, European Journal of Teacher Education, Vol: 25, No:1.

BURAL, İ. N. (2007). **“Avrupa Birliği Yükseköğretim Politikaları ve Türkiye”** (Avrupa yükseköğretim alanı, Erasmus ve Türkiye ilişkileri), Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslar arası İlişkiler Anabilimdalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

“Comenius 1 Okullar İçin El Kitabı”. Avrupa Toplulukları Resmi Yayın Ofisi, Lüksemburg.

DUMAN, T. (2001). **“Avrupa Birliği Eğitim Programları “Leonardo Vinci Programı”**”, Milli Eğitim Dergisi, Sayı:150.

DUMAN, T. (2001). **“Avrupa Birliği Eğitim Programları “Sokrates Programı”**”, Milli Eğitim Dergisi, Sayı:149.

FİZGERALD, J. E. (1999). **“The Participation Of Pre-Primary And Primary Schools in the Eu Socrates-Comenius Action One Programme for School Education”**, Irish Educational Studies, Vol: 18, pp. 116-128, Spring.

HASPOLAT, E. ve ÖZKILIÇ, R. (2007). **“Comenius Okul Ortaklığı Proje Koordinatörlerinin Proje Süreçleri Konusundaki Görüşleri”**, Eurasian Journal Of Educational Research, Sayı: 27, ss.163-167.

“Hayatboyu Öğrenme Programı (LLP) Ülke Merkezli Faaliyetler 2008 Yılı Ulusal Teklif Çağrısı”. T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, Eğitim ve Kültür, Ankara.

İktisadi Kalkınma Vakfı Resmi Web Sitesi. (2008). <http://www.ikv.gov.tr/abtarihce.php> , erişim : 12.10.2008

İŞERİ, A. (2005). “**Avrupa Birliği Giriş Sürecinde Erasmus Programı Uygulamasına İlişkin Uzman Görüşleri**”, Yüksek Lisans Tezi, İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

KADI, İ. H. (2002). “**Erken Dönemde Hollanda’da Şarkiyat Araştırmaları**”, Doğu Batı Dergisi, Sayı:5-20, ss. 83-110, Universiteit Leiden.

KAPTAN, S. (1998). “**Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri**”, Tekışık Web Ofset Baskı, Ankara.

KISAKÜREK, M. (2006). “**AB Eğitim Politikaları ve Türk Eğitim Sistemi**”, Sunum. Ankara.<http://www.bologna.gov.tr/dokumanları>, erişim: 10.12.2008

KUTLU, E. (1999). “Avrupa Birliği”, Çağdaş Dünya Tarihi (9. ve 10. Bölümler) AÖF. Yay. No. 596 Eskişehir, 01/03/1999

MALCOLM, N. (2007). “**Comenius, the Conversion of the Turks, and the Muslim-Christian Debate on the Corruption of Scripture Church History and Religious Culture**”, Volume:87, Number: 4, pp. 477-508(32), Publisher: BRILL.

ODTÜ Avrupa Birliği Ofisi Resmi Web Sitesi. (2008).
http://www.abofisi.metu.edu.tr/ab_tarihi.htm, erişim: 16.12.2008

PEHLİVANER, Ö. (2006). “**Erasmus Öğrencilerinin Avrupa Kimliği Algısı**”, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

POSTACI, A. (2004). “**Bütünleşme Sürecinde Avrupa Birliği Politikaları**”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

RENÇBER, A. (2005). “**Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları: Genel Eğitim Programı Çerçevesinde**

Yüksek Öğretim Alanında AB Programı (Erasmus) Devlet Bütçe Uzmanlığı Araştırma Raporu”, Nisan, Ankara.

<http://www.bumko.gov.tr/TR//Tempdosyalar/ARencber.pdf>, erişim: 10.11.2008

“Socrates Başvuru Rehberi”. (2000). Eğitim Alanında Topluluk Faaliyet Programı (2000-2006), Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara.

ŞAHİN, İ. (2007). **“Avrupa Birliği'nin Erasmus Programına Katılan Türk Öğrencilerin Programla İlgili Algıları”**, Yüksek Lisans Tezi. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı, İstanbul.

TANYERİ, A. E. (2006). **“Avrupa Birliği'nin Eğitim Politikası ve Erasmus Programı”**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

TOBB. (2002). **“Avrupa Birliği Nedir?”**, TOBB Yayınları 6. Ankara Raporu.

TOP, V. (2006). **“Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarına İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşleri”**, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Elazığ.

TOPSAKAL, C. (2003). **“Avrupa Birliği Eğitim Politikaları ve Bu Politikalara Türk Eğitim Sisteminin Uyumunu”**, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Bilimleri, Doktora Tezi, İstanbul.

TUZCU, G. (2002). **“Avrupa Birliğine Geçiş Sürecinde Türk Eğitim Sisteminin Planlanması”**, Milli Eğitim Dergisi, Sayı 155-156, Yaz- Güz, Ankara.

TÜRKOĞLU, Ş. ve TÜRKOĞLU, R. (2006). **“Comenius 1 Okul Ortaklıkları Projelerine Başvuruda Bulunan Okul Yönetici ve Koordinatör Öğretmenlerin Görüşleri”**, Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:7, Sayı:12, Güz.

“Ulusal Ajans İyi Uygulamalar”. (2005). Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Yayını.

Ulusal Ajans Resmi Web Sitesi. <http://www.ua.gov.tr>, erişim: 06.12.2007, 13.08.2008, 10.02, 2009

YAYAN, M. (2003). **“AB Eğitim Programları ve Türkiye'nin Yararlanma Kabiliyeti”**, Milli Eğitim Dergisi, Kış, Sayı:158, Ankara.

EKLER

EK NO	SAYFA NO
1. İzin Belgesi.....	117
2. Comenius amaçlarına ulaşma düzeyini belirleme ölçeği (ilk hali).....	118
3. Comenius amaçlarına ulaşma düzeyini belirleme ölçeği (geliştirilmiş).....	121

EK-1
İZİN BELGESİ

EK-2

Comenius Amaçlarına Ulaşma Düzeyini Belirleme Ölçeği (İlk Hali)

Değerli Meslektaşım;

Bu araştırmanın temel amacı, Comenius eğitim programının amaçlarını ulaşma düzeyini belirlemektir. Aşağıdaki form, program sonundaki görüşlerinizi almak için hazırlanmıştır. Elde edilen veriler sadece araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bu araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği için gerçek düşüncelerinizi belirtmeniz özel bir önem taşımaktadır.

İlginiz için teşekkür ederim.

Derya Öksüm ERDOĞAN
K.Ü. Eğitim Bilimleri Yüksek Lisans Öğr.

1.BÖLÜM :KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyet

Kadın Erkek

2. Yaş

21-30 31-40 41-50 51 ve üstü

3. Kıdem

5 yıldan az 5-9 yıl arası 10-14 yıl arası 15-19 yıl arası 20 yıl ve üstü

4. Branş

Sınıf Öğretmeni Branş öğretmeni

5. Görev

Öğretmen Yönetici

6. Eğitim durumu

Ön Lisans Lisans Yüksek Lisans

7. Görev yaptığınız okul türü

Okul öncesi İlköğretim Ortaöğretim

8. Comenius programına kaç kez katıldınız?

1 2 3 ve daha fazla

9. Proje kapsamında gittiğiniz ülkede kaç gün geçirdiniz?

1 hafta 1 ay 1-3 ay 3 aydan fazla

10. AB'nin Comenius dışında ki programlarından birine katıldınız mı?

Evet Hayır

COMENIUS PROGRAMINA İLİŞKİN GÖRÜŞLER

2.BÖLÜM: Comenius programına ilişkin olarak verilen ifadelere katılım düzeyinizi kutucuklara işaret koyarak belirtiniz.

İFADELER		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1.	Gittiğim ülkenin eğitim uygulamalarının olumlu yanlarını öğretim (yönetim) süreçlerine aktarıyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
2.	Öğrenme-öğretme sürecini etkili hale getirmede yöntem çeşitliliğinin önemini fark ettim.	( )	( )	( )	( )	( )
3.	İşbirlikçi çalışmaya daha fazla önem veriyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
4.	Derslerimde deney ve gözlemlere daha fazla yer veriyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
5.	Performans, portfolyo gibi alternatif değerlendirme yaklaşımlarına daha fazla önem veriyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
6.	Öğrencilerimle ilişkilerimde daha esnek olmaya başladım.	( )	( )	( )	( )	( )
7.	Öğrencilerimle birlikte öğretim materyalleri geliştirme ve kullanmaya daha fazla önem veriyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
8.	Öğrencilere ders işleme sırasında daha fazla sorumluluk vermeye başladım.	( )	( )	( )	( )	( )
9.	Ziyaretten sonra derslerimin daha verimli geçtiğini düşünüyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
10.	Meslektaşlarımla daha fazla işbirliği yapmaya başladım.	( )	( )	( )	( )	( )
11.	Mesleki özgüvenim arttı.	( )	( )	( )	( )	( )
12.	Bu projelerin mesleki gelişimime ve eğitim sistemimize olumlu katkılar sağladığını düşünmüyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
13.	Sosyal faaliyetlere daha istekli katılmaya başladım.	( )	( )	( )	( )	( )
14.	Katıldığım program motivasyonumun artmasını sağladı.	( )	( )	( )	( )	( )
15.	Sınıfımın fiziki şartlarını düzeltmek için daha çok çaba sarf ediyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
16.	Yabancı dil öğrenme isteğim arttı.	( )	( )	( )	( )	( )
17.	İkinci yabancı dil öğrenmemim gerekli olduğunu düşünmeye başladım.	( )	( )	( )	( )	( )
18.	Yabancı dil seviyem gittiğim ülkede yaptığım pratiklerle gelişti.	( )	( )	( )	( )	( )

İFADELER		Kesinlikle Katlıyorum	Katlıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
19.	Türkçe' nin yabancılara öğretilmesinin önemini fark ettim.	( )	( )	( )	( )	( )
20.	Yabancı dil düzeyimi arttırmak için daha çok vakit harcıyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
21.	Okullarda öğretilen yabancı dillerin çeşitliliğinin artırılması gerektiğini düşünmeye başladım.	( )	( )	( )	( )	( )
22.	Gittiğim ülkeyle karşılaştırarak Türkiye'nin AB'ye uyum sağlamış olduğunu gördüm.	( )	( )	( )	( )	( )
23.	Bu programların AB'ye giriş sürecine katkı sağlayacağını düşünüyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
24.	Kendimi Avrupa kültürüne ait hissediyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
25.	Avrupa vatandaşı olmak isterim.	( )	( )	( )	( )	( )
26.	Gittiğim okuldaki meslektaşlarımla aramda kültürel farklar olduğunu gördüm.	( )	( )	( )	( )	( )
27.	Farklı kültürleri ve yaşam şekillerini tanıdım.	( )	( )	( )	( )	( )
28.	Avrupa insanına daha objektif bakmaya başladım.	( )	( )	( )	( )	( )
29.	Farklı kültürlere karşı olan ilğim arttı.	( )	( )	( )	( )	( )
30.	Avrupa Birliği eğitim programlarının kültürler arası diyalog ve hoşgörüyü arttırdığını düşünüyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
31.	Bu projelerin ilerde ulusal kültürümüzü olumsuz etkileyeceğini düşünüyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
32.	Gittiğim ülkelerde insanlara Türk kültürünü tanıtmak için çalışmalar yaptım.	( )	( )	( )	( )	( )
33.	Kültürler arası farklılığın bir değer olarak kabul edilmesi gerektiğini düşünüyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
34.	Eğitim programlarında farklı kültürleri tanıtan konuların daha fazla yer alması gerektiğini düşünüyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
35.	Okullarda kültürler arası dayanışmayı artırıcı etkinliklere yer verilmesi gerekir.	( )	( )	( )	( )	( )
36.	Avrupa Birliği projelerine bir kez daha katılmak isterim.	( )	( )	( )	( )	( )
37.	Hareketlilik mesleki olarak gelişmemi sağladı.	( )	( )	( )	( )	( )
38.	Başka bir ülkede bulunmuş olmamın mesleki avantajlar sağlayacağını düşünüyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
39.	Proje sayesinde gittiğim ülkeyi gezerek,o ülkenin tarihi,doğal ve sosyal yapısını tanıma fırsatı buldum.	( )	( )	( )	( )	( )
40.	Yeni projeler geliştirmek için bilgim, deneyimim ve isteğim arttı.	( )	( )	( )	( )	( )

EK-3

Comenius Amaçlarına Ulaşma Düzeyini Belirleme Ölçeği (Geliştirilmiş))

Değerli Meslektaşım;

Bu araştırmanın temel amacı, Comenius eğitim programının amaçlarını ulaşma düzeyini belirlemektir. Aşağıdaki form, program sonundaki görüşlerinizi almak için hazırlanmıştır. Elde edilen veriler sadece araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bu araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği için gerçek düşüncelerinizi belirtmeniz özel bir önem taşımaktadır.

İlginiz için teşekkür ederim.

Derya Öksüm ERDOĞAN
K.Ü. Eğitim Bilimleri Yüksek Lisans Öğr.

1. BÖLÜM : KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyet

Kadın Erkek

2. Yaş

21-30 31-40 41-50 51 ve üstü

3. Kıdem

9 yıldan daha az 10-19 yıl arası 20 yıl ve üstü

4. Branş

Sınıf Öğretmeni Branş öğretmeni

5. Görev

Öğretmen Yönetici

6. Eğitim durumu

Ön Lisans Lisans Yüksek Lisans

7. Görev yaptığınız okul türü

Okul öncesi İlköğretim Ortaöğretim

8. Comenius programına kaç kez katıldınız?

1 2 3 ve daha fazla

9. Proje kapsamında gittiğiniz ülkede kaç gün geçirdiniz?

1 hafta 1 ay 1-3 ay 3 aydan fazla

10. AB'nin Comenius dışında ki programlarından birine katıldınız mı?

Evet Hayır

COMENIUS PROGRAMINA İLİŞKİN GÖRÜŞLER

2.BÖLÜM: Comenius programına ilişkin olarak verilen ifadelere katılım düzeyinizi kutucuklara işaret koyarak belirtiniz.

İFADELER		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1.	Gittiğim ülkenin eğitim uygulamalarının olumlu yanlarını öğretim (yönetim) süreçlerine aktarıyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
2.	Öğrenme-öğretme sürecini etkili hale getirmede yöntem çeşitliliğinin önemini fark ettim.	( )	( )	( )	( )	( )
3.	İşbirlikçi çalışmaya daha fazla önem veriyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
4.	Derslerimde deney ve gözlemlere daha fazla yer veriyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
5.	Performans, portfolyo gibi alternatif değerlendirme yaklaşımlarına daha fazla önem veriyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
6.	Öğrencilerimle ilişkilerimde daha esnek olmaya başladım.	( )	( )	( )	( )	( )
7.	Öğrencilerimle birlikte öğretim materyalleri geliştirme ve kullanmaya daha fazla önem veriyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
8.	Öğrencilere ders işleme sırasında daha fazla sorumluluk vermeye başladım.	( )	( )	( )	( )	( )
9.	Ziyaretten sonra derslerimin daha verimli geçtiğini düşünüyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
10.	Meslektaşlarımla daha fazla işbirliği yapmaya başladım.	( )	( )	( )	( )	( )
11.	Mesleki özgüvenim arttı.	( )	( )	( )	( )	( )
12.	Sosyal faaliyetlere daha istekli katılmaya başladım.	( )	( )	( )	( )	( )
13.	Katıldığım program motivasyonumun artmasını sağladı.	( )	( )	( )	( )	( )
14.	Sınıfımın fiziki şartlarını düzeltmek için daha çok çaba sarf ediyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
15.	Yabancı dil öğrenme isteğim arttı.	( )	( )	( )	( )	( )
16.	İkinci yabancı dil öğrenmemim gerekli olduğunu düşünmeye başladım.	( )	( )	( )	( )	( )

İFADELER		Kesinlikle Katlıyorum	Katlıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
17.	Yabancı dil düzeyimi arttırmak için daha çok vakit harcıyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
18.	Okullarda öğretilen yabancı dillerin çeşitliliğinin artırılması gerektiğini düşünmeye başladım.	( )	( )	( )	( )	( )
19.	Bu programların AB'ye giriş sürecine katkı sağlayacağını düşünüyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
20.	Kendimi Avrupa kültürüne ait hissediyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
21.	Avrupa vatandaşı olmak isterim.	( )	( )	( )	( )	( )
22.	Farklı kültürleri ve yaşam şekillerini tanıdım.	( )	( )	( )	( )	( )
23.	Avrupa insanına daha objektif bakmaya başladım.	( )	( )	( )	( )	( )
24.	Farklı kültürlerle karşı olan ilgim arttı.	( )	( )	( )	( )	( )
25.	Avrupa Birliği eğitim programlarının kültürler arası diyalog ve hoşgörüyü arttırdığını düşünüyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
26.	Gittiğim ülkelerde insanlara Türk kültürünü tanıtmak için çalışmalar yaptım.	( )	( )	( )	( )	( )
27.	Kültürler arası farklılığın bir değer olarak kabul edilmesi gerektiğini düşünüyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
28.	Eğitim programlarında farklı kültürleri tanıtan konuların daha fazla yer alması gerektiğini düşünüyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
29.	Okullarda kültürler arası dayanışmayı artırıcı etkinliklere yer verilmesi gerekir.	( )	( )	( )	( )	( )
30.	Proje sayesinde gittiğim ülkeyi gezerek,o ülkenin tarihi,doğal ve sosyal yapısını tanıma fırsatı buldum.	( )	( )	( )	( )	( )
31.	Yeni projeler geliştirmek için bilgim, deneyimim ve isteğim arttı.	( )	( )	( )	( )	( )

3.BÖLÜM: Comenius Programı ile ilgili eklemek istediklerinizi aşağıya yazabilirsiniz.

ÖZGEÇMİŞ

1981 yılında İstanbul'da doğdu. İlköğretimini Adana'da, ortaöğretimini Nevşehir'de tamamladı. 2003 yılında Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Biyoloji Öğretmenliği bölümünden mezun oldu. 2003 yılında Konya ili Beyşehir Lisesinde Biyoloji Öğretmeni olarak göreve başladı.2006 yılından beri Kırıkkale ilinde, Keskin Lisesinde görevini sürdürmektedir.